

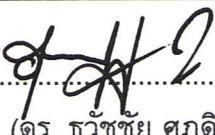
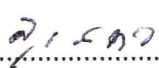

จิตสำนึกและพฤติกรรมกรอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วม
ในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขา
เผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สาโรจน์ พานิชานนท์

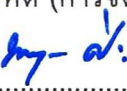
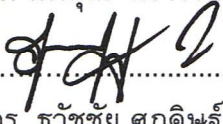
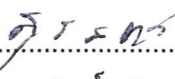

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2553

จิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วม
ในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขา
เผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
สถานี พานิชชานนท์
คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์..... .....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร. วิชาชัย สุภดิษฐ์)
รองศาสตราจารย์..... .....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ดร. สุรสิทธิ์ วัชรขจร)
อาจารย์..... .....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

รองศาสตราจารย์..... .....ประธานกรรมการ
(ดร. นพคุณ ศิริวรรณ)
รองศาสตราจารย์..... .....กรรมการ
(ดร. วิชาชัย สุภดิษฐ์)
รองศาสตราจารย์..... .....กรรมการ
(ดร. สุรสิทธิ์ วัชรขจร)
อาจารย์..... .....กรรมการ
(สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต)
รองศาสตราจารย์..... .....คณบดี
(ดร. สุรสิทธิ์ วัชรขจร)

วันที่...๒๘...เดือน...๗...พ.ศ. 2553

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	จิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ชื่อผู้เขียน	นายสาโรจน์ พานิชชานนท์
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2553

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาแบบผสมระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ และศึกษาระดับจิตสำนึก ที่มีผลต่อระดับพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ รวมทั้งศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึก และระดับพฤติกรรมฯ โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม และเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (SPSS) ในการวิเคราะห์ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบกับการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี Least-Significant Different: LSD ซึ่งสรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับดี มีคะแนนเฉลี่ยระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำในระดับปานกลาง และคะแนนเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำในระดับสูง การทดสอบสมมติฐาน สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมฯ มีผลต่อระดับจิตสำนึกฯ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมฯ ระดับดี และ ดีมาก มีจิตสำนึกฯ ในระดับสูง กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมฯ ระดับปานกลาง และ ไม่ดี มีจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง สำหรับระดับการมีส่วนร่วมฯ มีผลต่อระดับพฤติกรรมฯ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มีการมีส่วนร่วมฯ ระดับดีมาก ดี ปานกลาง และไม่ดี ต่างมีพฤติกรรมฯ ในระดับสูง ส่วนระดับจิตสำนึกฯ มีผลต่อระดับพฤติกรรมฯ ดังนี้ กลุ่มตัวอย่างที่มี

(4)

จิตสำนึกฯ ระดับปานกลาง และ สูง มีพฤติกรรมฯ ในระดับสูง ส่วนกลุ่มที่มีจิตสำนึกฯ ระดับต่ำ มีพฤติกรรมฯ ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้ รายได้ส่วนบุคคล มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมฯ และระดับจิตสำนึกฯ ในขณะที่จำนวนที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมฯ และระดับพฤติกรรมฯ ส่วนสิทธิบนที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมฯ ทั้งนี้ จากผลการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าต้นน้ำเป้าหมาย เมื่อเปรียบเทียบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – 2549 สรุปได้ว่า พื้นที่ป่าต้นน้ำถูกทำลายลดลง และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟูมากขึ้น ป่าต้นน้ำมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้น

กล่าวโดยสรุป คือ การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ส่งผลให้สภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น

ABSTRACT

Title of Thesis	Consciousness and Behavior on Upstream Forest Conservation and Restoration Arising from the Participation in the Sufficiency Economy Conceptual Framework Project: A Case Study of Karen Hill Tribe in Palau Village under the Royal Initiated Huai Sat – Yai Cooperative Village Project
Author	Saraj Phanijchanont
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2010

This research combined the usage of both qualitative and quantitative methods. It aimed to study the level of participation in the sufficiency economy conceptual framework project which affecting the conscious level and behavioral level of upstream forest conservation and restoration, as well as to study the conscious level of upstream forest conservation and restoration which affecting the behavioral level. And also studied the personal factors of the Karen Hill Tribe who had participated on the sufficiency economy conceptual framework project which affected to the level of participation in the project and the conscious level and behavioral level of upstream forest conservation and restoration. The data were collected from semi – interview questionnaire, in – depth interview questionnaire, the behavioral and environmental observation issues, including with documents from the relevant authorities and Geographic Information System (GIS) data. The statistical analysis for description were frequency, percentage, arithmetic mean and standard deviation, and used the Statistical Package for the Social Science (SPSS) for the Windows to analyze the statistical significance at 0.05, while the inferential statistics to test the hypotheses were independent samples compare means (t – test) and one – way analysis of variance (F – test) and if found differences statistically significant, analyzed pairs of means by Least – Significant Different test. The summary was as follows:

The mean score level of total samples for participation in the project was in good level, for conscious level and behavioral level of upstream forest conservation and restoration was in medium and high levels, respectively. The hypothesis testing concluded that the levels of participation in the project affected both conscious levels

and behavioral levels. As well as the conscious levels affected to behavioral levels. In addition, the study found that the samples who were classified as good and very good levels of participation in the project were having high level of consciousness on upstream forest conservation and restoration, while who were classified as medium and bad levels of participation were having medium level of consciousness, and all of them having high level of behavior on upstream forest conservation and restoration. The samples who were classified as medium and high levels of consciousness were having high level of behavior. At the same time the samples who were classified as low level of consciousness were having medium level of behavior. Moreover, the study found that personal income affected the levels of participation in the project and the conscious levels of upstream forest conservation and restoration, while number of land for livelihood affected levels of participation in the project and behavioral levels and the rights on land for livelihood affected the levels of participation. The results of qualitative data study on upstream forest in target area changes, since 1998 – 2006 comparison, concluded that the upstream forests were less destroyed and the deteriorated forest areas were rehabilitated and most of the upstream forests were more fertile.

In conclusion, the participation in the sufficiency economy conceptual framework project caused the consciousness and behavior on upstream forest conservation and restoration, as a result, the upstream forest areas had changed into a better condition.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกด้านต่าง ๆ จากบุคคลหลายท่าน ซึ่งผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณ คณะครูโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน นครสวรรค์ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านป่าละอู ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่วนสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ อาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษาแนะนำ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. นพคุณ ศิริวรรณ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรสิทธิ์ วชิรขจร และคุณสมศักดิ์ สุวรรณสุจริต ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองบัวลำภู คณาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ ทำให้การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบพระคุณ คณาจารย์ประจำคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และให้คำปรึกษาแนะนำด้านวิชาการเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณ คุณชาติ-คุณวนิดา พานิชชานนท์ คุณประยูร-คุณจารุณี พานิชชานนท์ และ คุณอัจฉรา โมมินทร์ ผู้ให้การสนับสนุนการทำวิจัย และขอขอบคุณ คุณสุธาสิณี พานิชชานนท์ ผู้ช่วยผู้เขียน ซึ่งมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลงได้ด้วยดี

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ และขอมอบคุณความดีทั้งมวลอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้แก่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้กล่าวมาแล้ว

สาโรจน์ พานิชชานนท์

เมษายน 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(10)
สารบัญภาพ	(17)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ทรัพยากรป่าไม้กับการพัฒนาที่ยั่งยืน	7
2.2 สถานการณ์ป่าไม้ – ป่าต้นน้ำ และปัญหาด้านการจัดการป่าต้นน้ำ ของประเทศไทย	9
2.3 แนวพระราชดำริในทฤษฎีการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	16
2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	20
2.5 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	23
2.6 พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	27
2.7 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) – น้ำตกป่าละอู	30
2.8 หมู่บ้านป่าละอู ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และโครงการหลัก ที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน	33
2.9 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	35

2.10	กระบวนการบริหารโครงการ แบบ Deming Cycle	37
2.11	ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องจิตสำนึก	39
2.12	ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องพฤติกรรมมนุษย์	44
2.13	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	47
บทที่ 3	วิธีการวิจัย	52
3.1	ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	52
3.2	กรอบแนวคิดในการวิจัย	53
3.3	สมมติฐานการวิจัย	53
3.4	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	58
3.5	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	58
3.6	การทดสอบเครื่องมือ	60
3.7	การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
3.8	การวิเคราะห์ข้อมูล	62
บทที่ 4	ผลการศึกษา	65
4.1	ข้อมูลเชิงปริมาณ	66
4.2	ข้อมูลเชิงคุณภาพ	75
4.3	ผลการทดสอบสมมติฐาน	84
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	125
5.1	สรุปผลการศึกษา	125
5.2	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	127
5.3	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	131
5.4	อภิปรายผล	134
5.5	ข้อเสนอแนะในการวิจัย	140
บรรณานุกรม		144
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha)	151
	ภาคผนวก ข แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์	155
	ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	161
	ภาคผนวก ง ประเด็นสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ	165
ประวัติผู้เขียน		167

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
2.1	ชนิดพันธุ์ที่จำแนกแล้วในโลกและในประเทศไทย	8
2.2	พื้นที่ป่าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2504 – 2549	10
2.3	พื้นที่ป่าก่อนและหลังการยกเลิกสัมปทานป่าไม้	11
2.4	พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้ ปี พ.ศ. 2538 – 2548	12
2.5	พื้นที่เกิดไฟป่า ปี พ.ศ. 2549 – 2550	13
2.6	ผลการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	14
4.1	ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	67
4.2	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการมีที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง	68
4.3	ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง	69
4.4	ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วม	69
4.5	ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเด็นชีวิตของการมีส่วนร่วม	70
4.6	ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับจิตสำนึก	71
4.7	ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเด็นชีวิต	72
4.8	ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับพฤติกรรม	72
4.9	ระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเด็นชีวิต	73
4.10	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	74
4.11	ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	75
4.12	เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	81
4.13	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ	84
4.14	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ	85
4.15	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทย ภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามกลุ่มอายุ	85

4.16	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการนับถือศาสนา	86
4.17	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสถานภาพสมรส	86
4.18	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา	87
4.19	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามระดับการศึกษา	87
4.20	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	88
4.21	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว	88
4.22	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพหลัก	89
4.23	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพหลัก	89
4.24	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพเสริม	90
4.25	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพเสริม	90
4.26	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล	91
4.27	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ส่วนบุคคล	91
4.28	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มรายได้ส่วนบุคคล	92

4.29	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ครอบครัว	93
4.30	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ครอบครัว	93
4.31	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน	94
4.32	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน	94
4.33	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนที่ดินทำกิน	95
4.34	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มผู้มีจำนวนที่ดินทำกิน	95
4.35	ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน	96
4.36	ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ	96
4.37	ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ	97
4.38	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามกลุ่มอายุ	97
4.39	ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการนับถือศาสนา	98
4.40	ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสถานภาพสมรส	99
4.41	ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา	99
4.42	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึก ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามระดับการศึกษา	100

4.70	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทย ภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพเสริม	115
4.71	ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล	115
4.72	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทย ภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ส่วนบุคคล	116
4.73	ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ครอบครัว	116
4.74	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทย ภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ครอบครัว	117
4.75	ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน	117
4.76	ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน	118
4.77	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทย ภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนที่ดินทำกิน	118
4.78	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มผู้มีจำนวนที่ดินทำกิน	119
4.79	ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการ ตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน	119
4.80	ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาคะเหรี่ยง ต่อค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	120
4.81	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทย ภูเขาคะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	120

4.82	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามระดับการมีส่วนร่วมฯ	121
4.83	ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ต่อค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	121
4.84	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทย ภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อระดับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	122
4.85	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามระดับการมีส่วนร่วมฯ	122
4.86	ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ต่อค่าเฉลี่ยระดับ พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	123
4.87	การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขา เผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อระดับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	123
4.88	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามระดับจิตสำนึกฯ	124
ก.1	ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	152
ก.2	ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ ส่วนที่ 3 ตอนที่ 1 คำถามวัดระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	153
ก.3	ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ ส่วนที่ 3 ตอนที่ 2 คำถามวัดระดับพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	154

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 องค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	23
2.2 แผนที่ทางภูมิศาสตร์แสดงขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ปี พ.ศ. 2547)	29
2.3 แผนที่ระวาง L7018 แสดงพิกัดที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) หมู่บ้านป่าละอู และพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งแสดงรายละเอียดเส้นชั้นความสูง (Contour) และเส้นทางน้ำ (มาตราส่วน 1 : 50,000)	31
2.4 ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat แสดงพื้นที่ป่าต้นน้ำบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) อุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู และหมู่บ้านป่าละอู ปี พ.ศ. 2549 (มาตราส่วน 1 : 50,000)	32
2.5 Plan – Do – Check – Act Cycle	38
2.6 วงจร Plan – Do – Check – Act กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	39
3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย	53
4.1 การเพิ่มขึ้นและลดลงของพื้นที่ป่า ช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2547	82
4.2 การเพิ่มขึ้นและลดลงของพื้นที่ป่า ช่วงปี พ.ศ. 2547 – 2549	83

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

“ป่า” เป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่า ในฐานะระบบนิเวศขนาดใหญ่ อันเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำจืดในธรรมชาติ นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มนุษย์ต้องอาศัยผืนป่าเป็นแหล่งทำมาหากิน แหล่งอาหาร และแหล่งพลังงานโดยตรง ยิ่งไปกว่านั้นป่ายังทำหน้าที่รักษาสมดุลของสภาวะแวดล้อมโลก ถ้าปราศจากป่า สภาพภูมิอากาศจะเกิดการเปลี่ยนแปลง (Climate Change) นำไปสู่ภาวะโลกร้อน (Global Warming) และภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ร้ายแรง (Crisis Natural Disaster) ตลอดจนการสูญพันธุ์ของสัตว์ป่าและพันธุ์พืช (Wildlife Extinction) ดังนั้น แม้โลกจะมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากเพียงใด มนุษย์ยังคงจำเป็นต้องอนุรักษ์ป่าให้คงสภาพ เพื่อความอยู่รอดของมวลมนุษยชาติและโลกของเรา

ปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสูญเสียดินที่ป่าที่ทั่วโลกประสบอยู่ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร และการพัฒนาเศรษฐกิจ ภายใต้ระบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งให้ความสำคัญกับการแข่งขันด้านการค้าและการผลิต ประชากรโลกถูกกระตุ้นให้บริโภคเกินความจำเป็น ส่งผลให้ทรัพยากรถูกใช้อย่างไม่เหมาะสม และขาดประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกับประเทศยากจนที่ถูกใช้เป็นฐานการผลิตผลิตภัณฑ์พื้นฐาน (Primary Product)

สำหรับประเทศไทย ในอดีตเคยมีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ จากข้อมูลของกรมป่าไม้ ซึ่งให้เห็นว่า เมื่อประมาณร้อยปีที่ผ่านมานี้ ประเทศไทยมีป่าร้อยละ 72.0 ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 230 ล้านไร่ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับช่วง 40 ปีที่ผ่านมา คือ ปี พ.ศ. 2504 จำนวนป่าลดลงเหลือ 171 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 53.0 ของพื้นที่ และข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. 2541 พื้นที่ป่าลดลงเหลือเพียงหนึ่งในสี่ของพื้นที่ประเทศ หรือประมาณ 81 ล้านไร่ จะเห็นได้ว่า ภายในระยะเวลาสามสิบเจ็ดปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 – 2541 ประเทศไทยต้องสูญเสียป่าไม้ไปเป็นจำนวนมาก เฉลี่ยปีละไม่ต่ำกว่า 1.40 ล้านไร่ ปัจจุบันพื้นที่ป่าของไทยเหลือเพียง 56,443,200 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.20 ของพื้นที่ประเทศ (กรมป่าไม้, 2551) ซึ่งอนาคตอันใกล้มีแนวโน้มว่าประเทศไทยจะต้องประสบผลกระทบร้ายแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ ดังนั้นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าจึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างเร่งด่วนและจริงจัง

จากกระแสพระราชดำรัสของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 11 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ทรงกล่าวถึงแนวโน้มปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หากยังมีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้คุณค่าและผิดวิธี ปล่อยให้มีการตัดไม้ทำลายป่า โดยไม่หาทางป้องกันแก้ไข และฟื้นฟูให้กลับสู่สภาพเดิมโดยเร็ว จะนำไปสู่การขาดแคลนและการแย่งชิงน้ำ ก่อให้เกิดความวุ่นวายในสังคมในที่สุด ดังนั้น คนไทยทุกคนควรตระหนัก และร่วมมือกันป้องกันแก้ไขก่อนที่สถานการณ์เลวร้ายจะเกิดขึ้น

แนวทางสำคัญในการรักษาแหล่งน้ำจืดให้คงความอุดมสมบูรณ์คือ ต้องอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำไปพร้อม ๆ กับฟื้นฟูสภาพป่าที่ถูกทำลาย โดยปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ ด้วยการสร้างความรู้ความเข้าใจ ปลุกจิตสำนึก และปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการอนุรักษ์ การปฏิบัติในแนวทางดังกล่าว จำเป็นต้องเชื่อมโยงกับมิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เป็นหนทางที่สอดคล้อง ดังนั้น การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ที่ดิน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ปฏิบัติ

หมู่บ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญในฐานะเป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำปราณบุรี และลำห้วยสำคัญๆ ที่หล่อเลี้ยงภาคเกษตรกรรมของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และพื้นที่ใกล้เคียง พื้นที่นี้เคยเสี่ยงต่อความเสื่อมโทรมจากการบุกรุกเพื่อทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ขายที่ดินที่รัฐจัดสรรเดิมให้แก่ นายทุน หากไม่ดำเนินการป้องกัน การบุกรุกอาจขยายตัวจนก่อให้เกิดความสูญเสียดินป่าเป็นบริเวณกว้างในอนาคต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงมีพระราชดำริให้จัดทำโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรให้อยู่ดีกินดี ไม่บุกรุกและเบียดเบียนทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นโครงการที่มีกรอบแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันจะส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไม่ให้ถูกบุกรุกเพิ่มขึ้น

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า โครงการที่มีกรอบแนวคิดตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะมีผลต่อการสร้างจิตสำนึกอันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนให้เกิดการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าต้นน้ำได้จริงหรือไม่ และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไรต่อสภาพพื้นที่ป่าต้นน้ำ โดยมีจุดมุ่งหมายว่า ผลการวิจัยจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ตลอดจนกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของประเทศ อันจะนำไปสู่ความมั่นคงของชาติ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อย่างไร

1.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประการใดบ้าง ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึก และระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

1.2.3 ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

1.2.4 ระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่เข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึก และระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

1.3.3 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ว่ามีผลต่อระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

1.3.4 เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

1.3.5 เพื่อศึกษาแนวทางในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยใช้โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือ

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรม การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่เข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1.4.2 ได้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและ ระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

1.4.3 ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

1.4.4 ได้ทราบถึงระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะ เเหรี่ยง ที่มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

1.4.5 สามารถนำผลการศึกษามาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วม ในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง รวมถึงศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ตลอดจนศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่าเป้าหมาย

1.5.2 ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาหัวหน้าครอบครัวเฉพาะที่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งหมด ที่ลงทะเบียนตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านป่าละอู ซึ่งมีจำนวน 121 ราย ใน 121 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 231 ครัวเรือน

1.5.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

1.5.3.1 หมู่บ้านป่าละอู หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันประกอบด้วย 2 กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านป่าละอู และบ้านป่าละอูบน ซึ่งอยู่ภายใต้โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1.5.3.2 พื้นที่ป่าในเขตอนุรักษ์โดยรอบหมู่บ้านป่าละอู ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา)

1.5.4 ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษานี้ใช้ระยะเวลา 10 เดือน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2552

1.6 นิยามเชิงปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทุกโครงการ ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การหมายแนวเขต หมายถึง การกำหนดขอบเขต หรือเส้นแบ่งเขตระหว่างพื้นที่ในเขตอนุรักษ์กับพื้นที่นอกเขตอนุรักษ์

โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง โครงการที่จัดทำและดำเนินงานโดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิด ได้แก่ โครงการอยู่ดีมีสุข โครงการสหกรณ์การเกษตร โครงการสหกรณ์โคนม และโครงการหัตถกรรมทอผ้า

จิตสำนึก หมายถึง จิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

เจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างราชการ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ รวมถึงเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลทั้งหมด

ที่ดินทำกิน หมายถึง ที่ดินที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร หรือการสร้างผลผลิตใดๆ อันก่อให้เกิดรายได้ โดยไม่จำกัดว่าผู้ครอบครองมีสิทธิบนที่ดินนั้นอย่างถูกต้องหรือไม่

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน รายได้ครอบครัวต่อเดือน การมีที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดินทำกิน

ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานหรือหัวหน้ากลุ่มบ้าน กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หมายถึง บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบจากโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทุกโครงการ ที่ดำเนินงานอยู่ในหมู่บ้านป่าละอู อันประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน

พฤติกรรมฯ หมายถึง พฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า อันเกิดจากการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการศึกษา มีหัวข้อตามลำดับดังนี้ คือ

- 2.1 ทฤษฎีการป่าไม้กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน
 - 2.2 สถานการณ์ป่าไม้ – ป่าต้นน้ำ และปัญหาด้านการจัดการป่าต้นน้ำของประเทศไทย
 - 2.3 แนวพระราชดำริในทฤษฎีการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ
 - 2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
 - 2.5 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 2.6 พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน
 - 2.7 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) – น้ำตกป่าละอู
 - 2.8 หมู่บ้านป่าละอู ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และโครงการหลักที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน
 - 2.9 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 - 2.10 กระบวนการบริหารโครงการ แบบ Deming Cycle
 - 2.11 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องจิตสำนึก
 - 2.12 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องพฤติกรรมมนุษย์
 - 2.13 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีการป่าไม้กับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากจะมีมูลค่าและคุณค่าในทางเศรษฐกิจแล้ว ยังมีมูลค่าและคุณค่าในแง่ของการเป็นแหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค โดยมูลค่าของทรัพยากรนั้นไม่อาจตีค่าได้เพียงตัวเงิน แต่ยังมีมูลค่าเป็นกลไกในการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอีกด้วย

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมาในภายหลัง

ในช่วง 25 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยพัฒนาด้านการผลิตเชิงอุตสาหกรรม จนกลายเป็นหนึ่งในประเทศผู้นำทางการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาค แต่ความเจริญดังกล่าวมิได้ได้มาโดยปราศจากต้นทุน การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตร ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและระบบนิเวศ พื้นที่ป่าต้องสูญหายไปเนื่องจากการบุกรุกเพื่อการทำเกษตรเชิงเดี่ยวป้อนให้กับภาคอุตสาหกรรม การใช้ทรัพยากรดินและน้ำขาดประสิทธิภาพ ปราศจากการวางแผนที่ดี ส่งผลให้ทรัพยากรป่าอยู่ในภาวะเสื่อมโทรม การพัฒนาในลักษณะดังกล่าว เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพราะดำเนินไปพร้อมกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และนำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากข้อมูลฐานทรัพยากรแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งอยู่ทางซีกโลกเหนือ ในเขตร้อน และใกล้เส้นศูนย์สูตร ซึ่งมีสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่เอื้อต่อการเกิดและวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต ทั้งยังเป็นจุดทับซ้อนของเขตวนภูมิศาสตร์และสัตวภูมิศาสตร์ ตั้งอยู่ใจกลางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงเป็นเสมือนจุดบรรจบของสรรพชีวิต เชื่อมต่อความหลากหลายของนิเวศสิ่งมีชีวิตจากซีกโลกเหนือแถบเทือกเขาหิมาลัยและตอนใต้ของจีน กับป่าดิบชื้นแถบมาเลเซีย รวมทั้งป่าร้อนแล้งของกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งมีชนิดพืชพันธุ์ป่าจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับพืชพันธุ์ป่าของโลก ดังตารางที่ 2.1 โดยมีชนิดพันธุ์ที่สูญพันธุ์ไปจากประเทศไทยแล้วหลายชนิด (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551)

ตารางที่ 2.1 ชนิดพันธุ์ที่จำแนกแล้วในโลกและในประเทศไทย

ชนิดพันธุ์	จำนวนชนิดพันธุ์ในโลก (ชนิด)	จำนวนชนิดพันธุ์ในประเทศไทย (ชนิด)
สัตว์เลื้อยลูกด้ายนม	5,416	302
นก	9,917	982
สัตว์เลื้อยคลาน	8,163	350 (366 ฟอรัม)
สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก	5,743	137 (138 ฟอรัม)
ปลา	28,500	2,820
แมลง	9,600,000	9,860
พืช	287,655	11,625

แหล่งที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551.

ทั้งนี้ การใช้ต้นทุนธรรมชาติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น ไม่ได้หมายถึงเฉพาะการพัฒนา และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเท่านั้น แต่ต้องมองธรรมชาติในแง่ที่เป็นฐานการพัฒนาที่จะ สร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศโดยส่วนรวมด้วย ไม่ใช่เพียงมองว่าเป็นการอนุรักษ์หรือการ พัฒนาอย่างยั่งยืนในเชิงลบหรือตั้งรับเท่านั้น แต่อาจจัดการหรือใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ธรรมชาติทั้งอย่างยั่งยืน และในขณะเดียวกันก็กระตุ้นให้เกิดโอกาสที่จะสร้างความมั่งคั่งให้กับ ประเทศด้วย ดังนั้น สิ่งที่ต้องทบทวนประการแรก คือ การปรับเปลี่ยนองค์ความรู้เศรษฐศาสตร์ เสียใหม่ (เสนห์ จามริก, 2546: 4 – 5) ควรพิจารณาว่าระบบเศรษฐกิจแบบใดที่จะนำพาให้ เศรษฐกิจของชาติ จนถึงของโลกพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

2.2 สถานการณ์ป่าไม้ – ป่าต้นน้ำ และปัญหาด้านการจัดการป่าต้นน้ำของ ประเทศไทย

การพัฒนาประเทศไทยด้วยนโยบายการบริหารแบบรวมศูนย์ขาดการมีส่วนร่วมของ ประชาชน และวิธีจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความไม่สมดุลของการ พัฒนา ชุมชนขาดความสามารถพึ่งพาตนเอง การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม นำไปสู่ความ เสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิต จากข้อมูลทางสถิติประเทศไทยมีเนื้อที่ประ มານ 321 ล้านไร่ โดยประชากรส่วนใหญ่ของประเทศประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่, 2551) ที่ดินจึงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชน เมื่อเริ่มมีการพัฒนาไปสู่ระบบเกษตรอุตสาหกรรม เกษตรกรต้องขยายพื้นที่ทำ การเกษตรเข้าไปในเขตป่าสงวน เพื่อนำที่ดินมาใช้ในการเพาะปลูกมากขึ้นโดยไม่มี การอนุรักษ์ และการปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้คุณภาพของดินเสื่อมโทรม ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในแหล่ง ต้นน้ำลำธาร และกระทบต่อศักยภาพทรัพยากรน้ำของประเทศ นำไปสู่ข้อจำกัดของการพัฒนา สินค้าเกษตรที่ใช้น้ำมาก ซึ่งประสิทธิภาพของการบริหารจัดการป่าต้นน้ำและลุ่มน้ำ จะเป็น กุญแจสำคัญในการรักษาความสามารถในการแข่งขันด้านการส่งออกผลิตผลทางการเกษตรของ ไทยให้ยั่งยืน ไปพร้อมๆ กับการรักษาสมดุลของทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

2.2.1 ทรัพยากรป่าไม้

ย้อนหลังไปเมื่อหลายทศวรรษที่ผ่านมา พื้นที่ป่าไม้ในประเทศไทยยังคงมีความอุดม สมบูรณ์ กล่าวคือ นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 จากพื้นที่ป่าไม้จำนวน 171 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 53.3 ลดลงอย่างต่อเนื่องไปจนถึงปี พ.ศ. 2541 เหลือพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 81.0 ล้านไร่ หรือคิด เป็นร้อยละ 25.3 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวได้จากการตีความด้วยสายตา (Visual Interpretation) บนฐานข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม มาตราส่วน 1 : 250,000 และคำนวณพื้นที่ โดยใช้ตารางกริด (Dot Grid) จากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลง

การประเมินทรัพยากรป่าไม้ให้มีความละเอียดยิ่งขึ้น โดยใช้มาตราส่วน 1 : 50,000 และนำเข้าสู่ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการคำนวณพื้นที่ป่า พบว่า พื้นที่ป่าในปี พ.ศ. 2543 เท่ากับ 106 ล้านไร่ หรือร้อยละ 33.2 ของพื้นที่ประเทศ และคงเหลือ 99.0 ล้านไร่ หรือร้อยละ 30.9 ของพื้นที่ประเทศ ในปี พ.ศ. 2549 ดังตารางที่ 2.2 (กรมป่าไม้, 2551)

ตารางที่ 2.2 พื้นที่ป่าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2504 – 2549

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าของประเทศไทย		
	ตร.กม	ไร่	ร้อยละ
2504	273,629.00	171,018,125.00	53.3
2516	221,707.00	138,566,875.00	43.2
2519	198,417.00	124,010,625.00	38.7
2521	175,224.00	109,515,000.00	34.2
2525	156,600.00	97,875,000.00	30.5
2528	150,866.00	94,291,250.00	29.4
2531	143,803.00	89,876,875.00	28.0
2532	143,417.00	89,635,625.00	28.0
2534	136,698.00	85,436,250.00	26.6
2536	133,554.00	83,471,250.00	26.0
2538	131,485.00	82,178,125.00	25.6
2541	129,722.00	81,076,250.00	25.3
2543	170,110.78	106,319,239.47	33.2
2547	167,590.98	104,744,360.00	32.7
2548	161,001.30	100,625,812.50	31.4
2549	158,652.59	99,157,868.75	30.9

แหล่งที่มา: กรมป่าไม้, 2551.

2.2.2 การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้

การสูญเสียพื้นที่ป่าไม้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่มีผลต่อการทำลายป่าไม้ สรุปได้ดังนี้ คือ การให้สัมปทานป่าไม้โดยขาดการควบคุม การเพิ่มจำนวนของประชากร การพัฒนาระบบโครงสร้าง

พื้นฐาน การประกาศเขตอนุรักษ์ป่าไม้ การแพร่หลายของเทคโนโลยีไฟฟ้าและรถไฟ การเกษตรเชิงพาณิชย์ การแก่งำไรที่ดิน (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่, 2550) ตามรายงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา พื้นที่ป่าถูกบุกรุก และทำลายโดยเฉลี่ยปีละ 2 ล้าน 7 แสน ไร่เศษ ต่อมา ในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลออกกฎหมาย ยกเลิกสัมปทานป่าไม้ในป่าทั่วประเทศ แต่ตัวเลขการบุกรุกทำลายป่าก็ยิ่งสูงถึงปีละ 2.00 ล้าน ไร่ ใน ช่วงปี พ.ศ. 2534 – 2536 ตัวเลขลดลงเหลือประมาณปีละ 1.00 ล้านไร่ ในทางกลับกัน กรมป่าไม้มีขีดความสามารถในการปลูกป่าจนถึงปี พ.ศ. 2537 ได้เพียง 4 ล้าน 5 แสนไร่ และ พื้นที่ป่าผืนใหม่นี้ยังถูกบุกรุกทำลายไปมากแล้วด้วย (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549)

ข้อมูลของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) แสดงให้เห็นว่า ในช่วงสี่ ทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยสูญเสียพื้นที่ป่าไปแล้วประมาณ 67.0 ล้านไร่ หรือเฉลี่ยประมาณ 1.60 ล้านไร่ต่อปี กล่าวคือ ปี พ.ศ. 2504 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าอยู่ถึงร้อยละ 53.3 ของพื้นที่ ประเทศ หรือประมาณ 171 ล้านไร่ และลดลงมาโดยตลอด จนในปี พ.ศ. 2532 ประเทศไทย เหลือพื้นที่ป่าเพียงร้อยละ 28.0 ของพื้นที่ทั้งหมด หรือประมาณ 90.0 ล้านไร่ รัฐบาลในขณะนั้น ได้พยายามจะรักษาพื้นที่ป่าโดยประกาศยกเลิกสัมปทานการทำไม้ในป่าบกทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2532 แต่หลังจากยกเลิกสัมปทานป่าไม้ สถานการณ์ดีขึ้นในระยะแรกเท่านั้น ต่อมาการทำลายก็ ยังคงเกิดขึ้นไม่แตกต่างจากสถานการณ์ก่อนยกเลิกสัมปทานป่าไม้เท่าใดนัก โดยพื้นที่ป่าที่ถูก บุกรุกก่อนการยกเลิกสัมปทาน (ปี พ.ศ. 2525 – 2532) เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1.20 ล้านไร่ และพื้นที่ ป่าที่ถูกบุกรุกหลังการยกเลิกสัมปทาน (ปี พ.ศ. 2532 – 2541) เฉลี่ย 1.10 ล้านไร่ต่อปี ดัง ตารางที่ 2.3 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550)

ตารางที่ 2.3 พื้นที่ป่าก่อนและหลังการยกเลิกสัมปทานป่าไม้

รายการ (พ.ศ.)	พื้นที่ป่า (ล้านไร่)	พื้นที่ถูกทำลายเฉลี่ยต่อปี (ล้านไร่)
2504	171	-
2525	97.8	3.50
2532 (ประกาศยกเลิกสัมปทานป่าไม้)	89.6	1.20
2541	81.1	1.10

แหล่งที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550.

อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2543 มีการประเมินพื้นที่ป่าโดยแปลความจากข้อมูลดาว เทียมมาตราส่วน 1 : 50,000 พบว่า มีพื้นที่ประมาณ 107 ล้านไร่ หรือร้อยละ 33.4 ซึ่งข้อมูลดัง

กล่าวเป็นผลการประเมินขั้นต้นที่ยังไม่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง ภาคพื้นดินจากพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่จะมีพื้นที่ที่มีสภาพทางระบบนิเวศที่สมบูรณ์อยู่ไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่ได้ทำการประกาศก่อนการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ และจากการนำข้อมูลดาวเทียมปี พ.ศ. 2547 ไปทับซ้อนลงบนข้อมูลดาวเทียมปี พ.ศ. 2543 พบว่า นับจากปี พ.ศ. 2543 จนถึง พ.ศ. 2547 มีพื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกรวม 1,476 แปลง รวมพื้นที่ 3,852,821 ไร่ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550)

สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียพื้นที่ป่า คือการเกิดไฟป่า จากการเก็บสถิติไฟป่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 – พ.ศ. 2548 พบว่า มีการเกิดไฟป่ารวมทั้งสิ้น 75,527 ครั้ง การเกิดไฟป่าส่วนใหญ่มาจากการกระทำของมนุษย์ โดยกิจกรรมที่ก่อให้เกิดไฟป่ามากที่สุด คือ การเก็บของป่า รongลงมา คือ การล่าสัตว์โดยใช้วิธีจุดไฟไล่ให้สัตว์หนีจากที่ซ่อน หรือจุดไฟเผาทุ่งหญ้า เพื่อให้เกิดหญ้าระบัดล่อให้สัตว์ต่างๆ เข้ามากิน และการเผาไร่เพื่อเตรียมพื้นที่ในการเพาะปลูก จากข้อมูลการเกิดไฟป่าในประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2538 – 2548 พบว่า มีแนวโน้มลดลงจากปี พ.ศ. 2538 มีพื้นที่เกิดไฟป่า 4.00 ล้านไร่ ลดลงเหลือ 0.200 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2548 อันเป็นผลเนื่องมาจากประสิทธิภาพในการดูแลและควบคุมไฟป่าของหน่วยงานภาครัฐ และความร่วมมือของประชาชนในการป้องกันไฟป่า ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้ ปี พ.ศ. 2538 – 2548

หน่วย: ล้านไร่

ปี พ.ศ.	พื้นที่ป่าถูกไฟไหม้	พื้นที่รับผิดชอบในการดับไฟป่า
2538	4.02	15.8
2539	4.13	17.1
2540	3.06	17.9
2541	7.16	17.1
2542	1.84	29.5
2543	0.580	33.8
2544	0.480	36.2
2545	0.870	36.7
2546	0.100	37.1
2547	0.200	37.4
2548	0.190	20.1

แหล่งที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551.

สำหรับความถี่ที่เกิดไฟป่าและพื้นที่เสียหายจากการเกิดไฟป่าในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2550 ที่ผ่านมา ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2549 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2550 เกิดไฟป่ารวม 7,575 ครั้ง มีพื้นที่เสียหาย 115,261 ไร่ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในภาคเหนือ ดังตารางที่ 2.5 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551)

ตารางที่ 2.5 พื้นที่เกิดไฟป่า ปี พ.ศ. 2549 – 2550

พื้นที่ภาค	1 ต.ค. 2548 – 30 ก.ย. 2549		1 ต.ค. 2549 – 22 เม.ย. 2550	
	ความถี่ (ครั้ง)	พื้นที่เสียหาย (ไร่)	ความถี่ (ครั้ง)	พื้นที่เสียหาย (ไร่)
เหนือ	3,129	23,408	4,771	54,580.
ตะวันออกเฉียงเหนือ	1,187	20,882	1,897	38,008
กลาง	330	7,668	815	18,769
ใต้	65	1,927	92	3,904
รวม	4,711	53,885	7,575	115,261

แหล่งที่มา: สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2551.

2.2.3 การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในการคำนวณมูลค่าความเสียหายอันเกิดจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกินระดับของการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542 – 2546) พบว่า ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศในลำดับต้นๆ เป็นปัญหาด้านทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

ส่วนการจัดลำดับความสำคัญปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยทัศนคติของประชาชน พบว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับทรัพยากรน้ำ ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตเป็นอันดับหนึ่ง นอกจากนี้ประชาชนยังให้ความสำคัญกับปัญหาทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรพลังงาน สำหรับปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชาชนเห็นความสำคัญของปัญหาใกล้ตัวและเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัด ได้แก่ ขยะ และมลพิษทางน้ำ

ผลการจัดลำดับ โดยการหาค่าเฉลี่ยของลำดับความสำคัญจากการจัดลำดับ ด้วยมูลค่าความเสียหายและทัศนคติของประชาชน พบว่า ปัญหาสำคัญ 5 ลำดับแรกมีดังนี้ ลำดับที่ 1 การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้ ลำดับที่ 2 ทรัพยากรน้ำ ลำดับที่ 3 ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน ลำดับที่ 4 มลพิษจากขยะ และลำดับที่ 5 มลพิษทางอากาศ ดังตารางที่ 2.6

ตารางที่ 2.6 ผลการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลการจัดลำดับ	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ลำดับความสำคัญ (จำแนกตามวิธีการจัดลำดับ)	
		ตามมูลค่าความเสียหาย	ตามทัศนคติประชาชน
1	ทรัพยากรป่าไม้	1	2
2	ทรัพยากรน้ำ	3	1
3	ทรัพยากรดินและการใช้ที่ดิน	2	6
4	มลพิษจากขยะ	7	4
5	มลพิษทางอากาศ	5	7
6	มลพิษทางน้ำ	8	5
7	ทรัพยากรพลังงาน	11	3
8	ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง	4	10
9	มลพิษจากสารอันตราย	9	8
10	มลพิษจากของเสียอันตรายจากชุมชน	6	12
11	ทรัพยากรและแร่	10	9
12	มลพิษทางเสียง	12	11

แหล่งที่มา: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549ก.

จากผลการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการหาค่าเฉลี่ยของลำดับความสำคัญจากการจัดลำดับด้วยมูลค่าความเสียหายและทัศนคติของประชาชน จะเห็นได้ว่า ปัญหาทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรน้ำ เป็นปัญหาที่มาเป็นลำดับที่ 1 และ 2 ของประเทศ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549ข)

2.2.4 มูลค่าความเสียหายของป่าไม้

ในการประเมินการสูญเสียทรัพยากรป่าไม้จะประเมินจากมูลค่าประโยชน์ของป่าที่ค้ำึงถึงประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต จากรายงานของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ร่วมกับ Harvard Institute for International Development (HIID) ซึ่งทำการประเมินมูลค่ารวม (Total Economic Value) ของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ทั้งที่เป็นมูลค่าจากการใช้ (Use Value) ในส่วนของมูลค่าด้านนันทนาการ (Recreational Value) และมูลค่าจากการมิได้ใช้ (Non – Use Value) ในส่วนของมูลค่าของการดำรงอยู่ (Existence Value) มูลค่าเพื่อลูกหลานในอนาคต (Bequest Value) และมูลค่าเพื่อจะใช้ (Option Value) มูลค่ารวมของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ประเมินได้จากงานวิจัยครั้งนี้เท่ากับ 3,080 ล้านบาทต่อปี (ราคาปี

พ.ศ. 2537) หรือประมาณ 2,272 บาทต่อไร่ต่อปี และเมื่อปรับราคาเป็นราคาปี พ.ศ. 2547 จะมีมูลค่าประมาณ 3,168 บาทต่อไร่ต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550)

ในการคำนวณมูลค่าการสูญเสียพื้นที่ป่าไม้จะประเมินโดยพิจารณาจากเป้าหมายของประเทศที่ร้อยละ 40.0 ของพื้นที่ประเทศ ซึ่งประเมินจากส่วนต่างของพื้นที่ป่าไม้เป้าหมาย โดยใช้มูลค่าป่าต่อไร่ จากงานวิจัยของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และ Harvard Institute for International Development (HIID) คิดเป็นมูลค่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เพราะในปีดังกล่าวพื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยมีประมาณร้อยละ 40.0 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งเท่ากับเป้าหมายที่ภาครัฐได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ข้อมูลพื้นที่ป่าจะใช้ข้อมูลจากสถิติการเกษตรรายปี ซึ่งรวบรวมโดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ดังนั้น ในการคำนวณหาต้นทุนจากการสูญเสียพื้นที่ป่าจึงคำนวณมูลค่ารายปี มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80,813 ล้านบาทต่อปี (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2549ก)

2.2.5 ปัญหาด้านการจัดการป่าต้นน้ำ

ในการจัดการป่าต้นน้ำเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน รัฐควรแก้ปัญหาการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า โดยใช้ยุทธศาสตร์ “คนอยู่กับป่า” โดยให้ราษฎรถือครองที่ดินจำนวนที่พอเหมาะ และใช้ประโยชน์จากที่ดินเพียงเพื่อทำกินเลี้ยงชีพเท่านั้น หรือเปิดโอกาสให้ราษฎรที่ไร้ที่ดินทำกิน และไม่มั่งคั่งทำได้เข้าไปปลูกป่าและดูแลรักษาป่า หรือเขตพื้นที่ว่างเปล่า หรือพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ในลักษณะการจ้างหรือการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างราษฎรกับรัฐ ทั้งนี้ รัฐควรมีการจำกัดการทำเกษตรบนพื้นที่สูง เช่น ไม่สนับสนุนการเกษตรเชิงพาณิชย์ในพื้นที่ป่าต้นน้ำที่ต้องการใช้น้ำปริมาณมาก หรือการใช้ปุ๋ยเคมีและการใช้สารเคมีฆ่าวัชพืช ควรส่งเสริมให้ราษฎรใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เช่น การผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี จากเศษไม้ ซากอินทรีย์ และมูลสัตว์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มผลผลิต ลดค่าใช้จ่ายการทำเกษตรกรรม อีกทั้งยังเป็นการรักษาสภาพพื้นดินและสิ่งแวดล้อม รัฐไม่ควรให้เอกสารสิทธิในลักษณะที่ผู้ถือครองสามารถจะจำหน่ายหรือถ่ายโอนให้แก่ประชาชนที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติ หรือเขตพื้นที่อนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ควรให้เอกสารที่ใช้สิทธิครอบครองเพื่อทำกินเท่านั้น ซึ่งหากผู้ได้รับสิทธิไม่ได้ใช้ประโยชน์ หรือตายและไม่มียาหาสืบทอด ก็ให้กลับคืนเป็นของรัฐ

นอกจากนี้ รัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารจัดการ การควบคุม การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์จากป่า สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของป่าและร่วมพิทักษ์ปกป้องรักษาป่าเพื่อเป็นพื้นฐานของการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)

2.2.6 การจัดการระบบนิเวศต้นน้ำในประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในแถบเอเชียด้วยกัน สถิติข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติของไทย แสดงว่า ประเทศไทยมีที่ดินที่อุดมสมบูรณ์ แต่มีปริมาณน้ำต่อหัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทวีป และเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่เป็นคู่แข่งในด้านการส่งออกสินค้าเกษตร นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งมาโดยตลอด และเริ่มคลี่คลายภาวะวิกฤติในปี พ.ศ. 2540 จากนั้นเป็นต้นมา ด้วยกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ การเชื่อมโยงปากกับน้ำกลายเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยยึดหลักการว่าเมื่อมีป่ามากก็จะมีน้ำมาก และสิ่งที่สำคัญคือ หลักการการจัดการระบบนิเวศต้นน้ำ นอกจากจะต้องคำนึงถึงบทบาททางอุทกนิเวศของป่าต้นน้ำแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการรักษาความหลากหลายทางชีวภาพด้วย

การจัดการระบบนิเวศต้นน้ำ หมายถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่สูง โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำ หรืออีกนัยหนึ่งคือการ “ยึดพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้ได้มากที่สุด แล้วฟื้นฟูให้เป็นป่าอีกครั้ง” (มิ่งสรรพ ขาวสะอาด, 2544: 11)

2.3 แนวพระราชดำรินโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงให้ความสำคัญพระทัยในเรื่อง “ป่า” และ “น้ำ” เป็นอย่างมาก ดังจะให้เห็นจากกระแสพระราชดำรัสของทั้งสองพระองค์ที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยในหลายวโรกาส อาทิเช่น

การที่จะมีต้นไม้ไปชั่วกาลนานนั้น สำคัญอยู่ที่การรักษาป่า และปลูกป่าบริเวณต้นไม้ซึ่งเป็นยอดเขา และเนินสูงนั้น ต้องมีการปลูกป่าโดยไม่ย่นต้น และปลูกไม้พิน ซึ่งไม้พินนั้น ราษฎรสามารถนำไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ย่นต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้นเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนตกแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย ซึ่งถ้ารักษาสภาพป่าไม้ไว้ดีแล้วท้องถิ่นก็จะมีน้ำชั่วกาลนาน

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 14 เมษายน พ.ศ.2520 เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร ด้วยพระองค์ทรงเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งถึงระบบความสัมพันธ์ของทรัพยากรป่าไม้ ดิน น้ำ ที่ต่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ภายใต้ความสมดุลของระบบนิเวศตามธรรมชาติ จึงทรงพระราชทานพระราชดำริเรื่องการปลูกป่าเสริมธรรมชาติและปลูกป่า

เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น ทรงเน้นเรื่องการปลูกป่า 3 อย่าง คือ ไม้ฟืน ไม้ผล และไม้สร้างบ้าน ซึ่งเป็นไม้ที่ให้ประโยชน์ทั้งแก่ราษฎรและยังช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธาร

สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถทรงสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ เพื่อให้เกิดต้นน้ำลำธารที่อุดมสมบูรณ์ ดังกระแสพระราชเสาวนีย์ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าและน้ำ เช่น “..การปลูกป่าให้ฟื้นฟูลขึ้นมาอีก น้ำคงจะมีมากขึ้น...” และ “...เชื่อว่า การฟื้นฟูป่า ไม้ให้โล้น น้ำจะมีมากขึ้น ...”

ทั้งสองพระองค์ทรงพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมากมายเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้และป่าต้นน้ำ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระราชทานแนวคิดและทฤษฎีอันเหมาะสมกับพื้นที่ตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศด้วย (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2549)

2.3.1 แนวพระราชดำริด้านป่าไม้

จำแนกออกเป็นหมวดหมู่ตามงาน ดังนี้

2.3.1.1 การอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวพระราชดำริในการจัดการอนุรักษ์ป่าและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

- 1) รักษาป่าต้นน้ำ
- 2) จัดการเรื่องน้ำและการสร้างความชุ่มชื้นในบริเวณพื้นที่อนุรักษ์
- 3) จ่ายปันน้ำ เพื่อแผ่ขยายความชุ่มชื้นแก่สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เพื่อ

การอุปโภค บริโภค และเพื่อการเพาะปลูก

- 4) รักษาป่าชายเลน

2.3.1.2 การฟื้นฟูสภาพป่าและการปลูกป่า

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวพระราชดำริที่เป็นแนวคิดและวิธีการซึ่งจำแนกออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

- 1) ฟื้นฟูตามหลักธรรมชาติ คือ หลักการให้ธรรมชาติฟื้นตัวเอง
- 2) ปลูกป่าทดแทน ทรงให้ความสำคัญกับพืชพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ทรง

เตือนให้ระวังการนำพันธุ์ไม้ต่างถิ่นเข้าไปปลูก โดยไม่ได้ศึกษาอย่างดีพอมาก่อน

2.3.1.3 การพัฒนาเพื่อให้ชุมชนอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้คนอยู่ร่วมกับป่าได้ โดยพยายามเปลี่ยนราษฎรจากสภาพผู้บุกรุกทำลายป่าให้กลายเป็นผู้อนุรักษ์ทรัพยากรป่า ด้วยทรงตระหนักถึงการพึ่งพาของคนและป่า ในการที่คนจะอยู่ร่วมกับป่าอย่างยั่งยืน ทรงมีแนวพระราชดำริ ดังนี้

- 1) จัดจำแนกความเหมาะสมการใช้ที่ดินตามลักษณะโครงสร้างของดิน การพัฒนาชุมชนต้องคำนึงถึงการจัดพื้นที่อย่างเหมาะสมแก่ราษฎร ซึ่งประกอบด้วย พื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน พื้นที่ทำกินหรือพื้นที่เพาะปลูก และพื้นที่อนุรักษ์
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ เพื่อให้ราษฎรพึ่งตนเองได้ โดยให้ปลูกพืชเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วย
- 3) ส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปลูกป่า และจัดการทรัพยากรด้วยตนเอง โดยทรงเสนอแนะให้ตั้ง "ป่าไม้หมู่บ้าน" ขึ้นมา เพื่อให้ราษฎรเพาะต้นกล้าให้แก่ราชการเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกัน
- 4) ส่งเสริมการศึกษาให้ราษฎรมีความรู้ ทรงพระราชทานเครื่องเขียนแบบเรียน อุปกรณ์การศึกษา รวมทั้งสิ่งของเครื่องใช้ แก่ครูผู้ทำงานในถิ่นทุรกันดาร และทรงพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร เพื่อให้ชาวบ้านได้รับการศึกษา มีความรู้ ก็ย่อมเกิดความเข้าใจ เกิดสำนึกทางสังคม และสำนึกในทางอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นผลต่อเนื่องตามมา
- 5) เสริมสร้างคุณธรรม และจิตสำนึกแก่ชาวบ้าน เพราะแม้จะมีการปลูกป่า ปลูกต้นไม้มากมายเพียงไร หากงบประมาณสักเท่าใด มีวิสาหการมีระบบทันสมัยเพียงไร หากชาวบ้านในพื้นที่ไม่ร่วมมือ ไม่เห็นด้วย งานในพื้นที่นั้นก็ย่อมยากที่จะประสบความสำเร็จ (สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่, 2551)

2.3.2 พระราชเสาวนีย์ที่ได้พระราชทาน ในวันที่ 11 สิงหาคม พุทธศักราช 2551 มีใจความหลายตอนที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าและน้ำ ดังนี้

มีเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งที่ประชาชนชาวไทยร่วมกันทำเพื่อเป็นของขวัญให้กับข้าพเจ้า คือ การปลูกป่า หลังจากที่ข้าพเจ้าได้เรียกร้องให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าไม้ ต่อเนื่องกันมาเป็นสิบ ๆ ปี บัดนี้เป็นที่น่าชื่นใจมากกว่า ประชาชนก็เข้าใจ ข้าพเจ้าพยายามอ่านหนังสือต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา ได้ทราบว่ปัญหาต่อไปของชาวโลก เห็นเขาว่าประมาณอีก 15 ปี น้ำจืดที่พวกเราได้รับประทานกันนี้ จะเป็นของที่จะหายากมาก บ้านเราไม่มีแหล่งน้ำใหญ่ ๆ มีแต่ป่า ป่าไม้ก็คือที่สะสมน้ำไว้ใต้ดินนี้เอง ที่ฤดูฝนแทนที่น้ำฝนจะไหลหลากลงไปที่ทะเล ถ้ามีป่า ต้นไม้ใหญ่ ๆ เหล่านั้นจะดูดน้ำไว้ใต้ดิน ใต้ต้นของเขาเป็นจำนวนมาก แล้วตามกิ่ง ก้าน ทั้งหลาย เขาจะดูดไว้ เรียกว่าเป็นแหล่งน้ำที่ดี แล้วก็ออกมาเป็นลำธารน้อยใหญ่ อันนี้ที่อยากให้ราษฎรทั้งหลายเข้าใจ ไม่ใช่ไปนึกแต่ว่ามีป่านี้ ไม้สัก ไม้อะไรง่าย ๆ นี้สำหรับตัดไปค้าขายอย่างเดียว มันมีประโยชน์อย่างอื่นด้วยที่เราน่าจะคำนึงถึง เพราะฉะนั้น ประเทศไทยนี้ก็มีประชากรจำนวนมาก

ไม่ใช่บ่อย ถ้าน้ำจืดต่อไปใน 15 ปี เป็นของที่หายาก ที่เรียกว่าแพง เพราะฉะนั้น ทำให้เราจะไม่รู้จักเก็บป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งที่สะสมน้ำไว้ให้ดี ความจริงป่าไม้ก็เป็นของคนไทยทั้งชาติ เป็นผลประโยชน์ของคนไทยทั้งชาติ ไม่มีสิทธิ์ที่ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใดจะแอบเข้าไปตัดแล้วก็ทำการค้าแต่ลำพัง แล้วต่อไปถ้าประเทศไทยขาดน้ำ จะทำยังไง เพราะเราก็ไม่ใช่ประเทศที่ว่าร่ำรวย

ถ้าเราช่วยกันพิทักษ์รักษาป่า คิดว่าเราคงไม่ถึงกับต้องเอาน้ำทะเลมากลั่น ซึ่งคนยากคนจนก็จะลำบาก เขาบอกว่าอีก 15 ปี น้ำจืดนี้อาจจะเป็นชนวนที่ทำให้เกิดสงครามโลกได้ เพราะฉะนั้น ก็อยากจะเตือนคนไทยว่า อย่างน้อยเรามีป่าธรรมชาติของเราก็ถูกทำลายไปเยอะ เพื่อผลประโยชน์ต่างๆ ของบุคคล

ขอให้พวกเราช่วยกันดูแลรักษาป่า อย่าไปนึกว่าไม่สักแพงอย่างโน้น ไม่อะไรต่ออะไรคิดเป็นเงินเป็นทอง นึกถึงน้ำ ถ้าเราขาดน้ำจืดเราจะแย่ ทั้งอุตสาหกรรมก็ไปไม่ไหว ทั้งชีวิตทั่วๆ ไปของคนไทยก็แย่ ถ้าเราต้องซื้อน้ำจากประเทศต่างๆ มันจะแพงมาก เป็นภาระใหญ่และหนักของประเทศชาติอีก เพราะฉะนั้นเข้าใจกันง่ายๆ ว่า ป่าไม้คือแหล่งน้ำ ถ้าเราปลูกป่าก็อาจจะพอทันนะ เราปลูกป่าเพิ่มแล้ว รมัต ระวังไม่ให้คนที่ไม่รู้เรื่องรู้ราวนึกถึงแต่เงินทองอย่างเดียว ให้รู้ว่าป่าคือน้ำของประเทศ ต่อไปจะได้หายห่วงไปสักที เขาให้เวลา 15 ปี แต่ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าจะถึง 15 ปีไหมที่จะเกิดภาวะน้ำจืดขาดแคลนทั่วโลก ตั้งแต่นี้ต่อไปขอให้ทหารมาเป็นกำลังด้วยช่วยดูแลป่าตามภาคต่างๆ ไม่ใช่ใครอยากตัดอะไรไปค้าขายก็ตัดไปตามเรื่องตามราว บางทีกลัวกฎหมายก็เลี้ยงควั่นตรงโคนต้นไม้ ข้าพเจ้าเห็นเอง ควั่นให้มันล้ม ค่อยๆ ควั่นให้มันลึกเข้าๆ แล้วมันก็จะล้มไปเองไม่ใช่ความผิดของใคร อันนี้ก็ไม่ฉลาด เพราะผลสุดท้ายผู้ที่ได้รับทุกข์ร้อนก็คือประชาชนชาวไทย ถ้าน้ำจืดขาดเข้าจริงๆ แล้วเราไม่มีแหล่งน้ำอย่างเขมรที่มีทะเลสาบที่กว้างใหญ่ หรืออย่างพม่าที่มีแม่น้ำเยอะแยะ เราไม่มีอย่างนั้น เมืองไทยทุกสิ่งทุกอย่างเวลานี้ต้องพึ่งป่าไม้ สำหรับน้ำดื่ม และน้ำทำเกษตรกรรม อุตสาหกรรมอะไรเราต้องรู้อย่างนั้นจะได้ไม่ปล่อยผู้คนที่คิดแต่ประโยชน์ส่วนตัวให้ตัดทวงอะไรทุกอย่างของบ้านเมืองก็เพื่อประโยชน์ส่วนตัว น่าจะหยุดกันที่ น่าจะเข้าใจ

ข้าพเจ้าขอเอาใจช่วย และจะได้เฝ้ารอดูความเจริญเติบโตของป่าไม้ในเมืองไทยต่อไป ข้าพเจ้าทราบดีว่ากล้าไม้ต้นหนึ่งๆ จะใช้เวลาเป็นสิบๆ ปี กว่าจะกลายเป็นไม้ใหญ่ หลายปีมานี้มีการปลูกกล้าไม้ไปแล้วหลายล้านต้นทั่วประเทศ แม้ว่าส่วนหนึ่งจะเติบโตได้เองตามธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งจะเติบโตได้ก็ด้วยความเอาใจใส่ดู

แลของผู้ปลูกและผู้คนในพื้นที่นั้นๆ ดังนั้น กว่าต้นไม้หลายล้านต้นเหล่านี้จะเติบโตเป็นป่าไม้ได้ จึงต้องถึงพร้อมกันด้วยความสามัคคี ความเพียร ความอดทน ความเข้าใจ ของประชาชนชาวไทยหลายล้านคนในชาติ ทุกครั้งที่ได้ทราบข่าวว่า มีการลักลอบตัดป่า ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และข้าพเจ้าจะรู้สึกไม่สบายใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสอนและแนะนำข้าพเจ้ามาโดยตลอดถึงความสำคัญของป่าไม้ ว่าป่าไม้ของไทยมีความ สำคัญหลายประการ คือ เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำทุกสายในประเทศ และช่วยดูดซับน้ำไว้ในรากและใต้ดิน กลายเป็นน้ำใต้ดินให้เราใช้ ช่วยสร้างความชุ่มชื้น ดึงดูดให้มีฝนมาตกในพื้นที่ และช่วยต้านความแรงของน้ำป่าเวลาฝนตกหนัก อย่างเมื่อคราวที่แล้วไม่นานมานี้ที่แถวทางภาคเหนือ ที่บนป่าทางเหนือขาดต้นไม้มาก แต่ก็ยังไม่หยุดการตัดป่า เพราะฉะนั้นเวลาที่เกิดมีพายุฝนรุนแรงน้ำป่าก็ถล่มลงมา เอาดินลงมาอย่างแรง แล้วก็มาเป็นอันตรายแก่หมู่บ้านของประชาชน อันนี้ก็น่าจะเป็นตัวอย่างที่เห็นแล้วเศร้า เศร้าใจที่เราไม่รู้จนทำให้เกิดเหตุการณ์เช่นนี้ ทางภาคเหนือมีป่าไม้บนเขาแล้วไปลักลอบตัดซะหมด เวลาเกิดพายุร้ายแรงนี้เป็นภัยอันตรายมาก ดินถล่ม ชีวิตคนแยะ (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2551)

ทั้งนี้ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียนราษฎร ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ อย่างเอาพระราชหฤทัยใส่ของทั้งสองพระองค์ อีกทั้งยังทรงพระราชทานการสนับสนุนอย่างจริงจัง ทรงรับรู้ถึงสภาพการทำงาน สภาพความเป็นอยู่ ทุกข์สุขของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงแนวพระราชดำริที่ทรงพระราชทานแก่ทั้งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนภาคเอกชนทุกหน่วยงานนั้น เป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ประชาชนชาวไทย สร้างขวัญ กำลังใจ และพลังสามัคคี ก่อให้เกิดความร่วมมือในการประกอบกิจการงาน อันเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สังคม และประเทศชาติสืบไป

2.4 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยมาเป็นเวลากว่า 25 ปี ซึ่งพระองค์ทรงมีกระแสพระราชดำรัสในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 เนื่องในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความว่า

การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้ ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพอควรและ

ปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยเสริมสร้างความเจริญขึ้นสูงขึ้นไป หากจะมุ่งแต่เสริมสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชน โดยสอดคล้องกัน ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด

ในปีต่อๆ มา พระองค์ก็ทรงเน้นย้ำในเรื่อง “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นประจำทุกปี ในวโรกาสต่างๆ แต่ที่สำคัญ คือ พระราชดำรัสเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 หลังจากประเทศไทยได้ประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสเพื่อให้พสกนิกรสามารถดำเนินชีวิตในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจได้อย่างมีความสุข โดยมีประเด็นสำคัญที่พระองค์ตรัสถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542: 35) ดังนี้

เศรษฐกิจพอเพียง (Self – Sufficient Economy) คือ เศรษฐกิจแบบพอมี พอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ่มชูตัวเองได้ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้ก็เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่เองอย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไรไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานขยายความเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มเติม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542: 35) ดังนี้

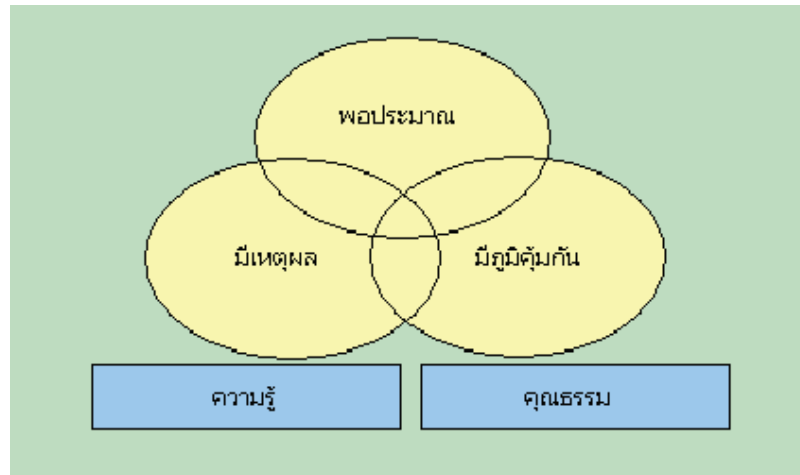
เมื่อปีที่แล้วตอนที่พูด พอเพียง แปลในใจแล้วก็ได้พูดออกมาด้วยว่าจะแปลเป็น Self – Sufficiency (พึ่งตนเอง) ถึงได้บอกว่าพอเพียงแก่ตนเอง แต่ความจริงเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกว้างขวางกว่า Self – Sufficiency หมายความว่า ผลิตอะไรที่มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) แต่พอเพียงนี้ มีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าทุกประเทศมีความคิดว่าทำอะไรต้องทำอะไรพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง ถ้าหากต้องการเบียด

เบียดก็เดือดร้อนกันแน่ เพราะว่าจะอึดอัด จะทำให้ทะเลาะกัน เมื่อมีการทะเลาะเบาะแว้งกันก็ไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย จากการทะเลาะด้วยวาจา ก็กลายเป็นการทะเลาะด้วยกายซึ่งในที่สุดก็นำมาสู่ความเสียหายทั้งสองคน ถ้าเป็นหมูก็เลยเป็นการตีกันอย่างรุนแรงได้ ซึ่งจะทำให้คนอื่นอีกมากเดือดร้อน ฉะนั้น ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล

จากการประมวลกลั่นกรองพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้พระราชทานในโอกาสต่าง ๆ ของนักวิชาการและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติแก่ทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: 4 - 5) มีใจความว่า

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้แนะถึงการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสนอแนะแนวทางและการกระทำที่เหมาะสม ซึ่งเป็นกรอบแนวคิด เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน และเงื่อนไข 2 ประการ มีดังนี้

1) องค์ประกอบทั้งสามส่วนมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบ คือ ความมีเหตุผลถือได้ว่าเป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ความพอใจเป็นไปอย่างพอประมาณ ระดับของความพอประมาณก็จำเป็นต้องพอเพียงในเชิงการสร้างภูมิคุ้มกันในตัว และการมีภูมิคุ้มกันในตัวก็เป็นปัจจัยเสริมสร้างในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีลักษณะเป็นการเคลื่อนไหวไปอย่างมีเหตุผลในระยะยาว

2) เงื่อนไข ความรู้คู่คุณธรรม จะต้องอยู่คู่กันอย่างสมดุล หากขาดปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งแล้วจะทำให้กระบวนการตัดสินใจผิดพลาด และไม่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนได้ เช่น หากมีความรู้ แต่ไม่มีคุณธรรม อาจนำความรู้ไปในทางมิชอบ ผลแห่งการกระทำนั้นก็สามารนำความเสียหายได้ หากมีคุณธรรม แต่ไม่มีความรู้ อาจทำให้กระบวนการตัดสินใจเป็นไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2549)

2.5 เศรษฐกิจพอเพียงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของคนยุคปัจจุบัน โดยไม่บั่นทอนความสามารถในการตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของคนในยุคอนาคต

จากรายงาน Our Common Future ในการประชุมสุดยอดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED: World Commission on Environment and Development) องค์การสหประชาชาติ ซึ่งให้เห็นว่า ความยากจนของผู้คนเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายสิ่งแวดล้อม โดยคณะกรรมการชุดนี้ได้ทำการศึกษาเรื่องการ

สร้างความสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนา ซึ่งที่ประชุมได้สรุปแนวคิดเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) สิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาเป็นของคู่กันไม่สามารถแยกจากกันได้ และ 2) ปัญหาความยากจน ความเสมอภาค และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ ประเทศยากจนต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก จึงทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ในขณะที่เดียวกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ทำให้เกิดความยากจนยิ่งขึ้น และทางคณะกรรมการฯ ได้จัดทำรายงาน Our Common Future เสนอแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยให้นิยามว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยไม่กระทบต่อการตอบสนองความต้องการของคนในอนาคต เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนในโลกคำนึงถึงการที่พวกเขาใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเรียกร้องให้ทั่วโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย ไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งรายงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การขจัดความยากจน ด้วยการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย ไปสู่ความพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกที่บัญญัติไว้ใน วาระที่ 21 บทที่ 3 การต่อสู้กับความยากจน (Agenda 21, Chapter 3: Combating Poverty) (United Nations Environment Programme, 2001) มีใจความโดยสรุป ดังนี้

การพัฒนาที่ยั่งยืนประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ 3 ส่วน คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยที่ตัวแปรทั้ง 3 ส่วนนี้ จะต้องขับเคลื่อนไปในทิศทางที่สอดคล้องและสมดุล หากสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกขับเคลื่อนอย่างสุดโต่งย่อมส่งผลกระทบต่อตัวแปรอีก 2 ส่วนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เช่น การมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างสุดขีด ย่อมส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการกระจุกตัวของผลประโยชน์จากการพัฒนา และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมในที่สุด

ขณะเดียวกัน หากมุ่งเน้นการพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสุดโต่ง ย่อมไม่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจและสังคมเช่นกัน กล่าวคือ การเติบโตทางเศรษฐกิจมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้ทุนทางธรรมชาติเป็นตัวขับเคลื่อน หากเราสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยไม่นำมาใช้ประโยชน์ เศรษฐกิจก็ไม่สามารถเติบโตได้ อีกทั้ง ปัญหาความยากจนจะได้รับการแก้ไขได้ยังต้องพึ่งพาการเติบโตทางเศรษฐกิจ เมื่อปัญหาความยากจนไม่ลดลง ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา

คำว่า “ยั่งยืน” มีความหมายในเชิงคุณภาพมากกว่าการมุ่งเน้นเชิงปริมาณ เมื่อนำคำว่า การพัฒนา + ความยั่งยืน จึงมีความหมายโดยรวม คือ การเจริญเติบโตที่มีคุณภาพ และเมื่อได้พิจารณาให้ถึงแก่นถึงแนวคิดในการพัฒนาที่ยั่งยืน จะเห็นได้ว่าเป็นการสวนกระแสกับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นหลัก แต่เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงจึงเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน โดยการกำหนดนโยบายในเส้นทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการทิ้งระยะห่างจากการส่งเสริมการค้าในระดับสุดขีดกลับไปในทิศทาง “อยู่ได้ด้วยตัวเอง”

การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนี้

2.5.1 ด้านเศรษฐกิจ

เศรษฐกิจต้องเติบโต เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องเน้นคุณภาพ เน้นการกระจายรายได้

จากจุดมุ่งหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจยังมีความจำเป็น แต่ต้องปรับเปลี่ยนเป็นการเติบโตที่มีคุณภาพ (ไม่มุ่งเน้นการเติบโตหรือการขยายเศรษฐกิจเชิงปริมาณ) หมายถึง การเติบโตทางเศรษฐกิจต้องมีเสถียรภาพ ภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่มีเสถียรภาพ มีภูมิคุ้มกันความผันผวนจากภายนอก มีแนวทางดังนี้

2.5.1.1 การขยายตัวทางเศรษฐกิจต้องตั้งอยู่บนองค์ประกอบของความมีเหตุผล และความพอประมาณ ภายใต้เงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรม หมายถึง การวางแผนการส่งเสริมการขยายตัว/เพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจต้องพิจารณาถึงศักยภาพของตนเอง และไม่โลภ การขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ไม่คำนึงถึงศักยภาพ ความสามารถของตน มีความโลภ และปราศจากคุณธรรม จะทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เกินขนาด มีความอ่อนไหว และไม่มีคุณภาพ เช่น การมุ่งขยายตัวทางเศรษฐกิจมากเกินไป (ไม่พอประมาณ) ส่งเสริมการลงทุนมากเกินไป (ทำให้ไม่มีเงินออม) หากมีแรงกระแทกจากภายนอก ย่อมสร้างความเสียหายได้ ดังปรากฏการณ์วิกฤติการเศรษฐกิจ ปี พ.ศ. 2540 ที่มุ่งเน้นการขยายตัวในเชิงปริมาณ ปราศจากเหตุผล และความพอประมาณ

2.5.1.2 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ สามารถกระทำได้โดยการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรม โดยการสนับสนุนวิสาหกิจขนาดเล็ก วิสาหกิจชุมชน ซึ่งเป็นการกระจายรายได้เพื่อให้ประชาชน และชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งพิงทุนขนาดใหญ่ การพัฒนาเศรษฐกิจก่อนปี พ.ศ. 2540 ทำให้เกิดการพึ่งพิงเศรษฐกิจเฉพาะส่วนมากเกินไป เมื่อเศรษฐกิจส่วนนั้นได้รับความกระทบกระเทือนจากความผันผวนภายนอก ผล

กระทบที่เกิดขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ ดังนั้น การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจจึงต้องเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับเศรษฐกิจฐานราก กระจายผลประโยชน์ ซึ่งเท่ากับเป็นลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจ

2.5.2 ด้านสังคม

ต้องสามารถตอบสนองความจำเป็นที่สำคัญของมนุษย์ เน้นความจำเป็นของมนุษย์และความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งอาจจะไม่ใช่ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข อากาศ และน้ำสะอาด ความสวยงามของธรรมชาติ และปลดความทุกข์ทรมานจากกลุ่มผู้เสียเปรียบทางสังคม เป็นต้น

จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การอยู่ได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การที่ประชาชนจะสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองได้นั้น ประชาชนจะต้องได้รับการตอบสนองความจำเป็นที่สำคัญก่อน นั่นคือ ปัจจัย 4 จากนั้น คือ การทำให้ประชาชนหลุดพ้นจากวงจรอุบาทว์ (โง่ จน เจ็บ) ด้วยการส่งเสริมการศึกษา และการเสริมสร้างระบบสาธารณสุข เมื่อประชาชนมีการศึกษา และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมทำให้ประชาชนสามารถนำความรู้และศักยภาพของตนมาใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศ ประชาชนก็จะหลุดพ้นจากความยากจนได้

2.5.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

อนุรักษ์และส่งเสริมทรัพยากร การสนับสนุนเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และรักษาระดับประชากรที่ยั่งยืน โดยให้จำนวนประชากรให้สอดคล้องกับขีดความสามารถในการผลิตของระบบนิเวศ

การนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม จะนำไปสู่กระบวนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นระบบ การวางแผนดำเนินงาน ติดตามประเมินผลและปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้น จะเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยคำนึงถึงการใช้อย่างประหยัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้ใช้ได้ยั่งยืนตลอดไป และเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อมวลมนุษย์และธรรมชาติให้มากที่สุด

ความมีเหตุผลในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองความต้องการ และใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ ย่อมส่งเสริมให้เกิดความพอประมาณในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไข ความรู้ คู่ คุณธรรม ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการเบียดเบียนผู้อื่นและไม่เบียดเบียนธรรมชาติ อีกทั้ง การกระจายการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นและชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ทั้งนี้ การสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นในเชิงอนุรักษ์ ก็เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2549)

2.6 พื้นที่อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

2.6.1 ข้อมูลทั่วไป

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน มีพื้นที่ครอบคลุมท้องที่อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศไทย มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี และมีลักษณะเด่นทางธรรมชาติที่สำคัญหลายแห่ง เช่น ทะเลสาบ น้ำตก ถ้ำ หน้าผาที่สวยงาม มีเนื้อที่ประมาณ 1,821,688 ไร่ หรือ 2,915 ตารางกิโลเมตร

2.6.2 ความเป็นมา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีกระแสพระราชดำริ เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2522 ขอให้เจ้าหน้าที่ดูแลรักษาอย่าให้มีการลักลอบตัดไม้ ถางป่า ทำไร่ในป่าต้นน้ำของแม่น้ำเพชรบุรี เพราะจะทำให้เกิดความแห้งแล้ง แม้จะได้มีการให้สัมปทานป่าแปลงนี้ไปบ้างแล้ว ก็ขอให้เจ้าหน้าที่ตรวจดูแลการทำไม้ อย่าให้มีการทำลายป่า จากพระราชดำริดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงมีมติ เมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2522 ประกาศให้เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 28 ของประเทศ

ต่อมา ได้มีการขยายเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานออกไปครอบคลุมพื้นที่ป่าห้วยแร่ ห้วยไคร้ ตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2527 และได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายเขตอุทยานแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ และป่ายางน้ำกลัดใต้ ในท้องที่ตำบลแก่งกระจาน ตำบลสองพี่น้อง ตำบลลัดหลวง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และตำบลหนองพลับ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบคลุมเนื้อที่ 273,125 ไร่ หรือ 437 ตารางกิโลเมตร เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2527 รวมเนื้อที่ 1,821,875 ไร่ หรือ 2,915 ตารางกิโลเมตร ต่อมา ได้มีการขอเพิกถอนพื้นที่เพื่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยแม่เพรียง เนื้อที่ 28 ไร่ 2 งาน และอ่างเก็บน้ำห้วยป่าแดง เนื้อที่ 158 ไร่ 2 งาน 64 ตารางวา ซึ่งได้มีพระราชกฤษฎีกาเพิกถอนอุทยานแห่งชาติป่ายางน้ำกลัดเหนือ และป่ายางน้ำกลัดใต้ บางส่วนในท้องที่ตำบลห้วยแม่เพรียง และตำบลป่าเต็ง อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เนื้อที่ 187 ไร่ หรือ 0.300 ตารางกิโลเมตร ลงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2541 ทำให้ในปัจจุบันอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานคงเหลือพื้นที่ 1,821,688 ไร่ หรือ 2,915 ตารางกิโลเมตร

2.6.3 ลักษณะทางกายภาพและชีวภาพ

ลักษณะภูมิประเทศมีทั้งส่วนที่เป็นพื้นดินและส่วนที่เป็นอ่างเก็บน้ำ มีเนื้อที่ประมาณ 45.0 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ป่าเหนืออ่างเก็บน้ำแก่งกระจาน ประกอบด้วยเทือกเขาสลับซับซ้อนของเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นเขตแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า ยอดสูงสุด ได้แก่ เขางะงันนิกยวกตอง สูงประมาณ 1,513 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่โดยเฉลี่ยสูง

ประมาณ 500 เมตร ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำปราณบุรี และลำห้วยสำคัญของแม่น้ำทั้งสอง

สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปเป็นป่าดิบชื้น มีความชื้นสูง มีฝนตกชุก อากาศเย็นสบาย ตลอดปี ปริมาณน้ำฝนรวมรายปีอยู่ระหว่าง 986.0 – 1,140 มิลลิเมตร

ระบบนิเวศของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานประกอบด้วยชนิดป่าที่สำคัญ 4 ชนิด ได้แก่

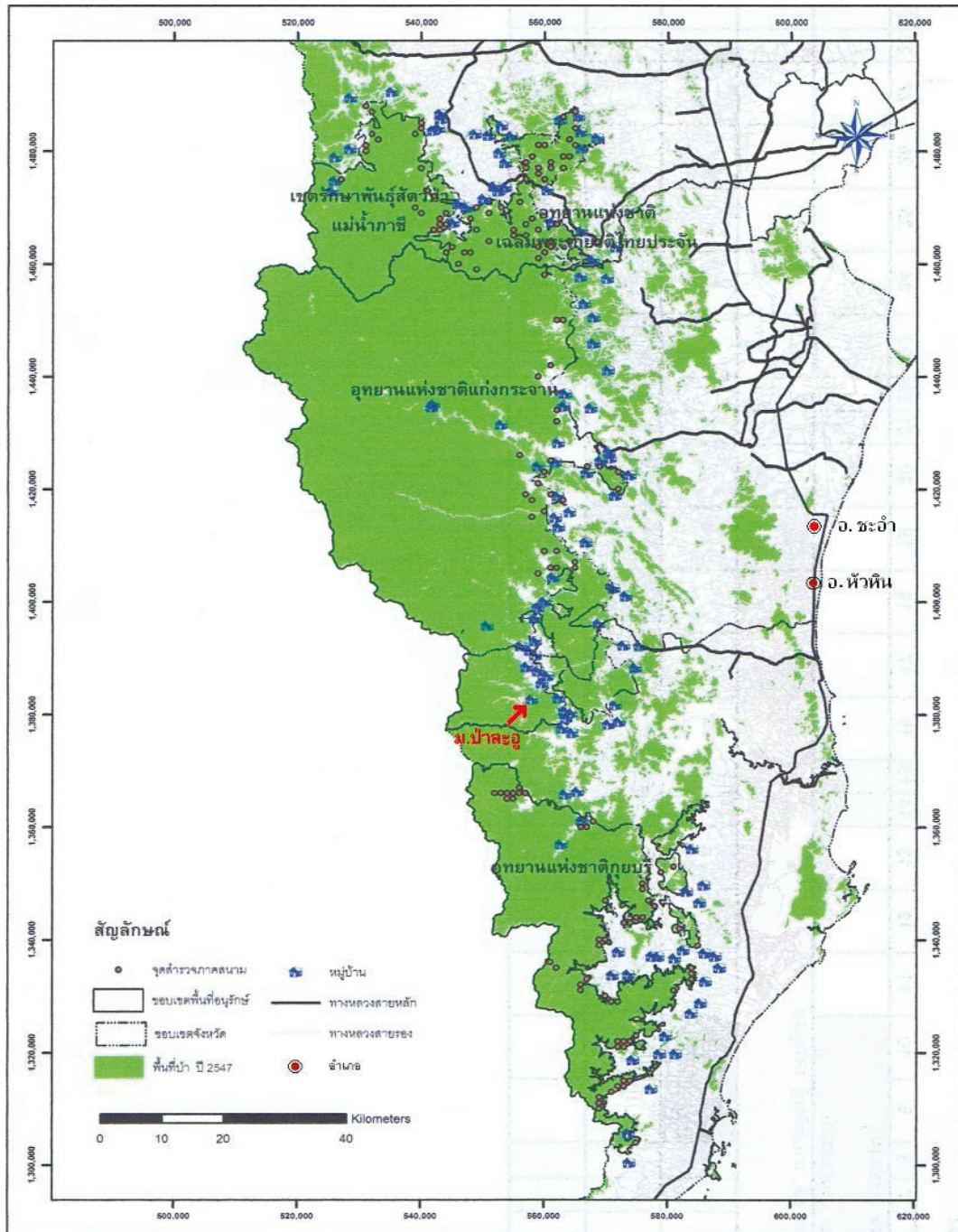
2.6.3.1 ป่าดิบชื้น พบเป็นบริเวณกว้างในระดับความสูงประมาณ 400 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ กระลองขน ตะแบก เสลา มะค่าโมง เขม่าสาย ยางโอน เสม็ดฟอง พญารากดำ มะกอกแบน นกน้อย ผมหอม ตาเสือ เสม็ดเขา หนามขี้แรด ชมพูป่า เป็นต้น ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น เถากระไดลิง เป็นต้น

2.6.3.2 ป่าดิบแล้ง พบขึ้นกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ โดยเฉพาะตามที่ลุ่มริมฝั่งน้ำในหุบเขา ไหล่เขา และที่ราบต่ำระหว่างภูเขา ที่ระดับความสูงประมาณ 400 – 500 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ดำดง สมอ จัน ข่อยหนาม กระเบาหลัก หมากเล็ก หมากน้อย ถอบแถบ ดีหมี กระเบาหลัก กระชิต หงอนไก่ดง เป็นต้น ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา เช่น กำลังหนุมาน สะแกวัลย์ หวายลิง เป็นต้น

2.6.3.3 ป่าเบญจพรรณ ขึ้นอยู่ทางตอนกลางและส่วนเหนือของอุทยานแห่งชาติ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตีนนก แดง ตะคร้ำ มะกอก ประดู่ ตะแบก อ้อยช้าง ตะโก ตีนเป็ด จิวป่า โมกมัน ติ้ว เป็นต้น ส่วนพืชพื้นล่างโดยทั่วไปเป็นลูกไม้ กล้าไม้ ของไม้ชั้นบน รวมทั้งไม้เถา กล้วยปล้อง และไม้เถา เป็นต้น

2.6.3.4 ป่าเต็งรัง พบขึ้นอยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติ ในระดับความสูง 200 – 400 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง พลอง พะยอม ประดู่ ตะแบก เปล้าหลวง แดง เป็นต้น สำหรับพืชพื้นล่างประกอบด้วย กล้วยา ลูกไม้ ของไม้ชั้นบน และไม้เถา เป็นต้น

เนื่องจากอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานอยู่ในเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งเชื่อมต่อกับเทือกเขาภูเก็ตของภาคใต้ และตอนเหนือเข้าไปในประเทศพม่า สัตว์ป่าจากประเทศอินเดียและพม่าจะแพร่กระจายลงมาทางทิศตะวันตกของประเทศลงมาถึงบริเวณนี้ และพวกสัตว์ป่าจากประเทศมาเลเซียก็จะแพร่กระจายขึ้นมาตามเทือกเขาภูเก็ตมาถึงบริเวณนี้เช่นเดียวกัน ทำให้อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานเป็นแหล่งชุมนุมของสัตว์ป่าทั้งจากทิศเหนือและทิศใต้ (ภาพที่ 2.2) (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2551)

ภาพที่ 2.2 แผนที่ทางภูมิศาสตร์แสดงขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์และพื้นที่ป่าของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน และตำแหน่งที่ตั้งหมู่บ้านปาละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ปี พ.ศ. 2547)

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

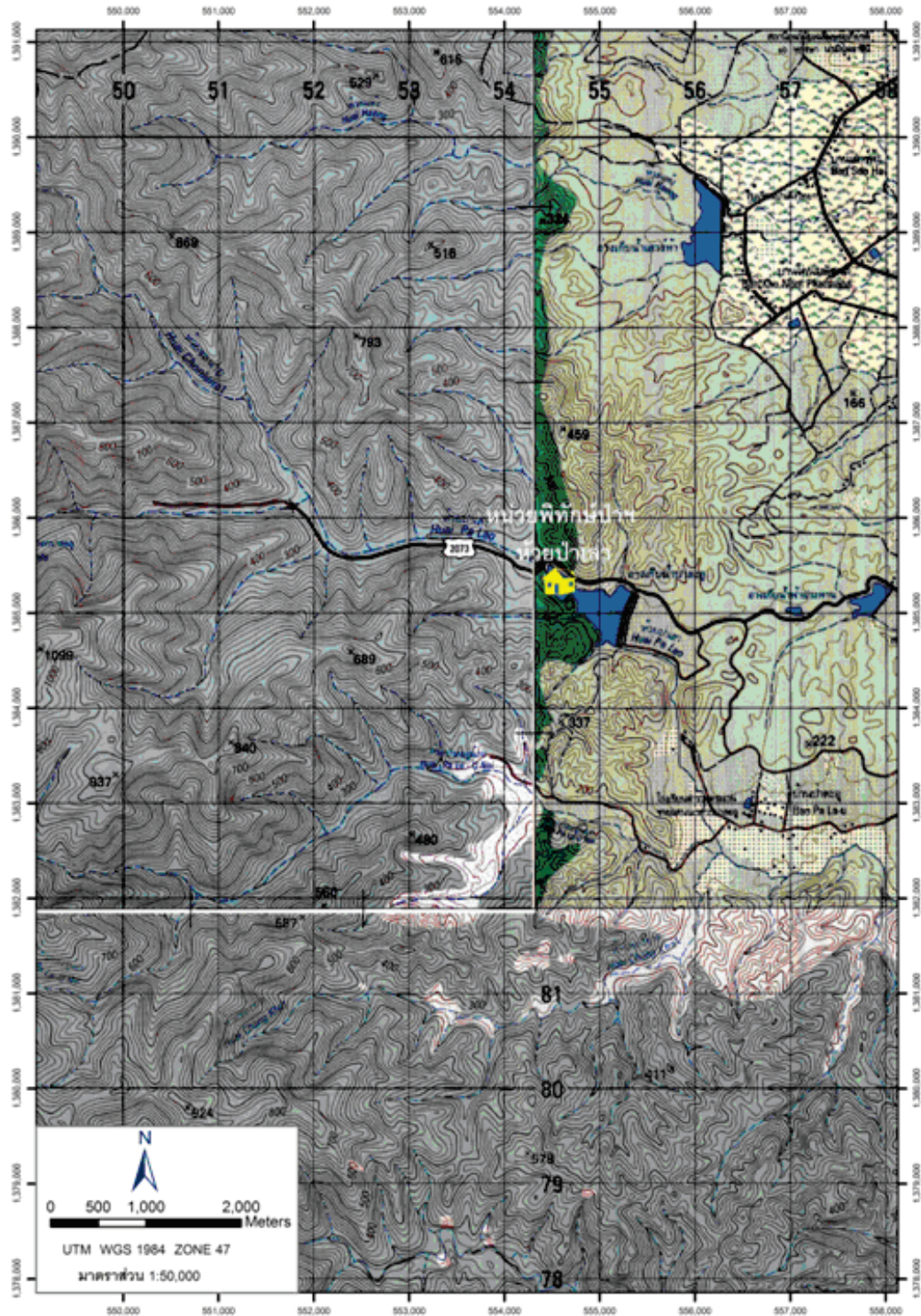
หมายเหตุ: มาตรฐาน 1 : 100,000

2.7 หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) – น้ำตกป่าละอู

หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) น้ำตกห้วยป่าเลา และอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในท้องที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 65.0 กิโลเมตร บริเวณโดยรอบเป็นป่าดิบชื้น มีผีเสื้อชุกชุม และมีพันธุ์พืชที่หายากจำนวนมาก

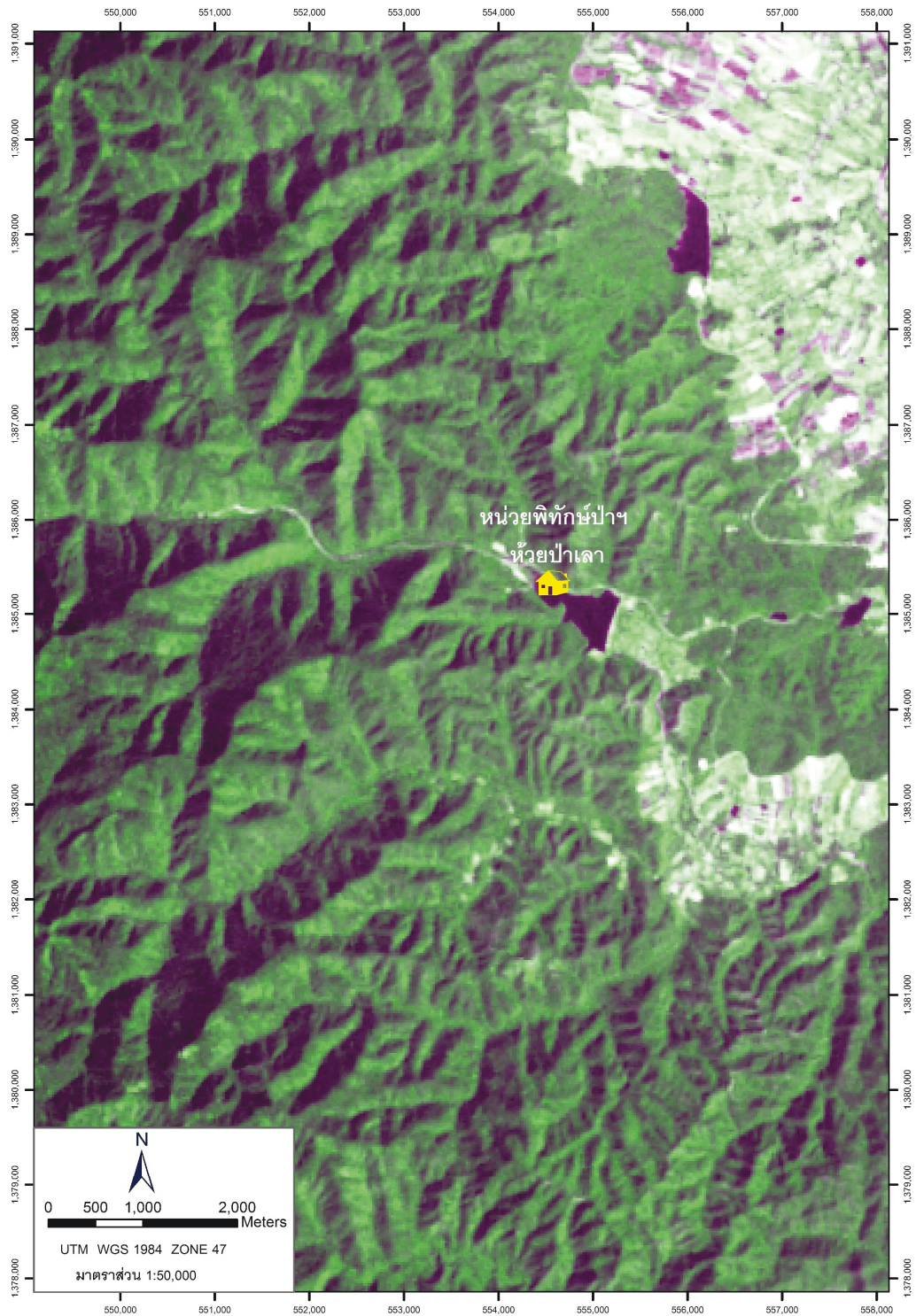
หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) ครอบคลุมพื้นที่ป่าละอูทั้งหมด 273,125 ไร่ ซึ่งเป็นป่าต้นน้ำของแม่น้ำปราณบุรี โดยลำน้ำต่างๆ จะไหลผ่านพื้นที่หมู่บ้านป่าละอู และพื้นที่ต่อเนื่อง มารวมกันเป็นแม่น้ำปราณบุรี ไหลไปลงเขื่อนปราณบุรี และไหลลงอ่าวไทยที่ปากแม่น้ำปราณบุรี ปริมาณน้ำจะมากใน ช่วงเดือนสิงหาคม – มีนาคม (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2551)

จากแผนที่ระวาง L7018 (ภาพที่ 2.3) จะเห็นพิกัดที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติห้วยป่าเลา อ่างเก็บน้ำห้วยป่าเลา ซึ่งอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู บริเวณโดยรอบทั้งหมด คือ พื้นที่ป่าต้นน้ำของแม่น้ำปราณบุรี ถัดออกมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ คือ หมู่บ้านป่าละอู ในแผนที่จะเห็นรายละเอียดเส้นชั้นความสูง (Contour) และเส้นทางน้ำ และจากภาพถ่ายเสมือนจริงทางภูมิศาสตร์ บริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) และอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู โดยดาวเทียม Landsat ในปี พ.ศ. 2549 (ภาพที่ 2.4) แสดงให้เห็นถึงสภาพภูมิประเทศอันประกอบไปด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ที่ปกคลุมด้วยผืนป่าและร่องน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งรองรับน้ำ ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำห้วยป่าเลา ตลอดจนพื้นที่ในเขตอนุรักษ์บางส่วนซึ่งถูกเปลี่ยนแปลงสภาพเป็นหมู่บ้าน และพื้นที่ทำการเกษตร ทางด้านขวาของภาพ (กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2551)

ภาพที่ 2.3 แผนที่ระวาง L7018 แสดงพิกัดที่ตั้งหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) หมู่บ้านป่าละอู และพื้นที่ป่าต้นน้ำ ซึ่งแสดงรายละเอียดเส้นชั้นความสูง (Contour) และเส้นทางน้ำ (มาตราส่วน 1 : 50,000)

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

ภาพที่ 2.4 ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat แสดงพื้นที่ป่าต้นน้ำบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) อุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู และหมู่บ้านป่าละอู ปี พ.ศ. 2549 (มาตราส่วน 1 : 50,000)

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

2.8 หมู่บ้านป่าละอู ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง และโครงการหลักที่ดำเนินงานในหมู่บ้าน

2.8.1 หมู่บ้านป่าละอู

หมู่บ้านป่าละอู หมู่ 3 ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีผู้อยู่อาศัยทั้งหมด 231 ครั้วเรือน เป็นชาวไทยพื้นราบ 110 ครั้วเรือน เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง - กะหรั่ง 121 ครั้วเรือน แยกออกเป็น 2 กลุ่มบ้าน คือ บ้านป่าละอู และบ้านป่าละอูบนหรือป่าละอูน้อย ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่เหนือขึ้นไป มีชาวกะเหรี่ยง - กะหรั่ง อาศัยอยู่ประมาณ 34 ครั้วเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่, 2551)

เส้นทางคมนาคมเข้าออกหมู่บ้านมี 1 เส้นทาง ระยะทางจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 135 กิโลเมตร ระยะทางจากอำเภอหัวหินถึงหมู่บ้าน 69.0 กิโลเมตร หมู่บ้านป่าละอูอุดมไปด้วยป่าไม้ สมุนไพรนานาชนิด และยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธาร เหนือขึ้นไป คือ ป่าต้นน้ำของแม่น้ำปราณบุรี ซึ่งไหลผ่านลงมากลางหมู่บ้านตลอดปี ความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้านมีลักษณะเรียบง่าย ยังคงมีการอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งของชาวกะเหรี่ยงและกะหรั่ง

ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตผูกติดกับป่า ไม่นิยมโค่นไม้ใหญ่ ชอบที่จะให้มีป่าอยู่รอบหมู่บ้าน การทำไร่เป็นแบบหมุนเวียน ไม่ใช่ไร่เลื่อนลอย ด้วยวิถีเกษตรแบบดั้งเดิมที่เป็นลักษณะเฉพาะ มีการปลูกพืชผสมผสานในพื้นที่ และปล่อยให้ที่ดินได้พักฟื้นตัว ถือได้ว่าชาวกะเหรี่ยงใช้พื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งดิน น้ำ และป่าไม้ นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงมักตั้งถิ่นที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ไม่อพยพย้ายถิ่น ทิ้งให้ที่ดินรกร้างเสื่อมโทรม บางชุมชนอยู่นานกว่าสองร้อยปี จึงกล่าวได้ว่าชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ป่า (ศูนย์ศึกษากะเหรี่ยงและพัฒนา, 2552)

หมู่บ้านป่าละอูมีสถานศึกษาแห่งเดียว คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนนเรศวรป่าละอู สังกัดกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2551)

2.8.2 โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในปี พ.ศ. 2510 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงรับสั่งให้พลร่มค่ายนเรศวรหัวหิน ให้การช่วยเหลือแก่ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วไป ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ชายแดนติดต่อกับประเทศไทยกับประเทศพม่า ซึ่งประกอบอาชีพทำไร่เลื่อนลอย และล่าสัตว์หาของป่า โดยจัดตั้งชุดพัฒนาการขึ้น 2 ชุด คือ ชุดพัฒนาการ 712 ที่บ้านป่าละอู เขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และชุดพัฒนาการ 713 ที่บ้านป่าเต็งอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการตัดไม้ทำลายป่า อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ตลอดจนการจัดการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค และส่งเสริมอาชีพการเกษตรทั้งในด้านการผลิต

และการตลาด เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ขึ้น เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2520 และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย โดยสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเป็นผู้บริหารโครงการในเขตแต่ละจังหวัด การดำเนินงานตามโครงการได้เริ่มตั้งแต่วันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการรวมกลุ่มชาวไทยเผ่ากะเหรี่ยงที่กระจัดกระจายในเขตพื้นที่โครงการให้อยู่แหล่งเดียวกัน และเพื่อส่งเสริมอาชีพของชาวไทยเผ่ากะเหรี่ยง โดยการจัดหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการตั้งบ้านเรือนรวมทั้งการทำเกษตรมาจัดสรรให้ และส่งเสริมทั้งในด้านการผลิตและการจัดจำหน่าย เพื่อให้มีอาชีพทางการเกษตรที่มั่นคง เป็นการป้องกันการตัดไม้ทำลายป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้อันเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร รวมถึงป้องกันภัยคุกคามจากลัทธิการเมืองที่อาจจะเป็นบ่อนทำลายอธิปไตย และความมั่นคงของชาติ ตลอดจนเพื่อส่งเสริมและจรรโลงไว้ซึ่งวัฒนธรรม และจารีตธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

สหกรณ์ที่อยู่ในความส่งเสริมของหน่วยสาธิตสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ มีอยู่ด้วยกัน 2 สหกรณ์ คือ สหกรณ์การเกษตรห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด และสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์ก ห้วยสัตว์ใหญ่ จำกัด ผลการดำเนินงานของสหกรณ์ฯ ตลอดช่วงระยะเวลาที่ผ่านมามีความก้าวหน้าเป็นลำดับ (โครงการเกษตรศาสตร์เฉลิมพระเกียรติมหาราชกุมิพล พระชนมพรรษา 6 รอบ, 2526)

2.8.3 โครงการอยู่ดีมีสุข

โครงการอยู่ดีมีสุข เกิดขึ้นจากนโยบายรัฐบาลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยคำนึงถึงการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ด้วยการยึดแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพระราชดำริเป็นพื้นฐานในการดำเนินงาน ซึ่งมีนโยบายและแผนปฏิบัติงานในระดับจังหวัด กล่าวโดยสรุป ดังนี้

2.8.3.1 ด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีนโยบายสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรรายย่อยในภาคการเกษตร ในด้านโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการเกษตรและการพัฒนาให้ความรู้และเทคนิควิธีการในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และส่งเสริมให้มีการทำการเกษตรบนพื้นที่สูงที่ไม่เกิดปัญหากับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.8.3.2 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้นโยบายพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้มแข็งเพื่อยกระดับรายได้ของคนในชุมชน การพัฒนาฉลากและหีบห่อสินค้า วิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเพิ่มพูนความรู้และทักษะฝีมือของชาวบ้าน ประกอบกับนโยบายปรับแผนการผลิตของชุมชน จากเครือข่ายผู้ผลิตเป็นการรวมกลุ่ม

2.8.3.3 ด้านการส่งเสริมได้แก่ ส่งเสริมให้ครอบครัวผู้ด้อยโอกาส สนับสนุนทุนการศึกษาแก่เยาวชนเพื่อการพัฒนาชุมชน และส่งเสริม ส่งเสริม และพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับตลาด

2.8.3.4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เน้นการสนับสนุนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเพื่ออนุรักษ์ พัฒนา และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ในท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน รวมถึงการสร้างกลไกการใช้ประโยชน์ร่วม เพื่อป้องกันหรือลดข้อขัดแย้งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และนโยบายที่สำคัญ คือ พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้เป็นฐานการผลิตทางการเกษตรให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.8.3.5 ด้านการบริการประชาชน สนับสนุนการจัดบริการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งเคาน์เตอร์บริการของรัฐ สนับสนุนการจัดบริการโดยใช้ระบบดิจิทัลในรูปแบบหน่วยบริการย่อยของอำเภอ (AGO: Amphor Government Outlet) จัดตั้งศูนย์บริการร่วม ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552)

2.9 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

2.9.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 6 – 7) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนทั้งในรูปส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์การอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเรื่องที่กำหนดไว้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526: 20) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การปฏิบัติและรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับความบริสุทธิ์ใจด้วยว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะที่ถูกต้อง

WHO/UNICEF (1978: 11) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่กลุ่มของประชาชนรวมตัว เพื่อกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากรและรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม

2.9.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2527: 6 – 7) ขั้นตอนของการดำเนินงานต่างๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น กล่าวคือ ร่วมหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุ ปัญหา ร่วมปรึกษาหารือ หาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล รวมถึงร่วมบำรุงรักษาในระยะยาว ซึ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมนั้นมี ดังนี้

2.9.2.1 ร่วมทำการศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้นในชุมชน ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2.9.2.2 ร่วมคิด สร้างแบบ และวิธีการพัฒนา เพื่อแก้หรือลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์

2.9.2.3 ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไขปัญหา

2.9.2.4 ร่วมในการตัดสินใจเพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม

2.9.2.5 ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงาน พัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.9.2.6 ร่วมการลงทุนในกิจกรรม โครงการ ชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน

2.9.2.7 ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย

2.9.2.8 ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการ

2.9.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

กรณีศึกษา ชมดี (2524: 10) สรุปการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at Meetings) การมีส่วนร่วมสนับสนุนการเงิน (Financial Contribution) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Committees) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitors) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม (Entrepreneur) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง (Employee) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

2.9.4 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วม

Chaturvedi H. R. และ Subrata K. M. (1982: 5) ได้นำเสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาว่ามี ดังนี้

2.9.4.1 ความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งอาจเป็นองค์กรการพัฒนาของรัฐ องค์กรเอกชน นักวิชาการและนักพัฒนา ในรูปของการช่วยเหลือทางการเงิน การเมือง และความรู้เทคนิค

2.9.4.2 ความพร้อมภายใน เช่น ผู้นำสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและกายภาพ โอกาสการเข้าร่วม วัฒนธรรม และประเพณี

2.9.4.3 การบำรุงรักษา เช่น ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหาร การจัดการ องค์กร และกิจกรรม ตลอดจนการแทรกแซงจากภายนอก

2.10 กระบวนการบริหารโครงการ แบบ Deming Cycle

Deming Cycle หรือ Plan – Do – Check – Act Cycle (PDCA) เป็นวงจรพัฒนาคุณภาพงานที่ใช้กันแพร่หลาย และมีประสิทธิภาพ เป็นวงจรพัฒนาพื้นฐานหลักของการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (Total Quality Management: TQM) ถูกนำมาเป็นต้นแบบแนวคิดการบริหารจัดการโครงการการดำเนินงานและประกอบกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร รวมทั้งในการจัดการสิ่งแวดล้อม

Plan – Do – Check – Act Cycle คิดค้นขึ้นโดย Shewhart, Walter Andrew นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน ในปี ค.ศ. 1939 ต่อมา ในปี ค.ศ. 1986 Deming, W. Edwards ได้นำมาปรับปรุง และเผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประสบผลสำเร็จ เป็นกระบวนการพัฒนาแผนงานที่ผลักดันให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก วงจรนี้จึงมีชื่อเรียกทั้ง Shewhart Cycle และ Deming Cycle นอกจากนี้ยังถูกเรียกว่า Plan – Do – Study – Act Cycle หรือ PDSA ด้วย

วงจร PDCA นับเป็นวงจรที่ได้รับความนิยมเชื่อถือ กลายเป็นวงจรหลักในการบริหารงาน มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายทั่วโลก ซึ่งวงจร Plan – Do – Check – Act มีลักษณะ กระบวนการ และแนวทาง ดังนี้

2.10.1 รูปแบบของวงจร (Description)

วงจร Plan – Do – Check – Act (ภาพที่ 2.9) เป็นตัวแบบสี่ขั้นตอน ที่ต้องกระทำต่อกันไปอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (ในระยะเริ่มแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) ซึ่งเมื่อพบปัญหา หรือความไม่เหมาะสม จะต้องนำแผนการดำเนินงานนั้นเข้าสู่ขั้นตอนที่ 1 อีกครั้ง และดำเนินตามวงจรต่อไป จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด หรือเหมาะสมที่สุด วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิภาพผลที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ หรือใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

ภาพที่ 2.5 Plan – Do – Check – Act Cycle

แหล่งที่มา: RevClick, 2009.

วงจร Plan – Do – Check – Act ใช้เพื่อการปรับปรุงแผน และการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทุกครั้งที่วงจรหมุนครบรอบก็จะเป็นแรงส่งให้หมุนในรอบต่อไป วิธีการใหม่ๆ ที่ทำให้เกิดการปรับปรุงก็จะถูกจัดทำเป็นมาตรฐานการทำงาน ซึ่งจะทำให้การทำงานมีการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุด อาจเริ่มด้วยการปรับปรุงเล็กๆ น้อยๆ ก่อน จึงก้าวไปสู่การปรับปรุงที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงสรุปได้ว่าสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ ดังนี้คือ เมื่อใช้เป็นต้นแบบการปรับปรุง การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เมื่อเริ่มโครงการปรับปรุงแผนการดำเนินงานครั้งใหม่ เมื่อกำหนดกระบวนการดำเนินงานซ้ำ เมื่อต้องการพัฒนารูปแบบของกระบวนการผลิตหรือบริการ เมื่อวางโครงการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา หรือสาเหตุหลักของปัญหา และเมื่อต้องการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงาน

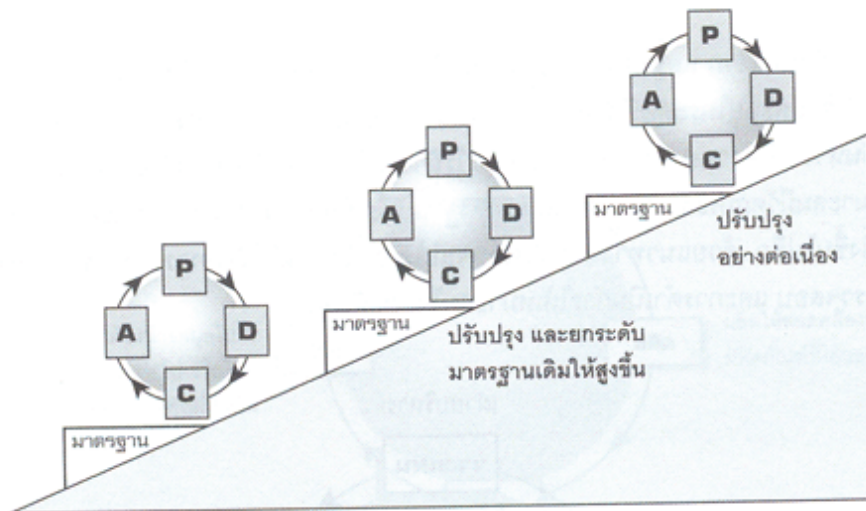
2.10.2 กระบวนการ Plan – Do – Check – Act

2.10.2.1 Plan คือ การศึกษาสิ่งที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แล้วนำมาวางแผนหรือกำหนดกรอบการพัฒนา พร้อมกับพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้าง โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทหลักๆ ดังนี้คือ การวางแผนเพื่ออนาคต และการวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง

2.10.2.2 Do คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามวิธีการที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน และทดลองปฏิบัติจริงในขอบข่ายงานเล็กๆ ก่อน เพื่อให้แน่ใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

2.10.2.3 Check คือ การตรวจสอบ ทบทวน และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ และระบุถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบว่าแผนงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

2.10.2.4 Act คือ การนำไปปฏิบัติตามแนวทางที่ได้ศึกษาและตรวจสอบความเหมาะสมแล้ว หากผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำเป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิม หรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้น แต่หากไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป โดยเริ่มต้นเข้าสู่วงจรใหม่อีกครั้ง (Nancy, 2004: 390 – 392)

ภาพที่ 2.6 วงจร Plan – Do – Check – Act กับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง
แหล่งที่มา: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2552.

2.11 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องจิตสำนึก

2.11.1 ความหมายของจิตสำนึก

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองหรือมาร์กซิสต์ ได้ให้ความหมายว่า จิตสำนึก หมายถึง สภาวะทางจิตที่รู้ตัวว่าความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตนเองกำลังรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นตนเองหรือชนชั้นอื่น (กาญจนา แก้วเทพ, 2527: 210) และในทางสังคมวิทยาหมายถึง การรู้ตัวว่าตนเองมีตัวตน (Self Consciousness) หรือมีคนอื่นอยู่ด้วยและตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มนั้น (Social or Group Consciousness)

ซัชชัย ศิลปะสุนทร (2540: 32) ให้ความหมายของ จิตสำนึก ไว้ว่า ภาวะของจิตใจของบุคคลที่เกิดจากความสำนึกรับผิดชอบ และเห็นความสำคัญต่อสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยวัดได้จากการรับรู้และเข้าใจในสถานการณ์ ความรู้สึกรับผิดชอบ และการแสดงความสนใจที่จะมีส่วนร่วม

สุนัฏฐา สุขเวช (2542: 6 – 7) กล่าวว่า จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจถึงผลดีและผลเสียของการปฏิบัติ และความผิดพลาดจากการปฏิบัติ เป็นการรู้สำนึกซึ่งเกิดขึ้นจากการอบรมเลี้ยงดู การศึกษา ประสบการณ์ทางสังคม ประสบการณ์การทำงาน การขัดเกลาทางสังคม ซึ่งจะเห็นเป็นรูปธรรมได้จากพฤติกรรมที่แสดงออก

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจกร (2543: 5) กล่าวว่า สำนึก เป็นสิ่งที่อยู่ลึกในจิตใจของคน เป็นตัวชี้้นำ กำกับ กลั่นกรองพฤติกรรมของคน ตลอดจนองค์ประกอบทั้งหลายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว กลุ่มคน องค์กร ชุมชน หรือสังคมโดยรวม ล้วนได้รับอิทธิพลจากสำนึกของคนไม่ทางตรงก็ทางอ้อม

อรรวรรณ จิตตวานิช (2543: 11) กล่าวว่า จิตสำนึก เป็นสภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่างๆ โดยเกิดจากการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่ตนมีต่อสิ่งนั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจ ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และความเห็น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 312) จิตสำนึก คือ ภาวะที่จิตตื่นตัว รู้ตัว สามารถตอบสนองต่อสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ รูป รส กลิ่น เสียง และการสัมผัสด้วยกาย

Nelson (1967: 122) กล่าวว่าไว้ว่า จิตสำนึก เป็นสภาวะที่บุคคลได้รับความรู้ หรือประสบการณ์ต่างๆ แล้วมีการประเมินค่าและตระหนักถึงความสำคัญที่ตนเองมีต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องของสภาวะตื่นตัวทางจิตใจ

Good (1973: 54) ให้ความหมาย จิตสำนึก ไว้ว่า คือ พฤติกรรมที่แสดงถึงการเกิดการรับรู้ของบุคคล หรือการที่บุคคลแสดงความรู้สึกรับผิดชอบต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

Oxford Advanced Learner's Dictionary (Hornby, 2001: 33) ให้ความหมายไว้ว่า จิตสำนึก (Consciousness) คือ ความตระหนักหรือความเอาใจใส่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความรู้สึกที่แท้จริงเป็นพิเศษต่อสิ่งที่บุคคลนั้นสนใจ โดยความคิดหรือความรู้สึกต่างๆ เหล่านั้นถูกควบคุมด้วยตนเอง

2.11.2 องค์ประกอบของจิตสำนึก

2.11.2.1 หลวงวิเชียร แพทยาคม (2505: 9) กล่าวว่าไว้ว่า จิตสำนึกมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1) องค์ประกอบด้านความคิด (Cognition) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิด เป็นส่วนรับรู้หรือเกิดการรับรู้ของสำนึกเป็นหลัก เช่น การรับรู้ (Perception) ความทรงจำ (Memory) ความมีเหตุผล (Reasoning) และการใช้ปัญญา (Intellect) เป็นต้น

2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affection) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็นสิ่งกระตุ้น “ความคิด” อีกต่อหนึ่ง เป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของความสำนึกที่รวมเอาความรู้สึกของบุคคลในด้านบวกหรือด้านลบ เป็นต้น

3) องค์ประกอบด้านการปฏิบัติหรือการกระทำ (Psychomotor) เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดแนวโน้มทางปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัยความเข้าใจ หรือความคิดรวบยอด (Concept) เกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน

2.11.2.2 Brachler (1986 อ้างถึงใน เรื่องชัย อิทธิพล, 2540: 29) กล่าวว่า จิตสำนึก เกิดจากทัศนคติที่มีต่อสิ่งเร้า อันได้แก่ สถานการณ์บุคคล สถานการณ์กลุ่มสังคม และสิ่งต่างๆ ที่โน้มน้าวหรือพร้อมที่จะตอบสนองในทางบวกหรือทางลบ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ องค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดจิตสำนึก 3 ประการ คือ

1) ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive or Belief Component) ความรู้ความเข้าใจจะเริ่มต้นจากระดับงาน และมีพัฒนาการขึ้นเป็นลำดับ

2) อารมณ์ความรู้สึก (Affective Component) เป็นความรู้สึกด้านทัศนคติ ค่านิยม ความตระหนัก ชอบหรือไม่ชอบ ดีหรือไม่ดี เป็นองค์ประกอบในการประเมินสิ่งเร้าต่างๆ

3) พฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นการแสดงออกทางวาจา ทำทาง ที่มีต่อสิ่งเร้าหรือแนวโน้มที่บุคคลจะต้องกระทำ ดังนั้น บุคคล สถานการณ์ กลุ่มสังคม การเรียนรู้ และประสบการณ์ จึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อจิตสำนึก โดยมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และพฤติกรรม เป็นองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดจิตสำนึก

2.11.2.3 Coser และ Coser (1990:15 – 16) ยังได้แบ่งองค์ประกอบของจิตสำนึกออกเป็น 3 ส่วน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน คือ

1) องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ ความเชื่อจากสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรม และเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่า พฤติกรรมใด ดี ถูก ควรทำ และพฤติกรรมใดไม่ควรทำ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบ ได้แก่ ความคิด (Thought) ค่านิยม (Value) และความเชื่อ (Belief)

2) องค์ประกอบด้านอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึก หรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรม ว่ามีความพอใจหรือไม่พอใจ ชอบหรือไม่ชอบ มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude) ความรู้สึก (Feeling) และปฏิกิริยา (Reaction)

3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavior Component) หมายถึง การกระทำที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสิ่งแวดล้อม เป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดี เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม มโนทัศน์ที่ใช้เรียกองค์ประกอบนี้ ได้แก่ ความประพฤติ (Conduct) การกระทำ (Act) และพฤติกรรม (Behavior)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของจิตสำนึกประกอบด้วย 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ความรู้ความเข้าใจ (Cognition) อารมณ์ความรู้สึก (Affection) และ พฤติกรรม (Behavior)

2.11.3 กระบวนการเกิดจิตสำนึก

เมธี ปิณฑานนท์ (2546: 42 – 48) อธิบายกระบวนการเกิดจิตสำนึกว่ามี 5 ลำดับ คือ

2.11.3.1 ความรู้สึก เป็นความรู้สึกสะดุดใจจากสิ่งที่ตนกระทำอยู่หรือเคยมีประสบการณ์ ก่อให้เกิดการคิดคำนึงถึงค่านิยมที่ตนมีอยู่

2.11.3.2 ความคิดเห็น แบ่งออกเป็นหลายประเภท ได้แก่

1) ความคิดเห็นที่มีระดับ ประกอบด้วย 7 ระดับ คือ ความจำ การแปลความ การประยุกต์ใช้ การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมิน

2) ความคิดเห็นแบบวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นส่วนตัวที่มีอคติ แยกเอาความลำเอียงและความขัดแย้งออกจากสิ่งที่เป็นสัจจะหรือข้อเท็จจริง รวมถึงการวิพากษ์วิจารณ์ การโฆษณาชวนเชื่อ และพฤติกรรมที่ทำตามๆ กันมาเป็นต้น

3) ความคิดเห็นตามหลักตรรกวิทยา ความคิดแบบสร้างสรรค์
ความคิดเห็นจากทักษะและความรู้ความเข้าใจ เช่น การใช้ภาษา การคำนวณ และการวิจัย

ส่วนที่เป็นลำดับของความคิดเห็นนี้จะปรากฏออกมาเนื่องจากการที่เราเกิดสะดุดใจ ซึ่งเกิดจากความรู้สึกและความคิดเห็นประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือบูรณาการกันก็ได้

2.11.3.3 การติดต่อสื่อสารและการถ่ายทอด สามารถทำได้ทั้งโดยคำพูด และทางอื่นๆ เช่น การส่งข่าวด้วยถ้อยคำที่เขียน การฟัง การวาดรูป การถาม การรับข้อมูล การส่งข้อมูลป้อนกลับ และการถกปัญหาข้อขัดแย้ง เป็นต้น

2.11.3.4 การเลือกเชื่อและการเกิดศรัทธา ในลำดับนี้เป็นการพิจารณาหาข้อสรุปจากทางเลือกต่างๆ มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ เลือกการกำหนดเป้าหมาย การรวบรวมข้อมูล การแก้ปัญหา การวางแผน และการเลือกอย่างอิสระสำหรับขั้นตอนนี้ เมื่อได้มีการติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดกันแล้ว การเห็นพ้องต้องกัน การสนับสนุนกัน การนิยมชมชอบร่วมกัน จะทำให้คนเลือกเชื่อ และเกิดศรัทธาในการพึ่งตนเองว่าเป็นสิ่งที่ดี และยึดมั่นไว้อย่าง

2.11.3.5 เป็นลำดับขั้นตอนที่ทำตามซ้ำกับที่เคยทำมา หรือจากที่เลือกใหม่ เมื่อมาถึงขั้นตอนนี้ จะเกิดความเชื่อถือศรัทธาในพฤติกรรม และพยายามถ่ายทอดความเชื่อนี้ ออกมาเป็นการประพฤติปฏิบัติด้วยตนเองบ้าง เป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ของบุคคลนั้นๆ

2.11.4 ประเภทของจิตสำนึกในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาถึงการสร้างจิตสำนึกเพื่อแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม บุญสม หรรษาศิริพจน์ (2539: 27) ได้แบ่งประเภทของจิตสำนึกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

2.11.4.1 จิตสำนึกของรัฐ รัฐควรสร้างศรัทธาและสร้างความร่วมมือจากประชาชน ตลอดจนประสานงานในด้านต่างๆ กับหน่วยงานภาคเอกชนและประชาชน ควรรับฟังเสียง

ของประชาชน เมื่อเกิดมีการร้องเรียน ร้องทุกข์เรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดจากภาคการผลิต อุตสาหกรรม ภาคเอกชน หรือจากชุมชน รัฐควรรับฟังและหาแนวทางแก้ไข ปัญหาที่จะเกิดขึ้นและเร่งขจัดปัญหาแต่ละเรื่องให้หมดไป และควรเร่งขจัดปัญหาให้เกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างทันท่วงที เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงความเอาใจใส่ของรัฐ และหันมาสนใจ ใส่ใจ ในปัญหาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ให้ความร่วมมือมากขึ้นอันจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการทำงานของรัฐ และเกิดจิตสำนึกร่วมในสังคม

การแก้ปัญหาของรัฐ ควรมีการศึกษาถึงสาเหตุและความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานเล็กๆ (Macro) เช่น ชุมชน ท้องถิ่น จังหวัด โดยยึดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนผู้มีส่วนรวมเป็นประการแรก เมื่อหน่วยเล็กมีความสมบูรณ์และมีปัญหาน้อยแล้ว จะทำให้สังคมใหญ่มีปัญหาน้อยลงตามไปด้วย

รัฐควรสร้างความรู้และความเข้าใจ ตลอดจนศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการต่างๆ ที่รัฐจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่ประชาชนมีส่วนได้รับผลประโยชน์หรือได้รับผลกระทบโดยตรง

2.11.4.2 จิตสำนึกส่วนเอกชน ภาคเอกชนควรมีจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม โดย

1) ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ต่อการดำเนินกิจการนั้นๆ

2) มีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม ควรคำนึงถึงมลพิษที่จะเกิดขึ้นจากกิจกรรมของตน ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางน้ำ ขยะ อากาศ หรือเสียง และหามาตรการบรรเทา หรือขจัดปัญหาต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดมลพิษ ต้องมุ่งเน้นการปรับปรุงขีดความสามารถและเทคโนโลยี โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรม เพื่อลดปัญหามลพิษที่เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด

2.11.4.3 จิตสำนึกส่วนประชาชน การสร้างจิตสำนึกส่วนประชาชนต้องเริ่มตั้งแต่ความรับผิดชอบต่อความเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง รู้จักรักษาและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ทั้งบริเวณบ้านของตนและภายในชุมชน พึงระลึกว่าตนเป็นผู้หนึ่งที่จะร่วมสร้างสังคม บทบาทหน้าที่ที่พึงปฏิบัติให้เกิดผลดีแก่ส่วนรวมและสังคม ได้แก่

1) รู้จักบทบาทหน้าที่ของตน
2) ซื่อสัตย์ต่อตนเองและหน้าที่รับผิดชอบที่ตนมี
3) เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและรับรู้ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น

4) ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในการที่จะไม่ทำลายหรือก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อครอบครัวและต่อชุมชนของตนเอง

5) ช่วยกันรักษากฎระเบียบของสังคม รักษาสาธารณสมบัติซึ่งเป็นสาธารณะประโยชน์ต่อส่วนรวมให้เปรียบเสมือนบ้านของตน ไม่ทำลาย แต่คอยเป็นหูเป็นตาให้กับบ้านเมือง

6) รู้จักเสียสละกำลังสมอง กำลังกาย และกำลังทรัพย์ เพื่อสังคมส่วนรวมตามความสามารถของตน

2.12 ทฤษฎีและแนวคิดเรื่องพฤติกรรมมนุษย์

2.12.1 ความหมายของพฤติกรรมมนุษย์ (Human Behavior)

พฤติกรรม (Behavior) คือ กิริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิบัติการโต้ตอบเมื่อเผชิญกับสิ่งเร้า (Stimulus) หรือสถานการณ์ต่างๆ อาการแสดงออกต่างๆ เหล่านั้น อาจเป็นการเคลื่อนไหวที่สังเกตเห็นได้หรือวัดได้ เช่น การเดิน การพูด การเขียน การคิด การเต้นของหัวใจ เป็นต้น ส่วนสิ่งเร้าที่มากกระทบแล้ว ก่อให้เกิดพฤติกรรมก็อาจจะเป็นสิ่งเร้าภายใน (Internal Stimulus) และสิ่งเร้าภายนอก (External Stimulus)

ชัยพร วิชชาวุธ (2523: 1) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำของมนุษย์ ไม่ว่าจะการกระทำนั้นผู้กระทำจะทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว และไม่ว่าคนอื่นจะสังเกตการณ์กระทำนั้นหรือไม่ก็ตาม การพูด การเดิน การกระพริบตา การไต่ยีน การเข้าใจ การรู้สึกโกรธ การคิด ต่างก็เป็นพฤติกรรมทั้งสิ้น

ซูดา จิตพิทักษ์ (2525: 2) กล่าวว่า พฤติกรรม หรือ การกระทำ ของบุคคลนั้นไม่รวมเฉพาะสิ่งที่แสดงปรากฏออกมาข้างนอกเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่อยู่ภายในบุคคล ซึ่งคนภายนอกไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง โดยมีเหตุปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คุณค่าที่ยึดถือเป็นหลักในการประเมินสิ่งต่างๆ ทศนคติหรือเจตคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ความคิดเห็น ความเชื่อ ทัศนคติ และสภาพจิตใจ เป็นเหตุกำหนดพฤติกรรม หรือการกระทำของบุคคล

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526: 15) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทที่มนุษย์กระทำ ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การเดิน การพูด การคิด ความรู้สึก ความสนใจ เป็นต้น

2.12.2 ประเภทของพฤติกรรม

2.12.2.1 การกระทำ หรือการแสดงออกของมนุษย์ ทั้งทางความรู้สึกนึกคิด คำพูด การแสดงท่าทางต่างๆ มีความสำคัญเพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการอยู่ร่วมกันในสังคม พฤติกรรมของบุคคลอาจจำแนกได้หลายลักษณะ สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 98) จำแนกพฤติกรรมมนุษย์โดยอาศัยการสังเกตเป็นหลักสำคัญ และแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรียาพร วงศ์บุตรโรจน์ (2521: 7) ดังนี้คือ

1) พฤติกรรมภายใน หรือพฤติกรรมปกปิด (Convent Behavior) คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ซึ่งสมองจะทำหน้าที่รวบรวมและสั่งการ มีทั้งที่

เป็นรูปธรรม ได้แก่ การเต้นของหัวใจ การบีบตัวของลำไส้ และที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งอยู่ในสมองของคน ไม่สามารถมองเห็นได้

2) พฤติกรรมภายนอก หรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) คือ ปฏิกริยาหรือกิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ทั้ง วาจา การกระทำ ทำทางต่างๆ เช่น การพูด การหัวเราะ การกินอาหาร การรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ กล่าวได้ว่า พฤติกรรมภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของมนุษย์ในการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นๆ

2.12.2.2 สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2526: 101 – 105) ได้แบ่งพฤติกรรมตามการยอมรับของสังคมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) พฤติกรรมปกติ หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลในสังคมใดต้องเป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการ ต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่ และต้องเป็นไปตามกฎของสังคมนั้น ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ต้องเป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการตามวุฒิภาวะของบุคคล ต้องสอดคล้องกลมกลืนกับวัฒนธรรมทางสังคม ที่ตนเองเป็นสมาชิก และต้องเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ของสังคมที่กำหนดไว้

2) พฤติกรรมผิดปกติ หรือ พฤติกรรมอปกติ หมายถึง พฤติกรรมใดที่ไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์พิจารณาพฤติกรรม ต้องเรียกว่า พฤติกรรมผิดปกติ เช่น เด็กอายุ 3 ขวบ สามารถเล่นดนตรีคลาสสิกได้ หรือคนอายุ 20 ปี ร้องไห้เมื่อหิวแล้วไม่ได้รับประทานอาหาร เป็นต้น นักพฤติกรรมศาสตร์บางคนเรียกพฤติกรรมอปกติว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบน พฤติกรรมเบี่ยงเบนอาจเบี่ยงเบนไปในทางด้านบวกหรือด้านลบก็ได้ ซึ่งพฤติกรรมผิดปกติในวัฒนธรรมหนึ่งอาจถือเป็นปกติในวัฒนธรรมอื่น ทั้งนี้เพราะในแต่ละวัฒนธรรมต่างก็มีระบบการให้คุณค่าพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป

2.12.3 ปัจจัยกำหนดพฤติกรรม

พัฒน์ สุจำนงค์ (2522: 80 – 82) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ ดังนี้

2.12.3.1 กลุ่มสังคม (Social Group) ได้แก่ กลุ่มเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนโรงเรียน กลุ่มเพื่อนสถาบันเดียวกัน เป็นต้น

2.12.3.2 บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) ได้แก่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ครู ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น

2.12.3.3 สถานภาพ (Status) อาจเป็นสถานภาพที่สังคมเป็นตัวกำหนด เช่น เพศ อายุ ศาสนา เป็นต้น หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง เป็นต้น เมื่อบุคคลมีสถานภาพที่แตกต่างกันไป พฤติกรรมก็ย่อมแตกต่างกันด้วย

2.12.3.4 ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น ในปัจจุบันมนุษย์นิยมใช้เครื่องมือทุ่นแรงต่างๆ ในการทำงานแทนการใช้แรงงานเหมือนอย่างแต่ก่อน ทำให้พฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

2.12.3.5 กฎหมาย พฤติกรรมบางส่วนของมนุษย์ถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น การสูญบุหรืบนรถประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครถือว่าผิดกฎหมาย ดังนั้น พฤติกรรมการสูญบุหรืบนรถประจำทางก็น้อยลงไป

2.12.3.6 ศาสนา แต่ละศาสนามีกฎเกณฑ์ข้อห้ามที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในสถานการณ์อย่างเดียวกัน คนที่นับถือศาสนาต่างกันก็อาจแสดงพฤติกรรมต่างกันได้ ทั้งนี้ เนื่องจากอิทธิพลของศาสนานั้นเอง

2.12.3.7 ขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อต่างๆ ล้วนมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตนของบุคคลทั้งสิ้น เช่น ประเพณีในการเลี้ยงเด็กในแต่ละสังคมก็แตกต่างกันออกไปตามความเชื่อ เป็นต้น

2.12.3.8 สิ่งแวดล้อม คนที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกันออกไป พฤติกรรมก็จะต่างกันด้วย เช่น คนในชนบทกับคนในเมือง

2.12.3.9 ทัศนคติ มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของมนุษย์ เช่น นักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อครูผู้สอนก็มักจะแสดงพฤติกรรมแปลกๆ ออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียนหรือขาดเรียนเมื่อถึงชั่วโมงที่ครูคนนั้นสอน เป็นต้น

2.12.3.10 การเรียนรู้ในทางจิตวิทยาถือว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์นั้น เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตลอด ตั้งแต่เด็กจนโต เช่น เด็กเรียนรู้การปฏิบัติตนจากการที่ได้ดูตัวอย่างจากผู้ใหญ่ เป็นต้น

2.12.4 ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับองค์ประกอบอื่น ๆ

จากการศึกษาตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์ ซึ่งมีทั้งความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ ตลอดจนอิทธิพลทางด้านสรีรวิทยา บุคลิกภาพ สังคม และวัฒนธรรม เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะมีความสัมพันธ์หรืออิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ย่อมมีมากมายหลายอย่าง ดังนี้

2.12.4.1 อิทธิพลของค่านิยมต่อพฤติกรรมมนุษย์

การแสดงพฤติกรรมของมนุษย์มักเป็นไปตามความรู้สึนึกคิด หรือความนิยมของตนเอง ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523: 2) ได้กล่าวไว้ว่า ค่านิยมมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจ ทัศนคติความสนใจ และมีอิทธิพลต่อความตั้งใจ หรือความคาดหวัง แล้วไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม หรือการกระทำที่มุ่งต่อสิ่งที่นิยมนั้นเอง และพฤติกรรมการกระทำนั้นมีผลย้อนกลับต่อความตั้งใจ แรงจูงใจ ทัศนคติ ความสนใจ และมีอิทธิพลต่อค่านิยมด้วย การเกิดค่านิยมจะดำเนินไปอย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มจากการเลือกอย่างอิสระจากหลายสิ่งหลายอย่าง การใช้ความคิดพิจารณาตัวเลือกแต่ละชนิด และมีความชื่นชมกับสิ่งที่เลือก รวมทั้งผู้เลือกได้ยืนยันเหตุผล

ในการเลือก หลังจากนั้นได้มีการปฏิบัติจริงกับสิ่งที่ได้เลือก และมีการกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีกในชีวิตจริงจนกลายเป็นพฤติกรรมของมนุษย์

2.12.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพฤติกรรม

วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล โดยจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติตามแนวทางซึ่งเป็นที่ยอมรับภายในสังคมนั้นๆ พฤติกรรมทุกอย่างในสังคมมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพฤติกรรมนี้ Serpall Robert (1976 อ้างอิงใน อภิชาติ ณ พิกุล, 2546: 24) ได้กล่าวถึงสาเหตุบางประการที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับพฤติกรรม คือ วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม และยังมีความสัมพันธ์ต่อการจูงใจและความรู้ ทั้งแรงจูงใจและความรู้ย่อมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

2.12.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม กับพฤติกรรม

การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้ามาในสังคม จะมีความต้องการ มีแรงจูงใจและแรงกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมต่างๆ กัน ดังที่ อรรถชัย ชื่นมณูญย์ (2519: 24 – 25) ได้กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจะเป็นตัวก่อตั้งพฤติกรรมบทบาท ส่วนสังคมจะเป็นผู้กำหนดบทบาทของบุคคลจะเป็นตัวสร้างความคาดหวังถึงการกระทำของบุคคล และจะให้ความหมายแก่สถานการณ์ซึ่งบุคคลกำลังกระทำอยู่ ซึ่งวัฒนธรรมจะเป็นสิ่งที่ควบคุมวิถีทางดำรงชีวิตของสังคม ล้วนเป็นสิ่งที่มากำหนดแนวทางชีวิตหรือพฤติกรรมทั้งสิ้น

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสารอันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไปจากการรับสารนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภทยี่จะเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็จะไปมีผลทำให้เกิดทัศนคติ และขั้นสุดท้าย คือ การก่อให้เกิดการกระทำ แนวคิดนี้อธิบายการสื่อสาร หรือ สื่อมวลชนว่า เป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ด้วยการอาศัยตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533: 118)

2.13 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุษา เขียวรอด (2537: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัด เชียงราย” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปรากฏดังนี้ คือ ผู้ที่มีระดับ

การศึกษาสูงกว่าชั้นประถม 4 มีทัศนคติฯ ดีที่สุด รองลงมาคือผู้จบการศึกษาชั้นประถม 4 และต่ำกว่าชั้นประถม 4 ตามลำดับ ผู้ที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บ่อย จะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่ไม่เคยได้รับข่าวสารฯ และผู้ที่ได้รับข่าวสารฯ มาก แต่ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างทัศนคติฯ ของผู้ที่ได้รับข่าวสารมากกับผู้ที่ไม่เคยได้รับข่าวสารเลย ผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กับผู้ที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมฯ มีทัศนคติฯ ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมฯ ในทุกระดับตั้งแต่ระดับมาก น้อย หรือไม่เคยเข้าร่วมเลย มีทัศนคติฯ ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับภัยธรรมชาติ อันเกิดจากป่าไม้ถูกทำลายจะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ ผู้ที่อยู่ในพื้นที่นาน (เกิน 25 ปี) กับไม่นาน (ไม่เกิน 25 ปี) มีทัศนคติฯ ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่ไม่มีที่ดินกับผู้ที่มีที่ดินน้อย มีทัศนคติฯ ไม่แตกต่างกัน แต่ผู้ที่มีที่ดินมากจะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่ไม่มียุทธศาสตร์ฯ และผู้ที่มีที่ดินน้อย ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบางส่วนและไม่มียุทธศาสตร์ฯ เลย จะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งหมด ผู้ที่ใช้ประโยชน์จากป่าไม้มากหรือน้อย มีทัศนคติฯ ไม่แตกต่างกัน ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สูงจะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่มีความรู้ต่ำ ในกลุ่มของผู้ที่มีที่ดินมากพบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีทัศนคติฯ ดีกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โจ้ อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนมากมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ส่วนพัฒนาการใช้ป่าของชาวบ้านชุมชนแม่โจ้หลวงเป็นไปแบบเกื้อกูลธรรมชาติ บนพื้นฐานความเชื่อวัฒนธรรมดั้งเดิม ส่วนชุมชนบ้านแม่โจ้ (ม้ง) ในอดีตใช้ป่าแบบไม่ระมัดระวัง เคลื่อนย้ายถางป่าไปเรื่อยๆ ปัจจุบันเนื่องจากข้อจำกัดทางด้านกฎหมายจึงทำการเกษตรบนพื้นที่เดิมแบบเข้มข้น การมีส่วนร่วมของชาวบ้านพบว่า ในภาพรวมชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนผลการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้ ขั้นตอนการค้นหาคำปรึกษาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน และขั้นตอนการลงมือปฏิบัติมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ส่วนขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับต่ำ และชาติพันธุ์ สถานภาพทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ จำนวนพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตรและการเคยเข้าไปเก็บหาของป่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

สายันท์ ปัญญาทรง (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำของอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำน้อยในจังหวัดสิงห์บุรี” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำที่ถูกต้องในระดับปานกลาง และปัจจัยด้านเพศ อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำน้อย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาน้ำเสีย การรับรู้ข่าวสาร ความรู้และทัศนคติในการอนุรักษ์แม่น้ำ ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระยะเวลาที่อาศัยริมฝั่งแม่น้ำน้อยมีแนวโน้มจะมีความสัมพันธ์แบบผกผัน (Negative Relationship) กับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำที่ถูกต้อง

ในขณะที่ระดับการรับรู้ข่าวสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำมีความสัมพันธ์แบบตามกัน (Positive Relationship) อย่างชัดเจนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำที่ถูกต้อง

ประสิทธิ์ อ่อนดี (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิศาสตร์เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม” ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านตำแหน่งที่ตั้งของหมู่บ้าน หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ เส้นทางคมนาคม ถนนตรวจการณ ของเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติ ความลาดชันของพื้นที่ ป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ความอุดมสมบูรณ์ของดินและปริมาณน้ำฝน กับพื้นที่ที่เคยถูกบุกรุกและพื้นที่เกษตรกรรมในปัจจุบัน มีความสัมพันธ์กัน สำหรับผลการกำหนดพื้นที่ป่าที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุกในการเกษตรกรรมในอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง พบว่า ตำบลวังนกแอ่น อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีพื้นที่ป่าที่เสี่ยงต่อการถูกบุกรุกในการเกษตรกรรมอยู่ในระดับสูงมากที่สุด รองลงมาคือ ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ตามมาด้วย ตำบลบ้านม่วง อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก การเปรียบเทียบระดับเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของเกษตรกร จำแนกตามปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม พบว่า เกษตรกรที่ทำอาชีพรองและมีรายได้ในระดับสูง มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับสูงกว่า กลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้ในระดับต่ำและไม่ทำอาชีพรอง เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 5 คน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่ในวัยแรงงานมากกว่า 3 คน มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในระดับต่ำ

ดำรง พิเศษ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: เขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัน ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ซึ่งเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในด้านการดำเนินการอนุรักษ์ ด้านการวิเคราะห์และวางแผน และด้านการติดตามประเมินผล ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพหลัก รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุรักษ์ โดยพบว่าประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติในระดับสูง สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ประชาชนยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ในทุกด้านและยังขาดความรู้ความเข้าใจ นอกจากนี้ยังขาดงบประมาณในการดำเนินการ ขาดความร่วมมือจากทุกภาคส่วน กิจกรรมการอนุรักษ์และการประชาสัมพันธ์ยังมีน้อย

อดิศักดิ์ แดงสกุล (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณี พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย” ซึ่งเป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผล

การศึกษา พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมในระดับปานกลาง มีส่วนร่วมในด้านการร่วมรับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ในระดับดีมาก และมีส่วนร่วมในด้านการร่วมดำเนินการอนุรักษ์ และด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหาในระดับน้อย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ภูมิ ลำเนา การศึกษา อาชีพหลัก รายได้ สถานภาพหรือทางสังคม การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนุรักษ์ โดยพบว่าประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลาง และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ สำหรับปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ กฎหมาย และบทลงโทษเกี่ยวกับการตัดไม้ทำลายป่า ขาดการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่และชาวบ้าน และเจ้าหน้าที่ไม่จริงจังในการดำเนินงาน

บัณฑิต น้อยรินทร์ (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณี พื้นที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย” ซึ่งเป็นการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับดีมาก ความถี่ในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ และการสนับสนุนทางสังคมในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ การศึกษา การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม ความคิดเห็นต่อโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ความถี่ในการได้รับข้อมูลข่าวสาร และการสนับสนุนทางสังคม สำหรับปัญหาและอุปสรรค พบว่า มีปัญหาการประสานงานของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่า มีการสารเคมีในการทำเกษตรทำให้เกิดพิษตกค้าง และสภาพป่ามีความเสื่อมโทรมมาก

สุเทพ หาญใจ (2549: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย” ซึ่งเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ผลการศึกษา พบว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในภาพรวมมีความถี่ปานกลาง โดยได้รับจากสื่อบุคคล สื่อโทรทัศน์ และสื่อเสียง ความคาดหวังของประชาชนในการได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในด้านการกำหนดมาตรการในการป้องกันมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา และด้าน

การสนับสนุนการดำเนินการ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุ การศึกษา อาชีพหลัก รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ การได้รับการอบรมความรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอนุรักษ์ โดยพบว่าประชาชนคาดหวังถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์และผลประโยชน์ที่จะได้รับ สำหรับปัญหาและอุปสรรค พบว่า เจ้าหน้าที่เข้ามาช่วยเหลือในการอนุรักษ์น้อย ประชาชนในพื้นที่ยังไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้และกฎหมาย ขาดการให้ความร่วมมือในทุกๆ ด้าน และการลงโทษผู้กระทำผิดยังไม่เข้มงวด รวมทั้งขาดวัสดุอุปกรณ์ในการป้องกันและดับไฟป่า

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้ เนื่องจากมีการดำเนินยุทธศาสตร์ภายใต้กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเพิ่มผลผลิตภายในชุมชน โดยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อลดการบุกรุกทำลายป่า ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายหลักของการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในพื้นที่เป้าหมาย

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่า โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะสามารถปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและพฤติกรรมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำได้หรือไม่อย่างไร เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการ และการกำหนดนโยบายพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ มีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

3.1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ประกอบด้วย 3 กลุ่มดังนี้

3.1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดินทำกิน

3.1.1.2 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.1.3 จิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

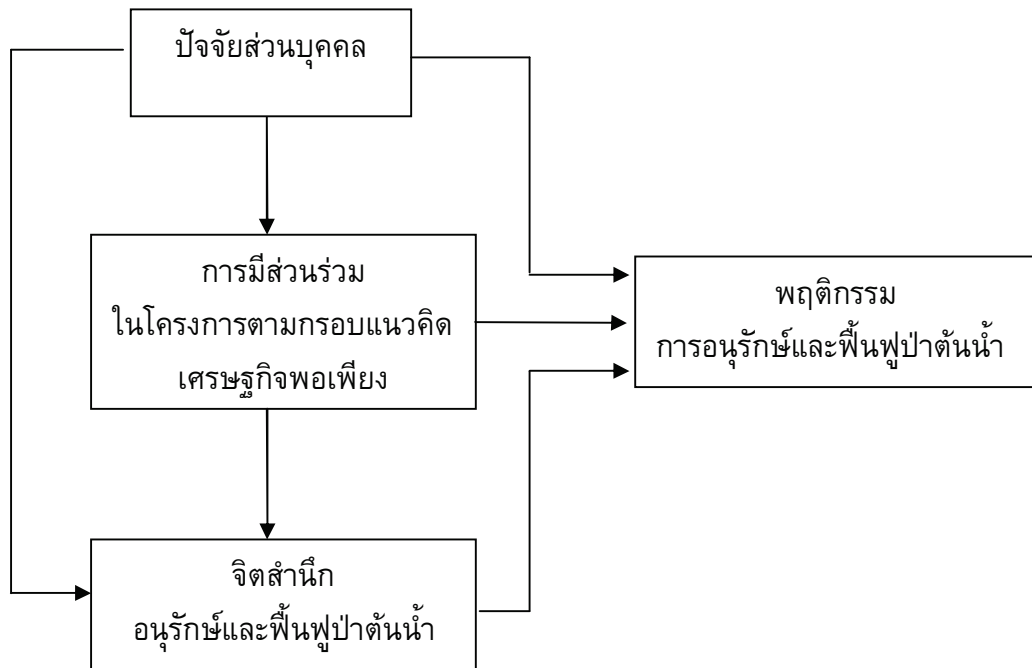
3.1.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วย 2 กลุ่มดังนี้

3.1.2.1 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

3.1.2.2 จิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

3.1.2.3 พฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

3.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย (ภาพที่ 3.1)

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

3.3 สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 เพศของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.2 อายุของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.3 การนับถือศาสนาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร (Population)

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้ คือ ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านป่าละอู ภายใต้โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง เฉพาะผู้มีสถานะหัวหน้าครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ลงทะเบียนกับฐานที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 121 ราย จาก 121 ครัวเรือน

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาคั้งนี้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ประกอบไปด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมเป็นเครื่องมือ ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

3.5.1 เครื่องมือวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งเก็บรวบรวมข้อมูลที่วัดได้ และสามารถแสดงผลหรืออธิบายในรูปตัวเลข ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติด้วย 4 ระดับการวัด อันได้แก่ กลุ่ม (Nominal) อันดับ (Ordinal) ช่วง (Interval) และอัตราส่วน (Ratio) โดยเครื่องมือที่ใช้วัดจะประกอบไปด้วย 4 ส่วนดังนี้

3.5.1.1 ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานเพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดินทำกิน โดยใช้ข้อคำถามแบบให้เลือกตอบ (Checklist) ร่วมกับแบบสอบถามปลายเปิด

3.5.1.2 ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยได้นำกรอบของวงจร Demming (PDCA) ซึ่งเริ่มจากการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการเปลี่ยนแปลง (Change/ Act) และตัวแบบระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management System Model) อันประกอบไปด้วย 1) การกำหนดนโยบาย 2) การวางแผน 3) การนำไปปฏิบัติและดำเนินงาน 4) การตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่อง และ 5) การทบทวนและปรับปรุงนโยบาย มาประยุกต์ใช้ในการ

กำหนดประเด็นชีวิตการมีส่วนร่วม 8 ข้อคำถาม โดยใช้วิธีวัดระดับแบบ (Likert Scale) เป็นระดับการปฏิบัติทั้งสิ้น 5 ระดับ ตั้งแต่ไม่ปฏิบัติเลยไปจนถึงปฏิบัติมากที่สุด ใช้ตัวเลข 0 ถึง 4 แทนระดับการปฏิบัติ ดังนี้

ระดับการปฏิบัติ	คะแนน
ปฏิบัติมากที่สุด	4
ปฏิบัติมาก	3
ปฏิบัติปานกลาง	2
ปฏิบัติน้อย	1
ไม่ปฏิบัติเลย	0

3.5.1.3 ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามวัดระดับจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน

1) ตอนที่ 1 เป็นคำถามวัดระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 10 ข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยอาศัยองค์ประกอบของจิตสำนึก 3 ประการ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจ (Cognition) อารมณ์ความรู้สึก (Affection) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดประเด็นชีวิต และการตอบสนองทางจิต (Psychomotor) แทนขั้นตอนการตัดสินใจตอบของผู้ตอบ

2) ตอนที่ 2 เป็นคำถามวัดระดับพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 10 ข้อคำถาม ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นชีวิต จากการประมวลปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดพฤติกรรม คือ การรับรู้ (Perception) สติปัญญา (Intelligence) ความคิด (Thinking) เจตคติ (Attitude) อารมณ์ (Emotion) และแรงจูงใจ (Motivation) โดยมีขั้นตอนการตัดสินใจตอบของผู้ตอบที่ใช้วัดความคิดเห็น แทนการแสดงออกของพฤติกรรมนั้นๆ

ทั้งสองตอนเป็นแบบสอบถามวัดระดับแบบ (Likert Scale) 3 ระดับ ดังนี้

ความคิดเห็น	คะแนน
ใช่	2
ไม่แน่ใจ	1
ไม่ใช่	0

3.5.1.4 ส่วนที่ 4 เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างอิสระ เพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.5.2 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก เชิงจิตวิทยา และมานุษยวิทยา ที่ไม่สามารถอธิบายโดยใช้ตัวเลขแทนค่าได้ อันได้จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ ก่อนนำมาประมวลและบรรยายสรุปต่อไป โดยเครื่องมือที่ใช้วัดจะเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม

และสภาพแวดล้อม กับแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโครงการ ได้แก่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ

นอกจากนี้ยังได้ศึกษาเอกสาร และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพป่า และระบบนิเวศป่าต้นน้ำ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ป่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ทั้งนี้ ข้อคำถามแต่ละประเด็นในแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จะสร้างตามขั้นตอนมาตรฐานการสร้างตัวชี้วัดเพื่อให้ครอบคลุมตามเนื้อหาที่ต้องการศึกษา โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสิ่งพิมพ์ต่างๆ ให้ครอบคลุมตัวแปร ที่ทำการศึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 สร้างเครื่องมือสำหรับงานวิจัยให้ครอบคลุม สอดคล้อง และสัมพันธ์กับตัวแปรที่ผู้วิจัยทำการศึกษา

ขั้นที่ 3 ทดสอบเครื่องมือ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) และทดสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability)

ขั้นที่ 4 ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และข้อบกพร่องของแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบเบื้องต้น เพื่อให้แบบสอบถามมีความสมบูรณ์ และใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพผลสูงสุด

3.6 การทดสอบเครื่องมือ

เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีมาตรฐานอยู่ในระดับที่เป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบเครื่องมือโดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

3.6.1 การหาความตรง (Validity)

นำเครื่องมือที่สร้างเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณา ตรวจสอบประเมินความสอดคล้องตามเนื้อหาของแต่ละคำถาม ว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยการศึกษาครั้งนี้ ได้รับความกรุณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบประเมิน คือ รศ.ดร. รัชชชัย ศุภดิษฐ์ รองประธานกรรมการศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง ผศ.ดร.สมพจน์ กรรณนุช ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาการพัฒนาแบบยั่งยืน และ รศ.ดร.จำลอง โพธิ์บุญ ผู้เชี่ยวชาญการบริหารโครงการสิ่งแวดล้อม

3.6.2 การหาความเที่ยง (Reliability)

นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบหาความตรงและแก้ไขแล้ว ไปทดสอบเบื้องต้น (Pretest) โดยนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

เช่นเดียวกับการใช้แบบสอบถามตามสถานการณ์จริงทุกประการ โดยในการทดลองใช้เครื่องมือครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านฟ้าประทาน (หมู่ที่ 2) และหมู่บ้านโคนมพัฒนา (หมู่ที่ 6) ซึ่งมีบริบทที่คล้ายคลึงกับพื้นที่เป้าหมายจริง โดยกลุ่มตัวอย่างที่เลือกใช้เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เป็นหัวหน้าครอบครัว จำนวน 25 ราย หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 20.0 ของกลุ่มตัวอย่างจริงที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (α) ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) กับแบบสอบถามวัดระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แบบสอบถามวัดระดับจิตสำนึก และแบบสอบถามวัดระดับพฤติกรรม

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[\frac{1 - \sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

α	=	สัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือ
n	=	จำนวนข้อ
S_i^2	=	คะแนนความแปรปรวนในแต่ละข้อ
S_x^2	=	คะแนนความแปรปรวนของทั้งฉบับ

ซึ่งปรากฏผลดังนี้

3.6.2.1 แบบสอบถามวัดระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (α) เท่ากับ 0.867 ซึ่งสรุปได้ว่า มีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง เหมาะสมที่จะนำไปใช้จริง

3.6.2.2 แบบสอบถามวัดระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (α) เท่ากับ 0.835 ซึ่งสรุปได้ว่า มีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง เหมาะสมที่จะนำไปใช้จริง

3.6.2.3 แบบสอบถามวัดระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (α) เท่ากับ 0.842 ซึ่งสรุปได้ว่า มีความเที่ยงอยู่ในระดับสูง เหมาะสมที่จะนำไปใช้จริง

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยแบ่งออกเป็น 3 แบบ ได้แก่

3.7.1.1 แบบที่ 1 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงในหมู่บ้านป่าละอู เฉพาะที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน จำนวนทั้งสิ้น 121 ราย จาก 121 ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 100 ของครัวเรือนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ทำการศึกษา

3.7.1.2 แบบที่ 2 ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง อันได้แก่ นายกฯ รองนายกฯ และเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ รวม 5 ท่าน เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช รวม 6 ท่าน และคณะครูตำราวดตระเวนชายแดนโรงเรียนตำราวดตระเวนชายแดนนครสวรรค์ป่าละอู รวม 6 ท่าน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รวม 2 ท่าน

3.7.1.3 แบบที่ 3 ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ จำแนกออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านประชาชนในพื้นที่ และด้านสิ่งแวดล้อม

หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์อีกครั้ง ก่อนที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ ประเมินผล และสรุปผลการวิจัยต่อไป

3.7.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยค้นคว้าจากหนังสือ รายงานทางวิชาการ เอกสารงานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลจากหน่วยงานราชการ อันได้แก่ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศูนย์เทคโนโลยีและสารสนเทศทางอวกาศ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นมากที่สุด

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.8.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลส่วนตัว สถานะทางเศรษฐกิจ และข้อมูลเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ข้อมูลการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.8.1.1 วิธีการพรรณนาทางสถิติ เพื่อวิเคราะห์และอธิบายข้อมูลทั่วไปที่ได้จากการคำนวณหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลาง และการกระจาย

ลักษณะส่วนบุคคลและเศรษฐกิจของผู้ให้ข้อมูล อันได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดินทำกิน โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistical Package for the Social Science)

3.8.1.2 หาค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย (Weight Mean Score : WMS) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ และระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยนำคะแนนจากคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละราย มาคิดคำนวณหาค่าน้ำหนักคะแนนเฉลี่ย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งคะแนนออกเป็น 4 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
3.01 – 4.00 คะแนน	ดีมาก
2.01 – 3.00 คะแนน	ดี
1.01 – 2.00 คะแนน	ปานกลาง
0 – 1.00 คะแนน	ไม่ดี

2) ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ และระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ แบ่งคะแนนออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับจิตสำนึก/ระดับพฤติกรรม
1.34 – 2.00 คะแนน	สูง
0.67 – 1.33 คะแนน	ปานกลาง
0 – 0.66 คะแนน	ต่ำ

3.8.1.3 การทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้ค่าสถิติการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส การมีที่ดินทำกิน สิทธิบนที่ดินทำกิน และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F – test) สำหรับปัจจัยอื่นๆ อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และจำนวนที่ดินทำกิน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จากนั้นทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD เฉพาะกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับดังกล่าว

3.8.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ได้จากการรวบรวมข้อมูลเชิงจิตวิทยา และมานุษยวิทยา ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้เกี่ยวข้องกับบริบทของการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

3.8.2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ตามประเด็นดังนี้

- 1) ความสำเร็จของโครงการ
- 2) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ
- 3) ปัญหา อุปสรรคของโครงการ และแนวทางแก้ไขปัญหา
- 4) ผลของโครงการที่มีต่อการปลูกจิตสำนึก และการสร้างพฤติกรรม การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าต้นน้ำในพื้นที่

3.8.2.2 การสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านประชาชนในพื้นที่
- 2) ด้านสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อันได้แก่ ราษฎร ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ตลอดจนค้นคว้าข้อมูล เอกสารและสื่อต่างๆ จากหน่วยงานของรัฐ แล้วจึงนำมาประมวลและบรรยายด้วยวิธีการพรรณนา

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพผู้วิจัยจะใช้วิธีวิเคราะห์แบบบูรณาการ ไม่แยกส่วน เพื่อให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์ และสามารถสร้างความเข้าใจ อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน ตลอดจนการนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการ และการกำหนดนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยประเมินผลจากข้อมูลปฐมภูมิ ที่ดำเนินการเก็บรวบรวม ประกอบกับข้อมูลทุติยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ 4 ด้าน ได้แก่

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐาน อันเป็นปัจจัยแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

4.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า

4.1.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ 2 ด้าน ได้แก่

4.1.4.1 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียง

4.1.4.2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่

4.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ (Stake Holder)

4.2.2 ข้อมูลจากประเด็นสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

4.2.3 ข้อมูลจากการตรวจสอบเอกสาร และข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

4.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

โดยผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

4.1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 121 ราย ผลการศึกษา มีดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 61.2 เป็นเพศหญิงร้อยละ 38.8 ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 60 ปี ซึ่งกลุ่มอายุ 30 – 40 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.2 กลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยที่สุดคือ 24 ปี และอายุมากที่สุดคือ 85 ปี ส่วนใหญ่ร้อยละ 68.6 นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และนับถือผี กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 81.8 อยู่ในสถานภาพสมรส ด้านการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ไม่เรียนหนังสือมีจำนวนสูงสุดถึงร้อยละ 36.4 ไกล่เคียงกับผู้มีระดับการศึกษาไม่เกินประถมศึกษาปีที่ 4 คือร้อยละ 35.5

จำนวนสมาชิกในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 โดยครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิกสูงสุดมีสมาชิก 10 คน หัวหน้าครอบครัวร้อยละ 49.6 ประกอบอาชีพหลักรับจ้าง ส่วนอาชีพเสริม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 57.0

สำหรับปัจจัยรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ร้อยละ 35.5 มีรายได้สูงกว่า 5,000 บาท ขึ้นไป รองลงมา ร้อยละ 23.1 มีรายได้ 3,001 – 4,000 บาท ร้อยละ 21.5 มีรายได้ 4,001 – 5,000 บาท และร้อยละ 19.8 มีรายได้ 0 – 3,000 บาท ส่วนปัจจัยรายได้ครอบครัวต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ 4,001 – 6,000 บาท ซึ่งมีจำนวนร้อยละ 37.2

โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั้งหมดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
1. เพศ		
ชาย	74	61.2
หญิง	47	38.8
2. อายุ (ปี)		
30 – 40 ปี	39	32.2
41 – 50 ปี	31	25.6
51 – 60 ปี	25	20.7
ต่ำกว่า 30 ปี	13	10.7
61 ปีขึ้นไป	13	10.7
3. ศาสนา		
พุทธ	83	68.6
อื่นๆ ได้แก่ คริสต์ นับถือผี	38	31.4
4. สถานภาพสมรส		
สมรส	99	81.8
อื่นๆ ได้แก่ โสด หม้าย หย่า	22	18.2
5. ระดับการศึกษา		
ไม่เรียน	44	36.4
ประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า	43	35.5
ประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป	34	28.1
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
4 คน	29	24.0
5 คน	22	18.2
6 คน	22	18.2
2 คน	16	13.2
3 คน	16	13.2
7 คน ขึ้นไป	16	13.2
7. อาชีพหลัก		
รับจ้าง	60	49.6
เกษตรกร	51	42.1
อื่นๆ เช่น ค้าขาย ทำงานหัตถกรรม รับราชการ ว่างงาน เป็นต้น	10	8.26

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
8. อาชีพเสริม		
เกษตรกรรม	69	57.0
อื่นๆ เช่น ลูกจ้างราชการ รับจ้าง ค้าขาย หัตถกรรม เป็นต้น	27	22.3
ไม่มี	25	20.7
9. รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน		
สูงกว่า 5,000 บาท	43	35.5
3,001 - 4,000 บาท	28	23.1
4,001 - 5,000 บาท	26	21.5
0 - 3,000 บาท	24	19.8
10. รายได้ครอบครัวต่อเดือน		
4,001 - 6,000 บาท	45	37.2
6,001 - 8,000 บาท	33	27.3
8,001 - 10,000 บาท	20	16.5
สูงกว่า 10,000 บาท	12	9.92
0 - 4,000 บาท	11	9.09

4.1.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง

จากการสำรวจการมีที่ดินทำกิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีที่ดินทำกินจำนวน 116 ราย คิดเป็นร้อยละ 95.9 มีเพียง 5 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 4.13 ไม่มีที่ดินทำกิน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการมีที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
11. การมีที่ดินทำกิน		
มี	116	95.9
ไม่มี	5	4.13

ในจำนวนผู้ที่มีที่ดินทำกิน 116 ราย ส่วนใหญ่มีที่ดิน 6 – 10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.2 รองลงมาร้อยละ 36.4 มีที่ดินทำกิน 1 – 5 ไร่ โดยผู้ที่มีที่ดินทำกินร้อยละ 53.7 เป็นผู้มีสิทธิรับที่ดินอย่างถูกต้อง ที่เหลือเป็นผู้ไม่มีสิทธิรับที่ดินอย่างถูกต้อง โดยมีรายละเอียด ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 116)	ร้อยละ (100)
12. จำนวนที่ดินทำกิน		
6 – 10 ไร่	45	37.2
1 – 5 ไร่	44	36.4
มากกว่า 10 ไร่	17	14.0
น้อยกว่า 1 ไร่	10	8.26
13. สิทธิรับที่ดินทำกิน		
มีสิทธิอย่างถูกต้อง	65	53.7
ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง	51	42.1

4.1.2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

การมีส่วนร่วมในโครงการฯ พิจารณาจากข้อคำถามซึ่งกำหนดจากประเด็นชี้วัด 8 ข้อ (จัดแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ ส่วนที่ 2) โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ มีส่วนร่วมไม่ดี ค่าคะแนนเฉลี่ย 0 – 1.00 มีส่วนร่วมปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.01 – 2.00 มีส่วนร่วมดี ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.01 – 3.00 และมีส่วนร่วมดีมาก ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.01 – 4.00 ตามลำดับ โดยผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.2.1 การมีส่วนร่วมในโครงการฯ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี ถึง ดีมาก คิดเป็นร้อยละ 40.5 และร้อยละ 36.4 ตามลำดับ ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมฯ

ระดับการมีส่วนร่วม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
1. ดี	49	40.5
2. ดีมาก	44	36.4
3. ปานกลาง	19	15.7
4. ไม่ดี	9	7.44
รวม	121	100

4.1.2.2 ผลการประเมินระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามประเด็นชีวิตการมีส่วนร่วมฯ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก คือ การร่วมประชุมและวางแผนดำเนินงานของโครงการฯ และการร่วมรับรู้ปัญหาของเพื่อนสมาชิกและปัญหาของโครงการฯ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี คือ การปฏิบัติตามแผนงานของโครงการฯ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับสมาชิกอื่นๆ การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการฯ การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการฯ และการร่วมกำหนดโครงการฯ ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมฯ ในระดับปานกลาง มีเพียงประเด็นเดียว คือ การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ให้กับโครงการฯ เช่น เงิน วัสดุ ที่ดิน แรงงาน ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมฯ โดยรวมทั้ง 8 ประเด็น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.62 จัดว่าอยู่ในระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเด็นชีวิตของการมีส่วนร่วม

ประเด็นชีวิต การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	คะแนน เฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ มีส่วนร่วมฯ
1. การเข้าร่วมประชุม และวางแผน ดำเนินงานของโครงการฯ	3.34	0.988	ดีมาก
2. การรับรู้ปัญหาของเพื่อนสมาชิก และ ปัญหาของโครงการฯ	3.08	1.26	ดีมาก
3. การปฏิบัติตามแผนงานของโครงการฯ	2.93	1.29	ดี
4. การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กับสมาชิกอื่นๆ	2.83	1.20	ดี
5. การเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องของโครงการฯ	2.34	1.24	ดี
6. การติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน ของโครงการฯ	2.29	1.22	ดี
7. การร่วมกำหนดโครงการฯ	2.21	1.20	ดี
8. การสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ให้กับโครงการฯ (เช่น เงิน วัสดุ ที่ดิน แรงงาน เป็นต้น)	1.94	1.08	ปานกลาง
รวม	2.62	1.19	ดี

4.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

การศึกษาจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ได้กำหนดประเด็นชีวิต เป็น 2 ชุด คือ ประเด็นชีวิตระดับจิตสำนึก และประเด็นชีวิตระดับพฤติกรรม โดยแบ่งออกเป็น ชุดละ 10 ข้อคำถาม (ตั้งแบบสอบถามส่วนที่ 3 ตอนที่ 1 และตอนที่ 2) โดยการวิเคราะห์ผลแบ่ง ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับต่ำ ค่าคะแนนเฉลี่ย 0 – 0.66 ระดับปานกลาง ค่าคะแนนเฉลี่ย 0.67 – 1.33 และระดับสูง ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.34 – 2.00 ซึ่งผลการศึกษา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.3.1 ผลการประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า โดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.9 มีจิตสำนึก ในระดับปานกลาง ร้อยละ 30.6 มีจิตสำนึก ในระดับสูง และมีเพียงร้อยละ 2.48 ที่มีจิตสำนึก ในระดับต่ำ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับจิตสำนึก

ระดับจิตสำนึก	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
1. ปานกลาง	81	66.9
2. สูง	37	30.6
3. ต่ำ	3	2.48
รวม	121	100

4.1.3.2 ผลการประเมินระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ จำแนกตามประเด็นชีวิตจิตสำนึก พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึก ในระดับสูง คือ ความเข้าใจถึงผลจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าที่มีต่ออาชีพและรายได้ของคนในชุมชน ความเต็มใจสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า การตระหนักถึงผลของการเข้ามาลงทุนกว้านซื้อที่ดินของนายทุน การตระหนักถึงผลของการตัดไม้และล่าสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมาย และการตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึก ในระดับปานกลาง คือ ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการป่าเสื่อมโทรม ความเห็นเกี่ยวกับผู้ต้องรับผลกระทบจากการตัดไม้ทำลายป่า และความเต็มใจให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึก ในระดับต่ำ คือ ความเห็นเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในผืนป่า ระหว่างคนในกับคนนอกพื้นที่ และความเห็นเกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่ป่าให้ชาวบ้านทำกิน ทั้งนี้ ระดับจิต สำนึก โดยรวมทั้ง 10 ประเด็น มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.25 จัดว่าอยู่ในระดับจิตสำนึก ปานกลาง ดัง ตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเด็นชีวิต

ประเด็นชีวิต ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า	คะแนน เฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ จิตสำนึก
1. ความเข้าใจถึงผลจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าที่มีต่อ อาชีพและรายได้ของคนในชุมชน	1.90	0.327	สูง
2. ความเต็มใจสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์และ ฟื้นฟูป่า	1.84	0.408	สูง
3. การตระหนักถึงผลของการเข้ามาลงทุน กว้านซื้อที่ดิน ของนายทุน	1.70	0.572	สูง
4. การตระหนักถึงผลของการตัดไม้ และล่าสัตว์ป่า อย่าง ผิดกฎหมาย	1.67	0.611	สูง
5. การตระหนักถึงหน้าที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์-ฟื้นฟูป่า	1.64	0.592	สูง
6. ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการป่าเสื่อมโทรม	1.32	0.798	ปานกลาง
7. ความเห็นเกี่ยวกับผู้ต้องรับผลกระทบจากการตัดไม้ ทำลายป่า	1.06	0.745	ปานกลาง
8. ความเต็มใจให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาอนุรักษ์และ ฟื้นฟูป่า	0.694	0.815	ปานกลาง
9. ความเห็นเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในผืนป่า ระหว่างคนในกับคน นอกพื้นที่	0.488	0.685	ต่ำ
10. ความเห็นเกี่ยวกับการแบ่งพื้นที่ป่าให้ชาวบ้านทำกิน	0.190	0.471	ต่ำ
รวม	1.25	0.602	ปานกลาง

4.1.3.3 ผลการประเมินพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ร้อยละ 90.9 มีพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในระดับสูง ร้อยละ 8.26 มีพฤติกรรมฯ ระดับปานกลาง และร้อยละ 0.826 มีพฤติกรรมฯ ระดับต่ำ ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ร้อยละของจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับพฤติกรรมฯ

ระดับพฤติกรรม	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (n = 121)	ร้อยละ (100)
1. สูง	110	90.9
2. ปานกลาง	10	8.26
3. ต่ำ	1	0.826
รวม	121	100

4.1.3.4 ผลการประเมินระดับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ จำแนกตามประเด็นชีวิตพฤติกรรมฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมฯ ในระดับสูง ทั้ง 10 ประเด็น โดยมีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ โดยรวมเท่ากับ 1.74 จัดว่าอยู่ในระดับสูง ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ระดับพฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเด็นชีวิต

ประเด็นชีวิต พฤติกรรมกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า	คะแนน เฉลี่ย (mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน(S.D.)	ระดับ พฤติกรรม
1. การใช้ทรัพยากรป่าอย่างรู้คุณค่า	1.98	0.156	สูง
2. การไม่ตัดไม้ทำลายป่าหรือล่าสัตว์เพื่อการค้า	1.83	0.506	สูง
3. การไม่บุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตร	1.79	0.446	สูง
4. ความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมปลูกป่า	1.79	0.451	สูง
5. การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับป่า และการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่น	1.77	0.513	สูง
6. การปลูกฝังจิตสำนึก และรณรงค์ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า	1.75	0.521	สูง
7. การตั้งเตือน ห้ามปรามผู้กระทำความผิดบุกรุกทำลายป่า	1.71	0.638	สูง
8. การเฝ้าระวังผู้ที่จะเข้ามาทำลายป่า	1.68	0.648	สูง
9. การแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า	1.58	0.739	สูง
10. การให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการบุกรุกทำลายป่าแก่เจ้าหน้าที่	1.57	0.728	สูง
รวม	1.74	0.535	สูง

4.1.4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง เป็น 2 ส่วน คือ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กับ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยใช้คำถามปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นประเด็น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.4.1 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 51 ราย จาก 121 ราย แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในส่วนนี้

ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 5 ประเด็น คือ

- 1) ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรมเพื่อการเพิ่มผลผลิต
- 2) ต้องการให้มีการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ต้องการให้มีการจัดโครงการเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น
- 4) ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการ
- 5) อื่นๆ ได้แก่ ต้องการให้มีการทำโครงการอย่างต่อเนื่อง มีการสนับสนุนด้านตลาด และควรเพิ่มสิทธิพิเศษแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมกับโครงการอย่างจริงจัง

ผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เสนอแนะให้ทางราชการมีการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่จัดอบรมเพื่อก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิต ร้อยละ 27.5 เท่ากัน รองลงมา เสนอแนะให้มีการจัดโครงการเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น ร้อยละ 23.5 ลำดับต่อมา เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการ ร้อยละ 13.7 และเสนอข้อคิดเห็นอื่นๆ ร้อยละ 7.84 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.10 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (n = 51)	ร้อยละ (100)
1. ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรมเพื่อเพิ่มผลผลิต	14	27.5
2. ต้องการให้รณรงค์ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	14	27.5
3. ต้องการให้มีการจัดโครงการเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น	12	23.5
4. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการ	7	13.7
5. อื่นๆ เช่น ต้องการให้มีการทำโครงการอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น	4	7.84

4.1.4.2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง 95 ราย จาก 121 ราย แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในส่วนนี้ ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น 6 ประเด็น คือ

- 1) ต้องการให้กำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน ไม่ทับซ้อน
- 2) ต้องการให้ทุกฝ่ายร่วมมือรณรงค์ป้องกัน อนุรักษ์ ฟื้นฟูป่า
- 3) ต้องการให้มีโครงการปลูกป่ามากขึ้น
- 4) ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้มงวดเอาจริงเอาจังในการดูแลรักษาป่า
- 5) ต้องการให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับป่าและการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า
- 6) อื่นๆ ได้แก่ ต้องการให้เจ้าหน้าที่ผ่อนปรนไม่เข้มงวด ต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามผลงานอย่างต่อเนื่อง

ผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการให้ทุกฝ่ายร่วมมือรณรงค์ป้องกัน อนุรักษ์ ป่าฝูป่าร้อยละ 29.5 รองลงมา เสนอแนะให้มีโครงการปลูกป่ามากขึ้นร้อยละ 20.0 เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เข้มงวดเอาจริงเอาจังในการดูแลรักษาป่าร้อยละ 16.2 เสนอแนะให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับป่าและการอนุรักษ์ป่าฝูร้อยละ 10.5 เสนอแนะให้กำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน ไม่ทับซ้อนร้อยละ 9.50 และเสนอข้อคิดเห็นอื่นๆ ร้อยละ 4.75 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.11 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง (n = 95)	ร้อยละ (100)
1. ต้องการให้ทุกฝ่ายร่วมมือรณรงค์ป้องกัน อนุรักษ์ ป่าฝูป่า	31	29.5
2. ต้องการให้มีโครงการปลูกป่ามากขึ้น	21	20.0
3. ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้มงวดเอาจริงเอาจังในการดูแลรักษาป่า	17	16.2
4. ต้องการให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับป่าและการอนุรักษ์ป่าฝู	11	10.5
5. ต้องการให้กำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน ไม่ทับซ้อน	10	9.50
6. อื่นๆ เช่น ต้องการให้เจ้าหน้าที่ผ่อนปรนไม่เข้มงวด เป็นต้น	5	4.75

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ

4.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder)

ในการสัมภาษณ์ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) ออกเป็น 2 กลุ่ม โดยพิจารณาจากบริบททางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่วิจัย ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ประชาชนในพื้นที่ อันประกอบไปด้วย

- 1) ผู้นำชุมชน
- 2) หัวหน้าครัวเรือน (กลุ่มตัวอย่าง)
- 3) ราษฎรอื่นๆ

กลุ่มที่ 2 เจ้าหน้าที่ของรัฐ อันประกอบไปด้วย

- 1) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล
- 2) ครู (ตำรวจตระเวนชายแดน)
- 3) เจ้าหน้าที่ป่าไม้
- 4) ข้าราชการส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถสรุปเป็นประเด็น อันจะนำไปสู่คำตอบและบทสรุป

ของการวิจัย ดังนี้

4.2.1.1 ความสำเร็จของโครงการ

โครงการทั้งหมดที่ดำเนินการอยู่ประสบความสำเร็จในระดับแตกต่างกัน โครงการที่ประสบความสำเร็จ และมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านมากที่สุด คือ โครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการเกษตรผสมผสานบนพื้นที่ขนาดเล็ก ชาวบ้านตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้โครงการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ผลที่ได้คือ ชาวบ้านมีอาหารการกินที่ดีขึ้น รายจ่ายลดลง จึงมีเงินออมมากขึ้น และไม่ต้องเข้าไปหาของป่ามากินมาขายเหมือนอย่างเคย

ส่วนความสำเร็จของโครงการอื่นๆ ยังไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดนัก เนื่องจากขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน แต่บางโครงการยังคงดำเนินงานอยู่ เช่น โครงการหัตถกรรมทอผ้า โครงการสหกรณ์โคนม (บ้านป่าละอู) อย่างไรก็ตาม บางโครงการไม่ได้รับการตอบรับจากชาวบ้านเท่าที่ควร เพราะไม่เหมาะกับบริบททางสังคม และไม่ได้เริ่มจากความต้องการของชาวบ้าน จึงต้องยุติลงในที่สุด เช่น โครงการธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

4.2.1.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ

ทุกโครงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และราษฎรในพื้นที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งชาวบ้านได้รับประโยชน์อย่างชัดเจน แต่มีบางส่วนให้ความร่วมมือในระยะแรก เมื่อมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองก็เริ่มให้ความร่วมมือกับโครงการและสังคมลดน้อยลง

ทั้งนี้ การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในบางโครงการ เป็นการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำโดยตรง เช่น โครงการทำฝายชะลอน้ำ โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เข้าใจปัญหา และเหตุผลของการทำโครงการ ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือด้วยความกระตือรือร้น และมีแนวคิดที่ดีในการอนุรักษ์ อย่างไรก็ตาม การกำหนดแผนการดำเนินโครงการยังคงขึ้นอยู่กับผู้ริเริ่มโครงการหรือส่วนกลางเป็นสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยเฉพาะด้านการวางแผนและการกำหนดนโยบาย ยังไม่ได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติตามที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง

4.2.1.3 ปัญหา อุปสรรคของโครงการ และแนวทางแก้ไขปัญหา

1) การขาดแคลนตลาด

โครงการส่งเสริมการผลิตในพื้นที่ ยังไม่มีการวางแผนด้านการตลาดเพื่อรองรับผลผลิตอย่างเป็นระบบ ในขณะที่ชาวบ้านเองไม่มีทักษะทางการตลาดเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถระบายผลผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลผลิตที่เกินจากการบริโภคจึงเสียเปล่า ทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการผลิต นับเป็นการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ

ดังนั้นในการกำหนดโครงการ ควรคำนึงถึงผลผลิตที่จะเกิดขึ้น และเตรียมหาตลาดรองรับ โดยรัฐอาจต้องร่วมมือกับเอกชน จัดหาตลาด คนกลางรับซื้อ อันเป็นการเพิ่มรายได้ และจูงใจให้มีความต้องการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น อันจะส่งผลต่อจิตสำนึกและ

พฤติกรรมการณ์อนุรักษ์และฟื้นฟูป่ามากยิ่งขึ้นด้วย

2) การขาดเงินทุนอุดหนุนโครงการ

โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินการอยู่มีหลายโครงการที่ได้ผลดี แต่ต้องหยุดชะงักหรือชะลอการดำเนินงาน เนื่องจากขาดเงินทุนสนับสนุน เนื่องจากการอนุมัติงบประมาณล่าช้า หรือถูกตัดงบประมาณ ทำให้โครงการไม่ต่อเนื่อง เช่น โครงการหัตถกรรมทอผ้า เป็นโครงการที่ชาวบ้านต้องการและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี แต่ต้องชะลอการขยายโครงการ เพราะขาดงบประมาณสนับสนุนอุปกรณ์

ทางราชการจึงควรเตรียมวางแผนด้านงบประมาณแบบระยะยาว และอาจต้องขอความร่วมมือจากภาคเอกชน องค์กรต่าง ๆ ในการสนับสนุนเงินทุน หรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้โครงการดำเนินไปได้อย่างคล่องตัวยิ่งขึ้น

3) ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายบางประการกับวิถีชีวิตของชุมชน

โครงการส่วนหนึ่งถูกกำหนดโดยไม่ได้ศึกษาถึงวิถีชีวิตและความต้องการของชาวบ้าน อีกทั้งยังมีความสับสนในเรื่องของนโยบาย เช่น โครงการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แทนที่จะสนับสนุนการทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งชาวบ้านทำกันอยู่แล้ว กลับมีนโยบายดึงนายทุนเข้ามาทำการเกษตรเชิงเดี่ยวบนพื้นที่ขนาดใหญ่ ซึ่งชาวบ้านมองว่า นายทุนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์มากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์ ทำให้ชาวบ้านเกิดความสับสน และส่วนหนึ่งหันไปรับจ้างนายทุน เพราะเห็นว่าเป็นงานที่ง่ายกว่า ซึ่งไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

รัฐต้องเข้าไปศึกษาทำความเข้าใจบริบทของชุมชน สอบถามความต้องการ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ก่อนเริ่มกำหนดโครงการ และวางแผนการดำเนินงานโดยยึดหลักการสร้างเสริมศักยภาพของชุมชน ให้การดำเนินโครงการบรรลุผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ภายใต้วัตถุประสงค์หลักของโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ฯ โดยต้องไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านมากเกินไป ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

4) การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการฯ

โครงการส่วนใหญ่ที่ดำเนินอยู่ยังขาดการติดตามประเมินผล ทำให้ไม่ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น และไม่มีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการต่อไป โครงการจึงไม่ต่อเนื่อง ไม่มีประสิทธิภาพ และไม่สามารถต่อยอดได้

การติดตามตรวจสอบและประเมินโครงการ ควรเป็นส่วนหนึ่งในแผนดำเนินงานของทุกๆ โครงการ ผู้รับผิดชอบต้องจัดให้มีการติดตามผลเป็นระยะ พร้อมทั้งกับการให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้าน ซึ่งทั้งหมดจะเป็นข้อมูลเพื่อนำไปปรับปรุงโครงการ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและประสิทธิภาพของโครงการ

5) การสื่อสารกับชาวบ้าน

เนื่องจากชาวบ้านป่าละอูส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงไม่เข้าใจ

ใจภาษาไทย ทำให้เกิดอุปสรรคด้านการสื่อสาร การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี ตลอดจนขั้นตอนและรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการ ทั้งนี้ ในการดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยฯ จะเป็นผู้ประสานงาน ซึ่งข้อมูลที่ได้รับถ่ายทอดอาจคลาดเคลื่อน ไม่ครบถ้วน และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาโครงการ

ในเบื้องต้นทางการควรต้องจัดหาลำมภาษาไทย - กะเหรี่ยง โดยอาจเลือกจากคนในพื้นที่ที่ผ่านระบบการศึกษาสามัญให้เป็นผู้รับหน้าที่ประสานงานโดยตรง ส่วนในระยะยาวต้องสอนภาษาไทยให้กับเด็กรุ่นใหม่ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาประมาณ 15 ปีขึ้นไปจึงจะสัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม

4.2.1.4 ผลของโครงการที่มีต่อการปลูกจิตสำนึก และการสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าในพื้นที่

การเข้าร่วมโครงการทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ รายจ่ายลดลง รายได้เพิ่มขึ้น โดยไม่ต้องขยายพื้นที่เกษตรเข้าไปสู่พื้นที่อนุรักษ์ ความจำเป็นในการบุกรุกป่าจึงน้อยลง ป่าไม้ในพื้นที่คงความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์มากขึ้นด้วย เมื่อชาวบ้านตระหนักว่า ป่าเป็นปัจจัยที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ ช่วยป้องกันน้ำหลาก และช่วยให้น้ำทำอุดมสมบูรณ์ จึงพร้อมใจกันปกป้องผืนป่า และเข้าร่วมโครงการอนุรักษ์ต่าง ๆ ที่รัฐจัดขึ้น สภาพป่าต้นน้ำจึงกลับคืนความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าช่วงเวลาก่อนหน้าที่ยังไม่มีโครงการในพระราชดำริเข้ามาดำเนินงาน

ดังนั้น จากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) สรุปได้ว่าโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลดีแก่ชาวบ้านทั้งในแง่ชีวิตความเป็นอยู่ จิตสำนึก และพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

4.2.2 ข้อมูลจากประเด็นสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมร่วมด้วย เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของงานวิจัย โดยแบ่งประเด็นการสังเกตออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านประชาชนในพื้นที่ และด้านสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.2.1 ด้านประชาชนในพื้นที่

1) สภาพความเป็นอยู่

วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านมีลักษณะเรียบง่ายตามแบบชนเผ่า และยังคงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของชาวกระเหรี่ยง โดยการเจริญรอยตามบรรพบุรุษอย่างต่อเนื่อง มีการนับถือผู้นำเผ่าหรือผู้นำหมู่บ้าน และยังคงจัดงานวันสำคัญของชนเผ่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทำเกษตร มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ลงไปจนถึง

ยากจน

2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

ชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านปาละอูให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนอย่างแข็งขัน เห็นได้จากการที่มีหัวหน้าครอบครัวจำนวนมากเข้าร่วมประชุมหมู่บ้านทุกๆ วันที่ 6 ของเดือน (สังเกตการณ์ในวันที่ 6 กรกฎาคม และ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2552) และจากการเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีไหว้พระจันทร์ประจำปี (สังเกตการณ์เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6) ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ เช่น การเรียนรู้และอนุรักษ์การทอผ้าที่เอวและกึ่งกระตุก เป็นต้น หรือกิจกรรมด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่า ทำฝายกั้นน้ำ เป็นต้น จึงสรุปได้ว่า ชาวบ้านที่นี่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วม โดยให้ความร่วมมือกับกิจกรรมชุมชนทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี

3) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ชาวบ้านเคารพต่อกฎระเบียบด้านการรักษาความสะอาดของหมู่บ้านค่อนข้างเคร่งครัด ทำให้หมู่บ้านสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ยังพบเห็นการกำจัดขยะด้วยวิธีการเผาอยู่ทั่วไป ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดขยะที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่วนด้านสาธารณสุขพบเห็นชาวบ้านช่วยกันดูแลรักษาแหล่งน้ำภายในหมู่บ้าน โดยร่วมกันขุดลอกลำธารช่วงที่ไหลผ่านหมู่บ้านเพื่อระบายน้ำ และช่วยกันซ่อมแซมสะพานข้ามลำธารร่วมกับ อบต. ทางด้านความรับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนในสังคม มีการจัดเวรประกอบอาหารกลางวันให้เด็กนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนเป็นประจำทุกวันจันทร์ - ศุกร์

นอกจากนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังกระตือรือร้นร่วมมือกันปลูกป่าในโครงการต่างๆ และสนใจลงชื่อเป็นสมาชิกโครงการธนาคารต้นไม้จำนวนมาก ตลอดจนมีการรวมตัวกันทำข้อตกลงภายใน ไม่หาของป่าในบัญชีต้องห้าม ของป่าที่มีจำนวนน้อย หรือที่เกิดนอกฤดูกาล แสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

4) สัมพันธภาพระหว่างกันภายในชุมชน

ชาวบ้านหมู่บ้านปาละอูอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รู้จักกันทั่วทั้งหมู่บ้าน แต่ละคนสามารถชี้จุดที่ตั้งบ้านเรือนของสมาชิกในหมู่บ้านได้ มีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการรวมตัวกันเล่นกีฬา หรือรวมกลุ่มสนทนาตามร้านค้าหลังเสร็จภารกิจประจำวัน นอกจากนี้ยังมีการรวมตัวกันเดินทางไปไร่นาเป็นกลุ่มๆ และได้เห็นการทำเกษตรแบบลงแขก ตลอดจนการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนผลผลิตซึ่งกันและกัน แสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพอันดีตามวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นที่ยังดำรงอยู่ ส่งผลให้การทำกิจกรรมร่วมกันประสบความสำเร็จด้วยดี

4.2.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

หมู่บ้านปาละอู ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอหัวหินประมาณ 69 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบบนภูเขา สลับกับเนินเขาเตี้ยๆ

เหมาะแก่การตั้งบ้านเรือน มีภูเขาสูงล้อมรอบ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่ต้นน้ำ มีลำธารห้วยป่าเลาไหลผ่านกลางหมู่บ้าน บริเวณรอบหมู่บ้าน พบเห็นแปลงเกษตรกรรมเป็นบริเวณกว้าง ซึ่งเป็นทั้งพื้นที่ที่ทางการปฏิรูปให้แก่ชาวบ้าน และพื้นที่ที่มีนายทุนครอบครอง

ส่วนสภาพภูมิอากาศ กลางวันไม่ร้อนจัด กลางคืนอากาศเย็น สภาพโดยรอบหมู่บ้านเป็นป่าดิบชื้นทำให้มีความชื้นสูง ในฤดูฝนจะมีฝนตกชุก ฤดูร้อนมีฝนตกบ้างประปราย จึงมีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี เวลาเช้าจะมีหมอกปกคลุมทั่วบริเวณ อุณหภูมิในเวลา กลางวันเฉลี่ยประมาณ 26.0 – 28.0 องศาเซลเซียส ส่วนกลางคืนเฉลี่ยประมาณ 22.0 – 25.0 องศาเซลเซียส

2) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่

(1) ทรัพยากรดินและแร่ธาตุ

ดินยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม สังเกตจากผลผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพดี ชนิดของดินเป็นดินร่วนปนลูกรัง มีสีแดงปนดำ สังเกตพบความหลากหลายของแมลงที่อาศัยอยู่ในดิน เขตป่ารอบๆ ยังคงสภาพธรรมชาติไว้ได้เป็นอย่างดี ทรัพยากรและแร่ธาตุในดินยังคงอุดมสมบูรณ์ ทำให้พืชพันธุ์ป่าเจริญงอกงาม และมีความหลากหลาย

(2) พืชพันธุ์ป่า

เขตป่าโดยรอบค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และคงสภาพเดิมตามธรรมชาติ เป็นป่าดิบชื้น เต็มไปด้วยต้นไม้ใหญ่ ป่าเบญจพรรณ ความชุ่มชื้นทำให้มีพืชคลุมดิน และไม้เลื้อย ไม้เถาทั่วบริเวณ ในจำนวนนี้มีพืชสมุนไพรรวมอยู่ด้วยเป็นจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านมักเก็บมาใช้เป็นยารักษาโรค และบริโภคเป็นพืชผัก

นอกจากนี้ยังพบเห็นสัตว์ป่าหลายชนิด โดยเฉพาะช้างป่าพบได้โดยง่าย บริเวณเส้นทางเข้าตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ ครั้งละตั้งแต่ 1 ถึง 4 ตัว สัตว์ที่พบเห็นได้ง่ายอีกหลายชนิด ได้แก่ ชะนี ค่าง และนกนานาชนิด นอกจากนี้ ยังได้รับคำบอกเล่าจากชาวบ้านว่ามีกระทิง เสือดาว และเลี้ยงผาอีกด้วย อันแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของป่าในท้องถิ่นเป็นอย่างดี

(3) ทรัพยากรน้ำ

หมู่บ้านป่าละอูมีปริมาณน้ำฝนมาก น้ำทำอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากบริเวณรอบๆ เป็นป่าดิบชื้น ทำให้มีศักยภาพในการดูดซับน้ำได้มาก มีลำธารขนาดเล็กหลายสาย ไหลรวมเป็นลำธารสายหลัก คือ ห้วยป่าเลา อันเป็นแหล่งน้ำสายสำคัญหล่อเลี้ยงคนและพื้นที่เกษตรกรรม นอกจากนี้ยังพบสระน้ำ ซึ่งชาวบ้านขุดไว้เพื่อใช้บริโภคและทำเกษตรกรรมกระจายอยู่หลายแห่งทั่วหมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านนี้มีน้ำใช้ตลอดปี

3) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ในเขตหมู่บ้านยังมีพื้นที่ถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก ที่

ดินบริเวณบ้านพักอาศัยมีศักยภาพในการทำโครงการปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงปลา แต่ชาวบ้านยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ ส่วนพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบ บางส่วนยังทำเกษตรเชิงเดี่ยว ด้านที่ดินสาธารณะ อันได้แก่ แหล่งกักเก็บน้ำ คลองส่งน้ำ และทางระบายน้ำ ยังไม่มีการพัฒนาระบบให้รองรับปริมาณน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ เมื่อน้ำล้นตลิ่ง จึงก่อให้เกิดปัญหาเส้นทางคมนาคมถูกตัดขาด เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต เมื่อมองภาพรวมทั้งหมู่บ้าน สรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร หรือยังไม่เต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาได้อีกมาก

4.2.3 ข้อมูลจากการตรวจสอบเอกสาร และสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลทางเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช เพื่อนำมาใช้สรุปผลการศึกษา อันจะนำมาซึ่งความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นของงานวิจัย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

4.2.3.1 ข้อมูลทางสถิติ จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

จากเอกสารการสำรวจพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) และอุทยานแห่งชาติน้ำตกปาละอู เมื่อเปรียบเทียบผืนป่าในอดีตกับปัจจุบัน พบว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2547 พื้นที่ป่าลดลง 0.550 ตารางกิโลเมตร จาก 2,814.5 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2543 เหลือ 2,813.9 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2547 คิดเป็นร้อยละ 0.0200 หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2547 – 2549 พื้นที่ป่ากลับเพิ่มขึ้น 14.7 ตารางกิโลเมตร จาก 2,813.9 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2547 เป็น 2,829 ตารางกิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2549 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.480 (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

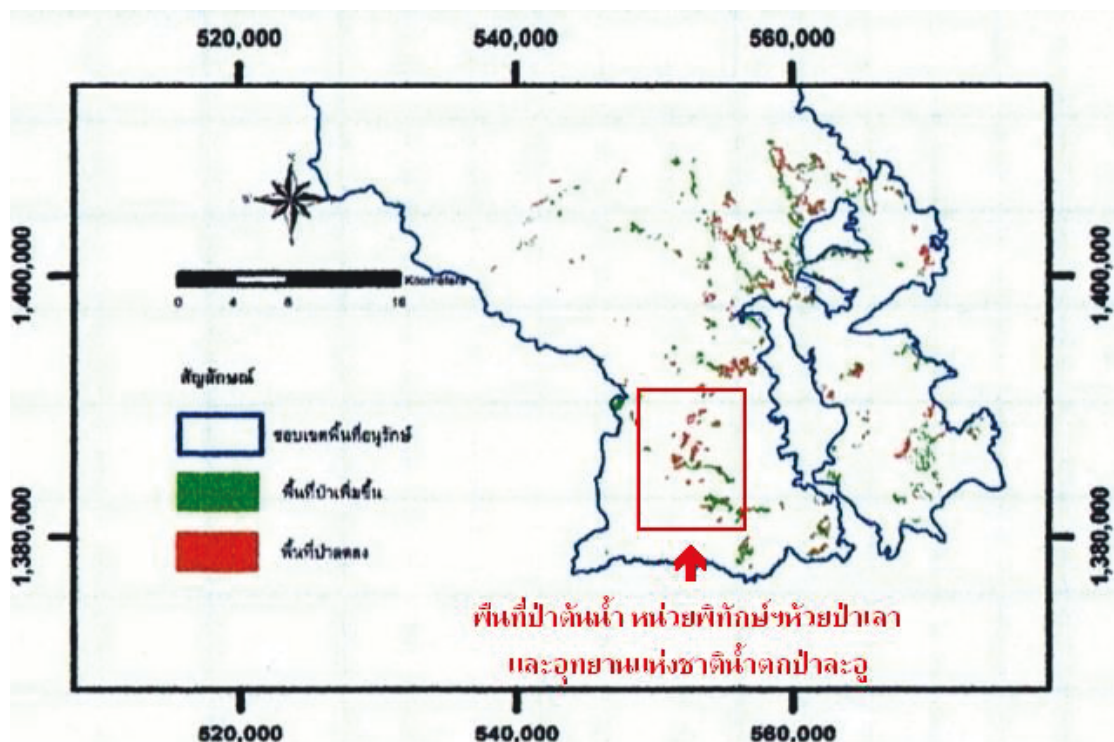
ปี พ.ศ.	เนื้อที่ทั้งหมด (ตร.กม.)	เนื้อที่ป่า (ตร.กม.)	การเปลี่ยนแปลงพื้นที่		
			ตร.กม.	ร้อยละ	ช่วงปี พ.ศ.
2543	3,097	2,814.5			
2547		2,813.9	-0.550	-0.0200	2543 – 2547
2549		2,829	+14.7	+0.480	2547 – 2549

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

4.2.3.2 ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

จากการเปรียบเทียบภาพแผนที่แสดงการเพิ่มขึ้นและลดลงของพื้นที่ป่าในช่วง 6 ปี ดังแสดงในภาพที่ 4.1 และ 4.2 จะเห็นว่า ภายในเขตรับผิดชอบของหน่วยพิทักษ์ป่าต้นน้ำห้วยป่า

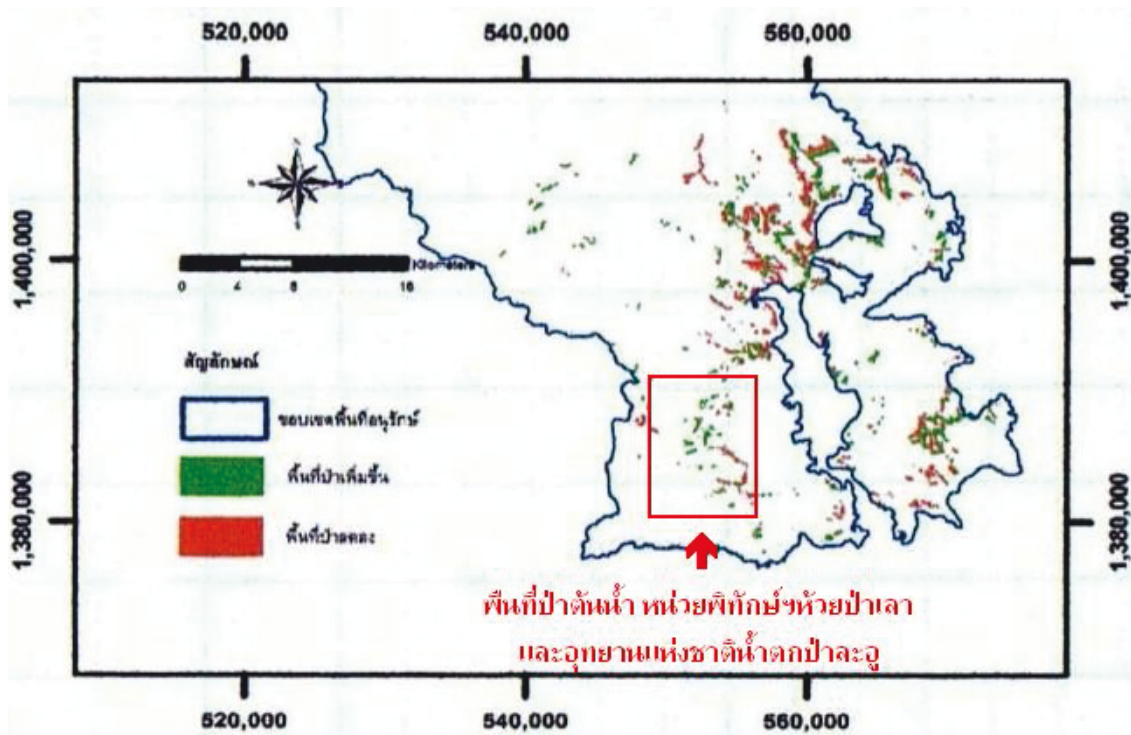
เลา และอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู ทางตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่ง เป็นพื้นที่รองรับน้ำของห้วยป่าเลา ในช่วงปี พ.ศ. 2547–2549 (ภาพที่ 4.2) บริเวณจุดสีแดงอัน แสดงถึงพื้นที่ป่าที่ลดลงมีจำนวนและปริมาณน้อยลง ในขณะที่จุดสีเขียวอันแสดงถึงพื้นที่ป่าที่ เพิ่มขึ้นมีจำนวนและปริมาณมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2547 (ภาพที่ 4.1) แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ป่าที่เคยถูกทำลายหลายจุดกลับฟื้นตัวสู่สภาพเดิม ในขณะที่พื้นที่ป่าที่ได้รับการ ฟื้นฟูใหม่ มีจำนวนและปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมากกว่าบริเวณป่าที่ถูกบุกรุกทำลาย

ภาพที่ 4.1 การเพิ่มขึ้นและลดลงของพื้นที่ป่า ช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2547

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

หมายเหตุ: มาตรฐาน 1 : 100,000

ภาพที่ 4.2 การเพิ่มขึ้นและลดลงของพื้นที่ป่า ช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2549

แหล่งที่มา: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2552.

หมายเหตุ: มาตรฐาน 1 : 100,000

4.2.3.3 ข้อมูลทางเอกสาร จากโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่

ก่อนหน้าที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงมีพระราชดำริ ให้จัดตั้งโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำรินั้น ทรงโปรดให้ทางการจัดสรรพื้นที่ให้ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงเข้ามาอยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่ม แต่ประชาชนเริ่มขยายพื้นที่ทำกินโดยเข้าไปจับจองพื้นที่ป่า ประกอบกับนายทุนเริ่มเข้ามาหาทางครอบครองที่ดิน และลักลอบตัดไม้ทำลายป่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงโปรดให้มีการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ฯ ดังกล่าวขึ้น เพื่อจัดสรรที่ดินอยู่อาศัยและที่ดินทำกินแก่ชาวบ้าน อันเป็นการกำจัดปัญหาการบุกรุกทำลายป่าเพื่อเข้าไปจับจอง พร้อมทั้งให้ความรู้ และจัดทำโครงการต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านสามารถทำกินบนที่ดินที่พระราชทานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้นและเลิกบุกรุกทำลายพื้นที่ป่า ส่งผลให้ผืนป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นกว่าช่วงเวลาก่อนที่จะมีการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษามาทำการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งปรากฏผลดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 1.1 เพศของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามเพศ (ตารางที่ 4.13) พบว่า ทั้งเพศหญิง และเพศชาย มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.06 และ 3.05 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t - test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 5.27 ค่า Sig. = 0.954 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.1

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
หญิง	47	3.06	1.05	5.27	0.954
ชาย	74	3.05	0.809		
รวม	121	3.06	0.906		

สมมติฐานที่ 1.2 อายุของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอายุ (ตารางที่ 4.14) พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 41 – 50 ปี 30 – 40 ปี และต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.29, 3.08 และ 3.08 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป และ 51 – 60 ปี มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ระดับดี (2.92 และ 2.80 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
41 – 50 ปี	31	3.29	0.902
30 – 40 ปี	39	3.08	0.807
ต่ำกว่า 30 ปี	13	3.08	0.954
60 ปี ขึ้นไป	13	2.92	1.04
51 – 60 ปี	25	2.80	0.957
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.15) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 1.10 ค่า Sig. = 0.362 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.2

ตารางที่ 4.15 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	3.59	0.898	1.10	0.362
ภายในกลุ่ม	116	95.0	0.819		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.3 การนับถือศาสนาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการนับถือศาสนา (ตารางที่ 4.16) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อันได้แก่ ศาสนาคริสต์ และนับถือผี และกลุ่มที่นับถือศาสนาพุทธ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.11 และ 3.04 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t – test พบว่า กลุ่ม

ตัวอย่างที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 2.43$ ค่า $Sig. = 0.699$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.3

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการนับถือศาสนา

ศาสนา	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
อื่นๆ (คริสต์ นับถือผี)	38	3.11	0.727	2.43	0.699
พุทธ	83	3.04	0.981		
รวม	121	3.06	0.906		

สมมติฐานที่ 1.4 สถานภาพสมรสของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสถานภาพสมรส (ตารางที่ 4.17) พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสอื่นๆ อันได้แก่ โสด หม้าย และหย่า กับกลุ่มที่สมรสแล้ว มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.18 และ 3.03 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ $t - test$ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.0135$ ค่า $Sig. = 0.481$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.4

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสถานภาพสมรส

ศาสนา	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
อื่นๆ (โสด หม้าย หย่า)	22	3.18	0.795	0.0135	0.481
สมรส	99	3.03	0.931		
รวม	121	3.06	0.906		

สมมติฐานที่ 1.5 ระดับการศึกษาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามระดับการศึกษา (ตารางที่ 4.18) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า กับกลุ่มที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.14 และ 3.06 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.98)

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า	43	3.14	0.941
ประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป	34	3.06	1.04
ไม่ได้เรียนหนังสือ	44	2.98	0.762
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F - test (ตารางที่ 4.19) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.345 ค่า Sig. = 0.709 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.5

ตารางที่ 4.19 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.57	0.286	0.345	0.709
ภายในกลุ่ม	118	98.0	0.831		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ตารางที่ 4.20) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน 2 คน และ 6 คน มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.41, 3.19 และ 3.18 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 คน 4 คน และ 7 คนขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.88, 2.86 และ 2.81 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน (n)	Mean	S.D.
5 คน	22	3.41	0.734
2 คน	16	3.19	0.911
6 คน	22	3.18	1.05
3 คน	16	2.88	0.885
4 คน	29	2.86	0.883
7 คน ขึ้นไป	16	2.81	0.981
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.21) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 1.47$ ค่า Sig. = 0.204 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.6

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5	5.93	1.19	1.47	0.204
ภายในกลุ่ม	115	92.7	0.806		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.7 อาชีพหลักของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพหลัก (ตารางที่ 4.22) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.22) ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพรับจ้าง และกลุ่มที่มีอาชีพอื่น ๆ อันได้แก่ รับราชการ ค้าขาย ทำงานหัตถกรรม และว่างงาน มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.95 และ 2.90 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (n)	Mean	S.D.
เกษตรกรรม	51	3.22	0.856
รับจ้าง	60	2.95	0.872
อื่น ๆ (รับราชการ ค้าขาย หัตถกรรม ว่างงาน)	10	2.90	1.29
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F - test (ตารางที่ 4.23) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 1.36 ค่า Sig. = 0.261 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.7

ตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	2.22	1.11	1.36	0.261
ภายในกลุ่ม	118	96.4	0.817		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.8 อาชีพเสริมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพเสริม (ตารางที่ 4.24) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพเสริมอื่นๆ ได้แก่ ลูกจ้างราชการ คำขาย หัตถกรรม และรับจ้าง และกลุ่มที่มีอาชีพเสริมเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.15 และ 3.10 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่ไม่ประกอบอาชีพเสริมใดๆ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.84)

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพเสริม

อาชีพเสริม	จำนวน (n)	Mean	S.D.
อื่นๆ (ลูกจ้างราชการ คำขาย หัตถกรรม รับจ้าง)	27	3.15	0.864
เกษตรกรรม	69	3.10	0.877
ไม่มี	25	2.84	1.03
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.25) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริมแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.935 ค่า Sig. = 0.396 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.8

ตารางที่ 4.25 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพเสริม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	1.54	0.769	0.935	0.396
ภายในกลุ่ม	118	97.1	0.823		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.9 รายได้ส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล (ตารางที่ 4.26) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน 4,001 – 5,000 บาท รายได้ฯ 5,001 บาท ขึ้นไป และ 3,001 – 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.31, 3.16 และ 3.11 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน 0 – 3,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.54)

ตารางที่ 4.26 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล

รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
4,001 – 5,000 บาท	26	3.31	0.679
5,001 บาท ขึ้นไป	43	3.16	0.998
3,001 – 4,000 บาท	28	3.11	0.832
0 – 3,000 บาท	24	2.54	0.884
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.27) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 3.17 ค่า Sig. = 0.0137 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.9

ตารางที่ 4.27 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ส่วนบุคคล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	8.56	2.85	3.17	0.0137
ภายในกลุ่ม	117	90.0	0.770		
รวม	120	98.6			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant Different: LSD (ตารางที่ 4.28) พบกลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ฯ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ฯ 3,001 – 4,000 บาท กลุ่มที่มีรายได้ฯ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ฯ 4,001 – 5,000 บาท และกลุ่มที่มีรายได้ฯ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ฯ 5,001 บาท ขึ้นไป

ตารางที่ 4.28 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มรายได้ส่วนบุคคล

รายได้ส่วนบุคคล (บาท/เดือน)	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		กลุ่มที่ 4		ค่าคะแนน เฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (0 – 3,000)	0.565*	0.0222	0.766*	0.0025	0.621*	0.0064	2.54
กลุ่มที่ 2 (3,001 – 4,000)			0.201	0.403	0.056	0.794	3.11
กลุ่มที่ 3 (4,001 – 5,000)					0.145	0.507	3.31
กลุ่มที่ 4 (5,001 ขึ้นไป)							3.16

สมมติฐานที่ 1.10 รายได้ครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ครอบครัว (ตารางที่ 4.29) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 6,001 – 8,000 บาท สูงกว่า 10,000 บาท และ 8,001 – 10,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.21, 3.17 และ 3.15 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 4,001 – 6,000 บาท และ ต่ำกว่า 0 – 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.98, และ 2.64 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.29 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัวต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
6,001 – 8,000 บาท	33	3.21	0.820
สูงกว่า 10,000 บาท	12	3.17	1.11
8,001 – 10,000 บาท	20	3.15	0.875
4,001 – 6,000 บาท	45	2.98	0.892
0 – 4,000 บาท	11	2.64	1.03
รวม	121	3.06	0.906

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.30) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 1.02 ค่า Sig. = 0.402 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.10

ตารางที่ 4.30 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	3.34	0.835	1.02	0.402
ภายในกลุ่ม	116	95.3	0.821		
รวม	120	98.6			

สมมติฐานที่ 1.11 การมีที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.31) พบว่า ทั้งกลุ่มผู้ที่มีที่ดินทำกิน และไม่มีที่ดินทำกิน มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.06 และ 3.00 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t – test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีที่ดินทำกินกับกลุ่มที่ไม่มีที่ดินทำกิน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 4.07

ค่า Sig. = 0.885 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1.11

ตารางที่ 4.31 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน

การมีที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
มี	116	3.06	0.887	4.07	0.885
ไม่มี	5	3.00	1.41		
รวม	121	3.06	0.906		

สมมติฐานที่ 1.12 จำนวนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.32) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 6 – 10 ไร่ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.36) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 1 – 5 ไร่ มีน้อยกว่า 1 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.95, 2.80 และ 2.71 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.32 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนที่ดินทำกิน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
6 – 10 ไร่	45	3.36	0.883
1 – 5 ไร่	44	2.95	0.861
น้อยกว่า 1 ไร่	10	2.80	0.789
มากกว่า 10 ไร่	17	2.71	0.894
รวม	116	3.06	0.887

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.33) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 3.24 ค่า Sig. = 0.0249 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.12

ตารางที่ 4.33 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนที่ดินทำกิน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	7.23	2.41	3.24	0.0249
ภายในกลุ่ม	112	83.3	0.744		
รวม	115	90.6			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant Different: LSD (ตารางที่ 4.28) พบกลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 1–5 ไร่ กับกลุ่มที่มี 6–10 ไร่ และกลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 6–10 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่

ตารางที่ 4.34 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มผู้ที่มีจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนที่ดินทำกิน (ไร่)	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		กลุ่มที่ 4		ค่าคะแนน เฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (น้อยกว่า 1 ไร่)	0.155	0.61	0.556	0.0681	0.0941	0.785	2.80
กลุ่มที่ 2 (1 – 5 ไร่)			0.401*	0.0304	0.249	0.315	2.95
กลุ่มที่ 3 (6 – 10 ไร่)					0.650*	0.0093	3.36
กลุ่มที่ 4 (มากกว่า 10 ไร่)							2.71

สมมติฐานที่ 1.13 สิทธิชนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสิทธิชนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.35) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีสิทธิชนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดีมาก (3.27) ในขณะที่กลุ่มที่มีสิทธิชนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมฯ ในระดับดี (2.89) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t – test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสิทธิชนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมฯ

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 3.16$ และมีค่า $Sig. = 0.0207$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 1.13

ตารางที่ 4.35 ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน

สิทธิบนที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง	51	3.27	0.695	3.16	0.0207
มีสิทธิอย่างถูกต้อง	65	2.89	0.986		
รวม	116	3.06	0.887		

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตก ต่างกัน

สมมติฐานที่ 2.1 เพศของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตก ต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่า กะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามเพศ (ตารางที่ 4.36) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงมีค่า เฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.34) ส่วนเพศชาย มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.24) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t -test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับจิต สำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 6.64$ ค่า $Sig. = 0.303$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.1

ตารางที่ 4.36 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
หญิง	47	1.34	0.562	6.64	0.303
ชาย	74	1.24	0.463		
รวม	121	1.28	0.504		

สมมติฐานที่ 2.2 อายุของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอายุ (ตารางที่ 4.45) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 41 – 50 ปี มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.45) ส่วนกลุ่มอายุ 51 – 40 ปี 30 – 40 ปี 60 ปี ขึ้นไป และต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.32, 1.23, 1.23 และ 1.00 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.37 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
41 – 50 ปี	31	1.45	0.568
51 – 60 ปี	25	1.32	0.476
30 – 40 ปี	39	1.23	0.485
60 ปี ขึ้นไป	13	1.23	0.439
ต่ำกว่า 30 ปี	13	1.00	0.408
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.38) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 2.15 ค่า Sig. = 0.0795 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.2

ตารางที่ 4.38 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	2.10	0.525	2.15	0.0795
ภายในกลุ่ม	116	28.3	0.244		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.3 การนับถือศาสนาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการนับถือศาสนา (ตารางที่ 4.39) พบว่า ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่น ๆ อันได้แก่ ศาสนาคริสต์ และนับถือผี มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.31 และ 1.21 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.431$ ค่า $Sig. = 0.300$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.3

ตารางที่ 4.39 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการนับถือศาสนา

ศาสนา	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
พุทธ	83	1.31	0.492	0.431	0.300
อื่น ๆ (คริสต์ นับถือผี)	38	1.21	0.528		
รวม	121	1.28	0.504		

สมมติฐานที่ 2.4 สถานภาพสมรสของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสถานภาพสมรส (ตารางที่ 4.40) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแล้ว และกลุ่มที่มีสถานภาพอื่น ๆ อันได้แก่ โสด หย่า หม้าย มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.31 และ 1.14 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.814$ ค่า $Sig. = 0.137$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.4

ตารางที่ 4.40 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม
กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
สมรส	99	1.31	0.488	0.814	0.137
อื่นๆ (โสด สมรส หม้าย)	22	1.14	0.560		
รวม	121	1.28	0.504		

สมมติฐานที่ 2.5 การศึกษาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม
กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่
แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่า
กะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามระดับการศึกษา (ตารางที่ 4.41) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่จบ
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.42) ส่วนกลุ่มที่จบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป และกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือ มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง
(1.24 และ 1.18 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.41 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตาม
กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า	43	1.42	0.545
ประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป	34	1.24	0.431
ไม่ได้เรียนหนังสือ	44	1.18	0.495
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ
F - test (ตารางที่ 4.42) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ
แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 2.67 ค่า Sig. = 0.0735 ดังนั้น ผล
การศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.5

ตารางที่ 4.42 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	1.32	0.659	2.67	0.0735
ภายในกลุ่ม	118	29.1	0.247		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ตารางที่ 4.43) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.38) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5 คน สมาชิกฯ 7 คน ขึ้นไป สมาชิกฯ 6 คน และ สมาชิกฯ 3 คน มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.32, 1.31, 1.27, 1.25 และ 1.21 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.43 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน (n)	Mean	S.D.
2 คน	16	1.38	0.500
5 คน	22	1.32	0.477
7 คน ขึ้นไป	16	1.31	0.479
6 คน	22	1.27	0.550
3 คน	16	1.25	0.447
4 คน	29	1.21	0.559
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F - test (ตารางที่ 4.44) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับ

จิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.278$ ค่า Sig. = 0.924 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.6

ตารางที่ 4.44 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5	0.364	0.0728	0.278	0.924
ภายในกลุ่ม	115	30.1	0.262		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.7 อาชีพหลักของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพหลัก (ตารางที่ 4.45) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.35) กลุ่มที่มีอาชีพอื่นๆ อันได้แก่ รับราชการ ค่าขาย ทำงานหัตถกรรม และว่างงาน กับกลุ่มที่มีอาชีพหลักรับจ้าง มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.30 และ 1.22 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.45 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (n)	Mean	S.D.
เกษตรกรรม	51	1.35	0.483
อื่นๆ (รับราชการ ค่าขาย หัตถกรรม ว่างงาน)	10	1.30	0.483
รับจ้าง	60	1.22	0.524
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.46) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 1.02$ ค่า Sig. = 0.365 ดังนั้น ผลการ

ศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.7

ตารางที่ 4.46 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.516	0.258	1.02	0.365
ภายในกลุ่ม	118	29.9	0.254		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.8 อาชีพเสริมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพเสริม (ตารางที่ 4.47) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ประกอบอาชีพเสริมใดๆ กลุ่มอาชีพเสริมอื่นๆ อันได้แก่ ลูกจ้างราชการ ค้าขาย หัตถกรรม รับจ้าง และกลุ่มอาชีพเสริมเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึก ในระดับปานกลาง (1.32, 1.30 และ 1.19 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.47 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพเสริม

อาชีพเสริม	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ไม่มี	25	1.32	0.476
เกษตรกรรม	69	1.30	0.523
อื่นๆ (ลูกจ้างราชการ ค้าขาย หัตถกรรม รับจ้าง)	27	1.19	0.483
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.48) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริมแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึก แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.634 ค่า Sig. = 0.532 ดังนั้น ผลการศึกษจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.8

ตารางที่ 4.48 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพเสริม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.324	0.162	0.634	0.532
ภายในกลุ่ม	118	30.1	0.255		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.9 รายได้ส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล (ตารางที่ 4.49) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน 5,001 บาท ขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึก ในระดับสูง (1.47) ส่วนกลุ่มรายได้ 4,001 – 5,000 บาท 0 – 3,000 บาท และ 3,001 – 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึก ในระดับปานกลาง (1.27, 1.17 และ 1.11 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.49 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล

รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
5,001 บาท ขึ้นไป	43	1.47	0.505
4,001 – 5,000 บาท	26	1.27	0.452
3,001 – 4,000 บาท	28	1.17	0.482
0 – 3,000 บาท	24	1.11	0.497
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.50) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่า $F = 3.67$ มีค่า $Sig. = 0.0142$ ดังนั้นผลการศึกษาก็จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2.9

ตารางที่ 4.50 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ส่วนบุคคล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	2.62	0.874	3.67	0.0142
ภายในกลุ่ม	117	27.8	0.238		
รวม	120	30.4			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant Different: LSD (ตารางที่ 4.51) พบกลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มรายได้ฯ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มรายได้ฯ 5,001 บาท ขึ้นไป และกลุ่มรายได้ฯ 3,001 – 4,000 บาท กับกลุ่มรายได้ฯ 5,001 บาท ขึ้นไป

ตารางที่ 4.51 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มรายได้ส่วนบุคคล

รายได้ส่วนบุคคล (บาท/เดือน)	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		กลุ่มที่ 4		ค่าคะแนน เฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (0 – 3,000)	0.0595	0.662	0.162	0.225	0.358*	0.0031	1.11
กลุ่มที่ 2 (3,001 – 4,000)			0.1062	0.459	0.298*	0.0179	1.17
กลุ่มที่ 3 (4,001 – 5,000)					0.196	0.109	1.27
กลุ่มที่ 4 (5,001 ขึ้นไป)							1.47

สมมติฐานที่ 2.10 รายได้ครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ครอบครัว (ตารางที่ 4.52) พบว่า กลุ่มที่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือนสูงกว่า 10,000 บาท 6,001 – 8,000 บาท และ 8,001 – 10,000 บาท มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.42, 1.39, 1.35 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ครอบครัว 4,001 – 6,000 บาท และ ต่ำกว่า 0 – 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.20 และ 1.00

ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.52 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัวต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
สูงกว่า 10,000 บาท	12	1.42	0.515
6,001 – 8,000 บาท	33	1.39	0.495
8,001 – 10,000 บาท	20	1.35	0.489
4,001 – 6,000 บาท	45	1.20	0.505
0 – 4,000 บาท	11	1.00	0.447
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.53) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 1.93 ค่า Sig. = 0.110 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.10

ตารางที่ 4.53 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	1.90	0.475	1.93	0.110
ภายในกลุ่ม	116	28.5	0.246		
รวม	120	30.4			

สมมติฐานที่ 2.11 การมีที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.54) พบว่า กลุ่มผู้ที่มีที่ดินทำกิน และกลุ่มผู้ไม่มีที่ดินทำกิน มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.29 และ 1.00 ตาม

ลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 18.0$ ค่า $Sig. = 0.204$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.11

ตารางที่ 4.54 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน

การมีที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
มี	116	1.29	0.511	18.0	0.204
ไม่มี	5	1.00	0.00		
รวม	121	1.28	0.504		

สมมติฐานที่ 2.12 จำนวนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.55) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 6 – 10 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.38, 1.35 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 1 – 5 ไร่ และน้อยกว่า 1 ไร่ มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.25, 1.00 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.55 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนที่ดินทำกิน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
6 – 10 ไร่	45	1.38	0.490
มากกว่า 10 ไร่	17	1.35	0.493
1 – 5 ไร่	44	1.25	0.488
น้อยกว่า 1 ไร่	10	1.00	0.667
รวม	116	1.29	0.511

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.56) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ

แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 1.72$ ค่า $Sig. = 0.167$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.12

ตารางที่ 4.56 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนที่ดินทำกิน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	1.32	0.441	1.72	0.167
ภายในกลุ่ม	112	28.7	0.256		
รวม	115	30.0			

สมมติฐานที่ 2.13 สิทธิบนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.57) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง และกลุ่มที่มีสิทธิอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.31 และ 1.28 ตามลำดับ) ซึ่งเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t -test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสิทธิบนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 1.93$ ค่า $Sig. = 0.702$ ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 2.13

ตารางที่ 4.57 ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน

สิทธิบนที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง	51	1.31	0.547	1.93	0.702
มีสิทธิอย่างถูกต้อง	65	1.28	0.484		
รวม	116	1.29	0.511		

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3.1 เพศของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามเพศ (ตารางที่ 4.58) พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.91 และ 1.89 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.102$ ค่า Sig. = 0.848 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.1

ตารางที่ 4.58 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
ชาย	74	1.91	0.338	0.102	0.848
หญิง	47	1.89	0.312		
รวม	121	1.73	0.362		

สมมติฐานที่ 3.2 อายุของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอายุ (ตารางที่ 4.59) พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุ 30 – 40 ปี อายุ 41 – 50 ปี อายุ 60 ปี ขึ้นไป อายุต่ำกว่า 30 ปี และอายุ 51 – 60 ปี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.95, 1.94, 1.92, 1.85 และ 1.80 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.59 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอายุ

กลุ่มอายุ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
30 – 40 ปี	39	1.95	0.223
41 – 50 ปี	31	1.94	0.250
60 ปี ขึ้นไป	13	1.92	0.277
ต่ำกว่า 30 ปี	13	1.85	0.376
51 – 60 ปี	25	1.80	0.500
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.60) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.998 ค่า Sig. = 0.412 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.2

ตารางที่ 4.60 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามกลุ่มอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	0.426	0.107	0.998	0.412
ภายในกลุ่ม	116	12.4	0.107		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.3 การนับถือศาสนาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการนับถือศาสนา (ตารางที่ 4.61) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธ และกลุ่มที่นับถือศาสนาอื่นๆ อันได้แก่ ศาสนาคริสต์ และนับถือผี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.90 และ 1.89 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการเปรียบเทียบ

เทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการนับถือศาสนาแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.0491$ ค่า Sig. = 0.890 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.3

ตารางที่ 4.61 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการนับถือศาสนา

ศาสนา	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
พุทธ	83	1.90	0.335	0.0491	0.890
อื่นๆ (คริสต์ นับถือผี)	38	1.89	0.311		
รวม	121	1.28	0.327		

สมมติฐานที่ 3.4 สถานภาพสมรสของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสถานภาพสมรส (ตารางที่ 4.62) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแล้ว และกลุ่มที่มีสถานภาพอื่นๆ อันได้แก่ โสด หย่า หม้าย มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.92 และ 1.82 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 5.51$ ค่า Sig. = 0.191 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.4

ตารางที่ 4.62 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (n)	Mean	S.D.	F	Sig.
สมรส	99	1.92	0.309	5.51	0.191
อื่นๆ (โสด สมรส หม้าย)	22	1.82	0.395		
รวม	121	1.90	0.327		

สมมติฐานที่ 3.5 การศึกษาของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามระดับการศึกษา (ตารางที่ 4.63) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เรียนหนังสือ กลุ่มที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป รวมทั้งกลุ่มที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.95, 1.94 และ 1.81 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.63 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ไม่ได้เรียนหนังสือ	44	1.95	0.211
ประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไป	34	1.94	0.239
ประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า	43	1.81	0.450
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F - test (ตารางที่ 4.64) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 2.43$ ค่า Sig. = 0.0924 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.5

ตารางที่ 4.64 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.507	0.253	2.43	0.0924
ภายในกลุ่ม	118	12.3	0.104		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.6 จำนวนสมาชิกในครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว (ตารางที่ 4.65) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 2 คน สมาชิก 3 คน สมาชิก 7 คนขึ้นไป สมาชิก 5 คน สมาชิก 4 คน และสมาชิก 6 คน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.94, 1.94, 1.94, 1.91, 1.86 และ 1.86 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.65 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวน (n)	Mean	S.D.
2 คน	16	1.94	0.250
3 คน	16	1.94	0.250
7 คน ขึ้นไป	16	1.94	0.250
5 คน	22	1.91	0.294
4 คน	29	1.86	0.441
6 คน	22	1.86	0.351
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.66) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.245 ค่า Sig. = 0.937 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.6

ตารางที่ 4.66 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนสมาชิกในครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	5	0.140	0.0280	0.254	0.937
ภายในกลุ่ม	115	12.7	0.110		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.7 อาชีพหลักของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพหลัก (ตารางที่ 4.67) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักรับจ้าง อาชีพเกษตรกรรม และอาชีพอื่นๆ อันได้แก่ รับราชการ ค้าขาย ทำงานหัตถกรรม และว่างงาน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.93, 1.88 และ 1.80 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.67 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพหลัก

อาชีพหลัก	จำนวน (n)	Mean	S.D.
รับจ้าง	60	1.93	0.252
เกษตรกรรม	51	1.88	0.382
อื่นๆ (รับราชการ ค้าขาย หัตถกรรม ว่างงาน)	10	1.80	0.422
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.68) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพหลักแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า $F = 0.853$ ค่า $Sig. = 0.429$ ดังนั้น ผลการศึกษานี้จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.7

ตารางที่ 4.68 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพหลัก

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.182	0.0912	0.853	0.429
ภายในกลุ่ม	118	12.6	0.107		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.8 อาชีพเสริมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามอาชีพเสริม (ตารางที่ 4.69) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ประกอบอาชีพเสริมใดๆ กลุ่มอาชีพเสริมอื่นๆ อันได้แก่ ลูกจ้างราชการ ค้าขาย หัตถกรรม รับจ้าง และกลุ่มอาชีพเสริมเกษตรกรรม มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.96, 1.93 และ 1.87 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.69 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามอาชีพเสริม

อาชีพเสริม	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ไม่มี	25	1.96	0.200
อื่นๆ (ลูกจ้างราชการ ค้าขาย หัตถกรรม รับจ้าง)	27	1.93	0.267
เกษตรกรรม	69	1.87	0.380
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.70) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเสริมแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.803 ค่า Sig. = 0.450 ดังนั้น ผลการศึกษายืนยันสมมติฐานที่ 3.8

ตารางที่ 4.70 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามอาชีพเสริม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	0.172	0.0860	0.803	0.450
ภายในกลุ่ม	118	12.6	0.107		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.9 รายได้ส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล (ตารางที่ 4.71) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคล 4,001 – 5,000 บาท รายได้ฯ 5,001 บาท ขึ้นไป รายได้ฯ 3,001 – 4,000 บาท และรายได้ฯ 0 – 3,000 บาท มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.92, 1.91, 1.89 และ 1.88 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.71 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ส่วนบุคคล

รายได้ส่วนบุคคลต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
4,001 – 5,000 บาท	26	1.92	0.272
5,001 บาท ขึ้นไป	33	1.91	0.292
3,001 – 4,000 บาท	28	1.89	0.416
0 – 3,000 บาท	34	1.88	0.327
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.72) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.0870 ค่า Sig. = 0.967 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.9

ตารางที่ 4.72 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ส่วนบุคคล

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	0.0285	0.0095	0.0870	0.967
ภายในกลุ่ม	117	12.8	0.109		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.10 รายได้ครอบครัวของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามรายได้ครอบครัว (ตารางที่ 4.73) พบว่า กลุ่มที่มีรายได้ครอบครัวต่อเดือน 6,001 – 8,000 บาท รายได้ 4,001 – 6,000 บาท รายได้ 8,001 – 10,000 บาท รายได้ สูงกว่า 10,000 บาท และรายได้ 0 – 4,000 บาท มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.94, 1.93, 1.85, 1.83 และ 1.82 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.73 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามรายได้ครอบครัว

รายได้ครอบครัวต่อเดือน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
6,001 – 8,000 บาท	33	1.94	0.242
4,001 – 6,000 บาท	45	1.93	0.252
8,001 – 10,000 บาท	20	1.85	0.489
สูงกว่า 10,000 บาท	12	1.83	0.389
0 – 4,000 บาท	11	1.82	0.405
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F-test (ตารางที่ 4.74) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ครอบครัวแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 0.644 ค่า Sig. = 0.633 ดังนั้น ผล

การศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.10

ตารางที่ 4.74 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามรายได้ครอบครัว

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	4	0.278	0.0695	0.644	0.633
ภายในกลุ่ม	116	12.5	0.108		
รวม	120	12.8			

สมมติฐานที่ 3.11 การมีที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.75) พบว่า กลุ่มผู้ไม่มีที่ดินทำกิน และกลุ่มผู้ที่มีที่ดินทำกิน มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (2.00 และ 1.90 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t - test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 2.30 ค่า Sig. = 0.490 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.11

ตารางที่ 4.75 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามการมีที่ดินทำกิน

การมีที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
ไม่มี	5	2.00	0.00	2.30	0.490
มี	116	1.90	0.333		
รวม	121	1.90	0.327		

สมมติฐานที่ 3.12 จำนวนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.76) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 1 – 5 ไร่ มี 6 – 10 ไร่ มีน้อยกว่า 1 ไร่ และมีมากกว่า 10 ไร่ มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.98, 1.91, 1.80 และ 1.71 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.76 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนที่ดินทำกิน	จำนวน (n)	Mean	S.D.
1 – 5 ไร่	44	1.98	0.151
6 – 10 ไร่	45	1.91	0.288
น้อยกว่า 1 ไร่	10	1.80	0.422
มากกว่า 10 ไร่	17	1.71	0.588
รวม	116	1.90	0.333

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.77) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 3.20 ค่า Sig. = 0.0261 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 3.12

ตารางที่ 4.77 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พิจารณาตามจำนวนที่ดินทำกิน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	1.01	0.336	3.20	0.0261
ภายในกลุ่ม	112	11.8	0.105		
รวม	115	12.8			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant Different: LSD (ตารางที่ 78) พบกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 1–5 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่ และกลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 6–10 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่

ตารางที่ 4.78 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามกลุ่มผู้ที่มีจำนวนที่ดินทำกิน

จำนวนที่ดินทำกิน (ไร่)	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		กลุ่มที่ 4		ค่าคะแนน เฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (น้อยกว่า 1 ไร่)	0.177	0.121	0.111	0.329	0.0941	0.467	1.80
กลุ่มที่ 2 (1 – 5 ไร่)			0.0662	0.337	0.271*	0.0041	1.98
กลุ่มที่ 3 (6 – 10 ไร่)					0.205*	0.0280	1.91
กลุ่มที่ 4 (มากกว่า 10 ไร่)							1.71

สมมติฐานที่ 3.13 สิทธิบนที่ดินทำกินของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการฯ จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน (ตารางที่ 4.79) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง และกลุ่มที่มีสิทธิอย่างถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.92 และ 1.88 ตามลำดับ) และเมื่อทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t – test พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสิทธิบนที่ดินทำกินแตกต่างกัน มีระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 2.16 ค่า Sig. = 0.476 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3.13

ตารางที่ 4.79 ค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามสิทธิบนที่ดินทำกิน

สิทธิบนที่ดินทำกิน	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig.
ไม่มีสิทธิอย่างถูกต้อง	51	1.92	0.272	2.16	0.476
มีสิทธิอย่างถูกต้อง	65	1.88	0.375		
รวม	116	1.90	0.333		

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่แตกต่างกัน มีผลต่อจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ (ตารางที่ 4.80) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการมีส่วนร่วมฯ ระดับดี และดีมาก มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับสูง (1.67 และ 1.44 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ระดับปานกลาง และไม่ดี มีค่าเฉลี่ยจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง (1.27, และ 1.05 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.80 ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ต่อค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ระดับการมีส่วนร่วมฯ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ดี	49	1.67	0.500
ดีมาก	44	1.44	0.508
ปานกลาง	19	1.27	0.451
ไม่ดี	9	1.05	0.524
รวม	121	1.28	0.504

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ F – test (ตารางที่ 4.81) พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 3.28 ค่า Sig. = 0.0234 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

ตารางที่ 4.81 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนการมีส่วนร่วมของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	3	2.36	0.788	3.28	0.0234
ภายในกลุ่ม	117	28.1	0.240		
รวม	120	30.4			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant

Different: LSD (ตารางที่ 82) พบกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 3 คู่ คือ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดี กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ปานกลาง กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดี และ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมดีมาก

ตารางที่ 4.82 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ของระดับจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามระดับการมีส่วนร่วมฯ

ระดับการมีส่วนร่วมฯ	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		กลุ่มที่ 4		ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี)	0.220	0.1044	0.614*	0.0024	0.388*	0.0447	1.05
กลุ่มที่ 2 (มีส่วนร่วมฯ ปานกลาง)			0.394*	0.0299	0.168	0.743	1.27
กลุ่มที่ 3 (มีส่วนร่วมฯ ดี)					0.226	0.0580	1.67
กลุ่มที่ 4 (มีส่วนร่วมฯ ดีมาก)							1.44

สมมติฐานที่ 5 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่มีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ (ตารางที่ 4.83) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการมีส่วนร่วมฯ ระดับดีมาก ดี ปานกลาง และไม่ดี มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.95, 1.94, 1.89 และ 1.68 ตามลำดับ)

ตารางที่ 4.83 ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ต่อค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ระดับการมีส่วนร่วมฯ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
ดีมาก	44	1.95	0.221
ดี	49	1.94	0.242
ปานกลาง	19	1.89	0.333
ไม่ดี	9	1.68	0.582
รวม	121	1.90	0.327

สมมติฐานที่ 6 จิตสำนึกอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ต่อระดับพฤติกรรมฯ (ตารางที่ 4.86) พบว่า พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับจิตสำนึกฯ สูง และปานกลาง มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมฯ ในระดับสูง (1.94 และ 1.86 ตามลำดับ) ส่วนกลุ่มที่มีระดับจิตสำนึกฯ ต่ำ มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ ปานกลาง (1.33)

ตารางที่ 4.86 ระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ต่อค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำ

ระดับจิตสำนึกฯ	จำนวน (n)	Mean	S.D.
สูง	37	1.94	0.242
ปานกลาง	81	1.86	0.419
ต่ำ	3	1.33	0.577
รวม	121	1.90	0.327

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนระหว่างกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F - test (ตารางที่ 4.87) พบว่าระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อพฤติกรรมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีค่า F = 5.69 ค่า Sig. = 0.0044 ดังนั้น ผลการศึกษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ 6

ตารางที่ 4.87 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจิตสำนึกฯ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และพื้นฟูป่าต้นน้ำ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	2	1.13	0.564	5.69	0.0044
ภายในกลุ่ม	118	11.7	0.0990		
รวม	120	12.8			

เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least – Significant Different: LSD (ตารางที่ 4.88) พบกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีระดับจิตสำนึกฯ ต่ำ กับกลุ่มที่มีระดับจิตสำนึกฯ ปานกลาง และ กลุ่มที่มีระดับจิตสำนึกฯ ต่ำ กับกลุ่มที่มีระดับจิตสำนึกฯ สูง

ตารางที่ 4.88 การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (M.D.) ระดับพฤติกรรมฯ ของชาวไทย ภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายคู่ พิจารณาตามระดับจิตสำนึกฯ

ระดับจิตสำนึกฯ	กลุ่มที่ 2		กลุ่มที่ 3		ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)
	M.D.	Sig.	M.D.	Sig.	
กลุ่มที่ 1 (จิตสำนึกต่ำ)	0.532*	0.0057	0.605*	0.0014	1.33
กลุ่มที่ 2 (จิตสำนึกปานกลาง)			0.0734	0.242	1.86
กลุ่มที่ 3 (จิตสำนึกสูง)					1.94

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการศึกษาแบบบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่เข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

2) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

3) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ว่ามีผลต่อระดับจิตสำนึกและระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

4) เพื่อศึกษาระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ว่ามีผลต่อระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ หรือไม่ อย่างไร

5) เพื่อศึกษาแนวทางในการกำหนดนโยบายบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ โดยใช้โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือ

ประชากร (Population) ที่ศึกษาเป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงผู้ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านป่าละอู ภายใต้โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับกลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ศึกษา ได้จากการเลือกแบบเจาะจงเฉพาะหัวหน้าครอบครัวชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงทั้งหมดในหมู่บ้านจำนวน 121 ราย จาก 121 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และใช้แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) ประกอบการสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Science: SPSS) โดยวิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ

(Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ร่วมกับการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (t-test) สำหรับปัจจัยส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส การมีที่ดินทำกิน สิทธิบนที่ดินทำกิน และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test) สำหรับปัจจัยอื่นๆ อันได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และจำนวนที่ดินทำกิน และทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธี Least-Significant Different: LSD โดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งใช้วิธีการพรรณนา สามารถสรุปผลได้ ดังนี้

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

5.1.1.1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.2 เป็นเพศชาย ร้อยละ 38.8 เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 30 – 60 ปี โดยกลุ่มอายุ 30 – 40 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 32.2 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 68.6 นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลือนับถือศาสนาคริสต์และลัทธิพื้นเมืองดั้งเดิม และร้อยละ 81.8 มีสถานภาพสมรส ด้านการศึกษา พบว่าส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 36.4 เป็นผู้ไม่เรียนหนังสือ และรองลงมา ร้อยละ 35.5 มีระดับการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.4 มีจำนวนสมาชิกครอบครัวอยู่ในระหว่าง 4 – 6 คน มีอาชีพหลักคือ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 49.6 และอาชีพเสริมคือ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 57.0 โดยส่วนใหญ่มีรายได้ส่วนบุคคลโดยเฉลี่ยสูงกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 35.5 และร้อยละ 37.2 มีรายได้ครอบครัวในระหว่าง 4,001 – 6,000 บาทต่อเดือน

5.1.1.2 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับที่ดินทำกินของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 95.9 เป็นผู้ที่มีที่ดินทำกิน ในจำนวนนี้เป็นผู้มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้องร้อยละ 53.7 และเป็นผู้ไม่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้องร้อยละ 42.1 โดยส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินตั้งแต่ 1 – 10 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73.6

5.1.2 ข้อมูลการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมของกลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมฯ ในระดับดี ถึง ดีมาก โดยร้อยละ 40.5 มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี และร้อยละ 36.4 มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดีมาก ทั้งนี้ ผลการประเมินค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ รวมทุกประเด็นชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับดี

5.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

5.1.3.1 การประเมินจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำโดยรวม

จากการประเมิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 66.9 มีจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำในระดับปานกลาง ร้อยละ 30.6 มีจิตสำนึกฯ ในระดับสูง มีเพียงร้อยละ 2.48 มีจิตสำนึกฯ

ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ผลการประเมินค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ รวมทุกประเด็นชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับปานกลาง

5.1.3.2 การประเมินพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำโดยรวม

จากการประเมิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 90.9 มีพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำในระดับสูง ร้อยละ 8.26 มีพฤติกรรมฯ ในระดับปานกลาง และมีเพียงร้อยละ 0.826 ที่มีพฤติกรรมฯ ในระดับต่ำ ทั้งนี้ ผลการประเมินค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ รวมทุกประเด็นชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับสูง

5.1.4 สรุปผลข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ สามารถสรุปได้ ดังนี้

5.1.4.1 ข้อคิดเห็น – ข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 121 ราย มีผู้แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงฯ 51 ราย โดยจำแนกได้เป็น 5 ประเด็น สรุปผลได้ ดังนี้

ผลการสำรวจ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 27.5 มี 2 ประเด็น คือ ต้องการให้ทางราชการรณรงค์ให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดอบรมเพื่อก่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิต รองลงมา ร้อยละ 23.5 เสนอแนะให้มีการจัดโครงการเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น และร้อยละ 13.7 เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานโครงการ

5.1.4.2 ข้อคิดเห็น – ข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 121 ราย มีผู้แสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ 95 ราย โดยจำแนกได้เป็น 6 ประเด็น สรุปผลได้ดังนี้

ผลการสำรวจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.5 เสนอแนะให้ทุกฝ่ายร่วมมือรณรงค์ป้องกัน อนุรักษ์ และฟื้นฟูป่า ร้อยละ 20.0 เสนอแนะให้มีโครงการปลูกป่ามากขึ้น ร้อยละ 16.2 เสนอแนะให้เจ้าหน้าที่เข้มงวดเอาจริงเอาจังในการดูแลรักษาป่า และร้อยละ 10.5 เสนอแนะให้มีการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับป่าและการอนุรักษ์ฟื้นฟู

5.2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

5.2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ราษฎรในพื้นที่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake Holder) สามารถสรุปเป็นประเด็น อันจะนำไปสู่คำตอบและบทสรุปของการศึกษาวิจัย ดังนี้

5.2.1.1 ความสำเร็จของโครงการ

โครงการที่ดำเนินการอยู่มีระดับความสำเร็จที่แตกต่างกัน โดยโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการเกษตรผสมผสานบนพื้นที่ขนาดเล็ก ประสบความสำเร็จ และมีผลต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านมากที่สุด ชาวบ้านตอบรับและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้โครงการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง ส่วนโครงการอื่นๆ ยังไม่ปรากฏผลสำเร็จอย่างเด่นชัดนัก ทั้งนี้ เนื่องจากขาดการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน รวมทั้งบางโครงการไม่เหมาะกับบริบททางสังคม และไม่ได้เกิดจากความต้องการของชาวบ้านอย่างแท้จริง

5.2.1.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ

ทุกโครงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในขณะที่ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะโครงการอยู่ดีมีสุข แต่มีบางส่วนที่ให้ความร่วมมือในระยะแรก แล้วค่อยๆ ลดน้อยลงภายหลัง เนื่องจากได้รับประโยชน์จากโครงการจนอยู่ดีกินดีแล้ว ซึ่งการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกิจกรรมของการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการเรียนรู้ ความเข้าใจในปัญหา วัตถุประสงค์ ตลอดจนเหตุผลของการทำโครงการ

อย่างไรก็ตาม ผู้ริเริ่มโครงการหรือส่วนกลางยังคงเป็นผู้กำหนดแผนการดำเนินโครงการ โดยมีได้นำความคิดเห็นของประชาชนเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณา จึงอาจกล่าวได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการวางแผนและการกำหนดนโยบาย ยังไม่ได้รับการนำไปสู่การปฏิบัติตามที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง

5.2.1.3 ปัญหา อุปสรรค ของโครงการ และแนวทางแก้ไข

1) การขาดแคลนตลาด

เนื่องจากโครงการส่วนใหญ่ไม่มีการวางแผนด้านการตลาด ประกอบกับชาวบ้านขาดทักษะทางด้านนี้ ทำให้ไม่เกิดแรงจูงใจในการผลิต อันเป็นการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ ดังนั้น รัฐอาจต้องร่วมมือกับเอกชน จัดหาตลาด คนกลางรับซื้อ เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และจูงใจให้ทำโครงการ

2) การขาดเงินทุนอุดหนุนโครงการ

หลายโครงการต้องหยุดชะงักหรือชะลอการดำเนินงาน เนื่องจากขาดเงินทุนสนับสนุน ในกรณีนี้ทางราชการควรเตรียมแผนงบประมาณแบบระยะยาว และอาจต้องขอความร่วมมือจากภาคเอกชน องค์กรต่างๆ ในการสนับสนุนเงินทุน หรือวัสดุอุปกรณ์ เพื่อส่งเสริมให้โครงการดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

3) ความไม่สอดคล้องระหว่างนโยบายบางประการกับวิถีชีวิตของราษฎรในพื้นที่

การกำหนดโครงการบางโครงการไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของวิถีชีวิตและความต้องการของชาวบ้าน จึงไม่สอดคล้องกับความต้องการ และถูกมองว่าเอื้อประโยชน์แก่นาย

ทุนมากกว่าชาวบ้าน ดังนั้น ผู้กำหนดโครงการจึงควรศึกษาบริบทของชุมชนและรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน โดยโครงการจะต้องไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านมากเกินไป ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

4) การติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการฯ

โครงการส่วนใหญ่ที่ดำเนินอยู่ยังขาดการติดตามประเมินผล ทำให้ไม่ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่สามารถหาแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาโครงการได้อย่างต่อเนื่อง และไม่สามารถต่อยอดได้ ผู้รับผิดชอบจึงต้องจัดให้มีการติดตามผลเป็นระยะพร้อม ๆ กับการให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่ความสำเร็จและประสิทธิภาพของโครงการ

5) การสื่อสารกับชาวบ้าน

เนื่องจากชาวบ้านป่าละอูส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ไม่เข้าใจภาษาไทย จึงเป็นอุปสรรคต่อการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี ส่งผลต่อการพัฒนาโครงการในการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ทางกรมจัดหาล่ามภาษาไทย – กะเหรี่ยงมาเป็นผู้ประสานงานส่วนในระยะยาวต้องเร่งถ่ายทอดภาษาไทยให้แก่เยาวชนชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงรุ่นใหม่

5.2.1.4 ผลของโครงการที่มีต่อการปลูกจิตสำนึก และการสร้างพฤติกรรมอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าในพื้นที่

ผลสำเร็จของโครงการทำให้ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น มีอาหารการกินอุดมสมบูรณ์ ความจำเป็นในการบุกรุกป่าน้อยลง อีกทั้งชาวบ้านยังเริ่มต้นตัวเห็นความสำคัญของป่าต้นน้ำอย่างจริงจัง และตระหนักว่าป่าเป็นปัจจัยที่ช่วยรักษาสภาพแวดล้อมและช่วยให้แหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้มากยิ่งขึ้น

5.2.2 ประเด็นสังเกตพฤติกรรม และสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากการสอบถามและสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยยังได้กำหนดประเด็นเพื่อสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม อันจะทำให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านประชาชนในพื้นที่ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสรุปผลการสังเกตได้ดังต่อไปนี้

5.2.2.1 ด้านประชาชนในพื้นที่

1) สภาพความเป็นอยู่

วิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านมีลักษณะเรียบง่ายตามแบบชนเผ่าและยังคงอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวกระเหรี่ยง ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทำเกษตร มีฐานะทางเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ลงไปจนถึงยากจน

2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน

ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแข็งขัน

ไม่ว่าจะเป็นการประชุม หรือกิจกรรมด้านการส่งเสริมการงานอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ว่า ชาวบ้านที่นี่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี

3) ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ชาวบ้านให้การเคารพต่อกฎระเบียบด้านการรักษาความสะอาด และการใช้สาธารณูปโภคร่วมกัน ตลอดจนมีการทำข้อตกลงภายใน ห้ามมิให้หาของป่าตามบัญชีต้องห้ามหรือนอกฤดูที่กำหนด และยังแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อเด็กและเยาวชนในสังคม ด้วยการดำเนินโครงการอาหารกลางวันแก่เด็กนักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนฯ อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี

4) สัมพันธภาพระหว่างกันภายในชุมชน

ชาวบ้านอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความสามัคคี มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมนันทนาการเป็นประจำทุกวัน มีการทำเกษตรกรรมแบบลงแขก แบ่งปัน แลกเปลี่ยนผลผลิตกัน แสดงให้เห็นถึงสัมพันธภาพอันดีตามวิถีดั้งเดิมของท้องถิ่นที่ยังคงดำรงอยู่ ส่งผลให้การทำกิจกรรมประสบความสำเร็จด้วยดี

5.2.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม

1) สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ

หมู่บ้านป่าละอู อยู่ห่างจากตัวอำเภอหัวหินประมาณ 69 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า สภาพภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบบนภูเขา สลับกับเนินเขาเตี้ยๆ มีภูเขาสูงล้อมรอบ ปกคลุมด้วยป่าดิบชื้นเป็นส่วนใหญ่ ทำให้มีน้ำท่าอุดมสมบูรณ์ มีลำธารห้วยป่าเลาไหลผ่านกลางหมู่บ้าน ส่วนสภาพภูมิอากาศ มีความชื้นสูง ฤดูฝนมีฝนตกชุก ฤดูร้อนมีฝนปราย อากาศจึงเย็นสบายตลอดทั้งปี

2) ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่

ป่าโดยรอบเป็นป่าดิบชื้น ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ และคงสภาพเดิมตามธรรมชาติ มีความหลากหลายทางชีวภาพทั้งพืชและสัตว์ ทรัพยากรดิน เป็นดินร่วนปนลูกรัง มีสีแดงปนดำ มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถอุ้มน้ำได้ดี เหมาะแก่การทำเกษตรกรรมที่หลากหลาย ทรัพยากรน้ำอุดมสมบูรณ์ พื้นที่มีศักยภาพในการดูดซับน้ำได้มาก มีลำธาร และแหล่งเก็บน้ำ ซึ่งมีน้ำหล่อเลี้ยงผู้คนและพื้นที่เกษตรกรรมตลอดทั้งปี

3) การใช้ประโยชน์ที่ดิน

พื้นที่ในหมู่บ้านถูกปล่อยให้รกร้างว่างเปล่าเป็นจำนวนมาก ที่ดินบริเวณบ้านพักอาศัยมีศักยภาพในการทำโครงการเกษตรผสมผสานขนาดเล็ก แต่ชาวบ้านบางส่วน ซึ่งเกินกว่าครึ่งมิได้ดำเนินการ และพื้นที่เกษตรกรรมรอบนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่ทำในรูปแบบเกษตรเชิงเดี่ยว แบ่งทำเกษตรผสมผสานเพียงเล็กน้อย สำหรับที่ดินสาธารณะ อันได้แก่ แหล่งกักเก็บน้ำ คลองส่งน้ำ และทางระบายน้ำ ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ใช้ได้เต็มศักยภาพ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะช่วยกันพัฒนาไปตามความคิดและความสามารถเท่าที่มีอยู่ จึงสรุปได้ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินยัง

ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สามารถพัฒนาได้อีกมาก

5.2.3 สรุปผลการตรวจสอบข้อมูลทางเอกสาร และข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS)

การตรวจสอบข้อมูลทางเอกสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช สรุปได้ดังนี้

5.2.3.1 ข้อมูลทางสถิติจากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

จากการตรวจสอบเอกสารการสำรวจพื้นที่ป่าอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ซึ่งครอบคลุมพื้นที่หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติที่ กจ. 3 (ห้วยป่าเลา) และอุทยานแห่งชาติน้ำตกป่าละอู พบว่า เมื่อเปรียบเทียบผืนป่าในอดีตกับปัจจุบัน ในช่วงปี พ.ศ. 2543–2547 พื้นที่ป่าลดลง 0.550 ตารางกิโลเมตร หรือลดลงร้อยละ 0.0200 หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2547–2549 พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น 14.7 ตารางกิโลเมตร หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.480 (ตารางที่ 4.12)

5.2.3.2 ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จากกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช

จากการตรวจสอบแผนที่ทางภูมิศาสตร์ และภาพถ่ายทางดาวเทียมแสดงพื้นที่ป่าในเขตป่าต้นน้ำห้วยป่าเลา ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช พบว่า เมื่อเปรียบเทียบ 3 ปี คือ ปี พ.ศ. 2543 ปี พ.ศ. 2547 และปี พ.ศ. 2549 พื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกทำลายมีจำนวนลดลง และพื้นที่ที่ถูกบุกรุกหรือเคยเป็นป่าเสื่อมโทรมส่วนใหญ่ได้กลับฟื้นคืนสภาพ ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ป่าส่วนที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ก็ถูกทำลายน้อยลงด้วย

5.2.3.3 ข้อมูลทางเอกสาร จากโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่

จากการตรวจสอบข้อมูลทางเอกสารของโครงการฯ สรุปได้ว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้มีการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พื้นที่ป่าเสื่อมโทรมมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นกว่าในอดีตมาก

5.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งหาคำตอบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จะก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษารวมไปถึงผลจากความแตกต่างกันของปัจจัยส่วนบุคคล ที่มีต่อการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ตลอดจนจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ซึ่งการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ส่วนบุคคล จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดิน โดยมีความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ ซึ่งเมื่อทดสอบด้วยวิธี Least-Significant Different: LSD สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่ 1 รายได้ส่วนบุคคล พบกลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด 3 คู่ คือ กลุ่มที่มีรายได้ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ 3,001 – 4,000 บาท กลุ่มที่มีรายได้ 0–3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ 4,001 – 5,000 บาท และกลุ่มที่มีรายได้ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ 5,001 บาท ขึ้นไป

ปัจจัยที่ 2 จำนวนที่ดินทำกิน พบกลุ่มที่มีคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 1–5 ไร่ กับกลุ่มที่มี 6–10 ไร่ และกลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 6–10 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่

ปัจจัยที่ 3 สิทธิบนที่ดินทำกิน พบว่ากลุ่มที่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง และ กลุ่มที่ไม่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง มีคะแนนเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ส่วนปัจจัยเพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน ที่แตกต่างกัน ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 มีเพียง 1 ปัจจัย คือ รายได้ส่วนบุคคล ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ส่วนบุคคลแตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีรายได้ 0 – 3,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ 5,001 บาทขึ้นไป และกลุ่มที่มีรายได้ 3,001 – 4,000 บาท กับกลุ่มที่มีรายได้ 5,001 บาท ขึ้นไป

ส่วนปัจจัยเพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดิน ที่แตกต่างกัน ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีผลต่อระดับจิตสำนึกฯ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยส่วนบุคคลของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ที่มีผลต่อพฤติกรรมฯ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 มีเพียง 1 ปัจจัย คือ จำนวนที่ดินทำกิน ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่ดินแตกต่างกัน มีคะแนนเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 1-5 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่ และกลุ่มที่มีที่ดินทำกิน 6-10 ไร่ กับกลุ่มที่มีมากกว่า 10 ไร่

ส่วนปัจจัยเพศ อายุ การนับถือศาสนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว อาชีพหลัก อาชีพเสริม รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว การมีที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดิน ที่แตกต่างกัน ของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ไม่มีผลต่อระดับพฤติกรรมฯ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

สมมติฐานที่ 4 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่แตกต่างกัน มีผลต่อจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีความสัมพันธ์กับระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งหมด 3 คู่ คือ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดี กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ปานกลาง กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดี และ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดีมาก

สมมติฐานที่ 5 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD สรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดี และ กลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ไม่ดี กับกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ดีมาก

สมมติฐานที่ 6 จิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยงที่ร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่แตกต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่แตกต่างกัน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า จิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่เข้าร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 ซึ่งเมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี Least-Significant Different: LSD สามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งหมด 2 คู่ คือ กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ต่ำ กับกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ปานกลาง และ กลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ต่ำ กับกลุ่มที่มีค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ สูง

5.4 อภิปรายผล

การศึกษาจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า อันเกิดจากการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 121 ราย จาก 121 ครัวเรือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี ค่าเฉลี่ยระดับจิตสำนึกฯ ปานกลาง และค่าเฉลี่ยระดับพฤติกรรมฯ สูง

เมื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมฯ พบว่า มี 3 ปัจจัย ได้แก่ รายได้ส่วนบุคคล จำนวนที่ดินทำกิน และสิทธิบนที่ดิน ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ดังนี้

ผู้ที่มีรายได้ส่วนบุคคลปานกลางถึงสูง มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดีมาก ผู้ที่มีรายได้ส่วนบุคคลต่ำ มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดำรง พิเศษ (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษา เขตพื้นที่ลุ่มน้ำจัน ตำบลตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย และสอดคล้องกับการศึกษาของ อติศักดิ์ แดงสกุล (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษา พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย รวมทั้งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุเทพ หาญใจ (2549: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย ตำบลลาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า รายได้ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้ที่มีรายได้ปาน

กลางถึงสูง ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ซึ่งสามารถนำมาเข้าร่วมโครงการได้ ประกอบกับบุคคลเหล่านี้เข้าร่วมโครงการมาระยะหนึ่ง โดยเฉพาะโครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น และพึงพอใจต่อผลสำเร็จของโครงการ คนกลุ่มนี้จึงมีระดับการมีส่วนร่วมดีมาก ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีอาชีพรับจ้างทำการเกษตร เป็นผู้ใช้แรงงาน หาเช้ากินค่ำ ไม่มีที่ดินทำกินหรือมีน้อย ทำให้มีเวลาเข้าร่วมโครงการน้อย จึงมีระดับการเข้าร่วมต่ำกว่า คือระดับดี

สำหรับปัจจัยเรื่องจำนวนที่ดินทำกิน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้ที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 6 – 10 ไร่ มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดีมาก ผู้ที่มีจำนวนที่ดินทำกิน 1 – 5 ไร่ น้อยกว่า 5 ไร่ และมากกว่า 10 ไร่ มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ (2540: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า จำนวนพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

เห็นได้ว่า ที่ดินเป็นปัจจัยในการสร้างโอกาสและศักยภาพในการเข้าร่วมโครงการฯ และพัฒนาการปฏิบัติตามโครงการไปสู่ความสำเร็จ ผู้ที่มีที่ดินมากกว่า จะมีโอกาสมากกว่า อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีที่ดินมากกว่า 10 ไร่ กลับมีระดับการมีส่วนร่วมฯ ต่ำกว่าผู้ที่มีที่ดิน 6 – 10 ไร่ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และสังเกต เห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มผู้มีที่ดินมากกว่า 10 ไร่ ซึ่งนับเป็นกลุ่มที่มีที่ดินทำกินมากที่สุดในพื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นคว้า จะมุ่งพัฒนาการผลิตของตนบนพื้นฐานเกษตรเชิงเดี่ยว จึงทำให้แรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการไม่มากเท่ากับผู้มีที่ดินประมาณ 6 – 10 ไร่

ส่วนกรณีของสิทธิบนที่ดินทำกิน พบว่า กลุ่มที่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้องมีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดี ในขณะที่ ผู้ที่ไม่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง กลับมีระดับการมีส่วนร่วมฯ ต่ำมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้ที่ไม่มีที่ดินทำกินอย่างถูกต้องส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในกลุ่มบ้านป่าละอูบน อันเป็นพื้นที่ในเขตอนุรักษ์ ชาวบ้านกลุ่มนี้มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม อันเป็นลักษณะเฉพาะของชาวเผ่ากะเหรี่ยง คือ มีนิสัยรักการอนุรักษ์ป่า ดำเนินชีวิตบนพื้นฐาน เศรษฐกิจพอเพียง ไม่นิยมทิ้งถิ่นฐานไปทำงานนอกพื้นที่ จึงมีเวลาและโอกาสในการให้ความร่วมมือกับโครงการฯ มาก ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต และสร้างความพึงพอใจให้ผู้ปฏิบัติ ผลการศึกษาจึงพบว่า คนกลุ่มนี้มีระดับการมีส่วนร่วมฯ ดีมาก ทั้งๆ ที่ไม่มีสิทธิบนที่ดินทำกินอย่างถูกต้อง

ในประเด็นนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุษา เขียวรอด (2537: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ทศนคติของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัด เชียงราย ซึ่งพบว่า ประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมฯ ผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินบางส่วนและไม่มี

กรรมสิทธิ์ในที่ดินเลย มีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มากกว่าผู้ที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทั้งหมด แม้ว่าการศึกษาดังกล่าวจะเป็นการศึกษาทัศนคติ ไม่ได้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในโครงการโดยตรง แต่เนื่องด้วยการศึกษาชิ้นนี้ศึกษากรณีประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จึงกล่าวได้ว่า ผลการศึกษาของ อุษา เขียวรอด สามารถอธิบายบทสรุปที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยชิ้นนี้

เมื่อศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พบว่า รายได้ส่วนบุคคล มีผลต่อระดับจิตสำนึกฯ กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้ส่วนบุคคลสูง มีระดับจิตสำนึกสูง ผู้ที่มีรายได้ส่วนบุคคลปานกลางถึงต่ำ มีระดับจิตสำนึกปานกลาง

สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อุษา เขียวรอด (2537: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง ทัศนคติของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัด เชียงราย ซึ่งพบว่า ประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมฯ ที่มีรายได้สูงจะมีทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ประสิทธิ์ อ่อนดี (2546: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้อยู่ในระดับสูง จะมีเจตคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่ในระดับสูงกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำ

ในประเด็นนี้ หากพิจารณาประกอบกับข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรม จะเห็นได้ว่า รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำอย่างเห็นได้ชัด ผู้ที่มีรายได้ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่า ไม่ว่าจะเกิดจากปัจจัยด้านจำนวนที่ดินทำกิน หรือ ผลจากการเข้าร่วมโครงการฯ มักมีจิตสำนึกฯ ในระดับที่สูงกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า ซึ่งยังคงคำนึงถึงปากท้อง และความอยู่รอดของตนและครอบครัวเป็นลำดับแรก บุคคลกลุ่มหลังนี้มักไม่มีที่ดินทำกิน หรือมีน้อย ยังต้องการและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งต้องการที่ดินทำกินเพิ่ม มีแนวโน้มบุกรุกพื้นที่ป่า เมื่อตอบคำถามตามประเด็นชีวิตจิตสำนึกฯ จึงทำให้ระดับคะแนนออกมาต่ำกว่าผู้ที่มีรายได้สูงกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในรายงาน Our Common Future ของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED: World Commission on Environment and Development) ที่ว่า ความยากจนของผู้คนเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อระดับพฤติกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พบว่า จำนวนที่ดินทำกิน มีผลต่อระดับพฤติกรรมฯ กล่าวคือ ผู้ที่มีที่ดินทำกินทุกระดับ ตั้งแต่น้อยกว่า 1 ไร่ ไปจนถึงมากกว่า 10 ไร่ มีระดับพฤติกรรมฯ สูง ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตพฤติกรรม จะพบว่าที่เป็นเช่นนี้อาจมีผลมาจาก 3 ปัจจัยหลัก ดังนี้ คือ 1) การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้นำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการปลูกฝังแนวคิดและทัศนคติ โดยโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน หรือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ให้

ความรู้ รวมถึงการจัดโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าหลายโครงการ 2) คุณลักษณะด้านสังคมของชุมชน ซึ่งมีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชนของตนเอง ตลอดจนมีแนวโน้มให้ความร่วมมือต่อทางการ โดยเฉพาะโครงการสาธารณสุขประโยชน์ และ 3) คุณลักษณะของชนเผ่ากระเหรี่ยง ที่มีอุปนิสัย วิถีชีวิต ความเชื่อ ตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าอยู่แล้ว

ปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมา เมื่อนำมาประกอบกับการที่หมู่บ้านป่าละอูอยู่ภายใต้โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาเป็นเวลานาน ทำให้ชาวบ้านได้รับข้อมูลข่าวสาร และความรู้ในเชิงอนุรักษ์ จึงเอื้อให้ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ มีระดับพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำที่สูง

เมื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ มีผลต่อระดับจิตสำนึกฯ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนร่วมฯ ระดับดี และ ดีมาก มีจิตสำนึกฯ ในระดับสูง ส่วนกลุ่มที่มีส่วนร่วมฯ ระดับปานกลาง และ ไม่ดี มีจิตสำนึกฯ ในระดับปานกลาง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือระดับจิตสำนึกฯ มีแนวโน้มแปรผันตามระดับการมีส่วนร่วมฯ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรมสนับสนุนผลการศึกษาดังกล่าว กล่าวคือ ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการอย่างจริงจัง มักมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่สอดคล้องไปในแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ในขณะที่ชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้าง ซึ่งเข้าร่วมโครงการน้อยกว่า มักมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และทัศนคติในทางอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำน้อยกว่า ทั้งนี้ เนื่องจากหลังจากที่ชาวบ้านเข้าร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ชีวิตความเป็นอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางบวก ก่อให้เกิดความกินดีอยู่ดี มีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเอง และลดการพึ่งพาทรัพยากรจากป่าลง ผลที่เกิดขึ้นคือ ระบบนิเวศและน้ำท่าบริบูรณ์ นำมาซึ่งผลผลิตและความอุดมสมบูรณ์ภายในครอบครัวและชุมชน ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

เมื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีต่อพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ มีผลต่อระดับพฤติกรรมฯ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างทุกระดับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ มีพฤติกรรมฯ ในระดับสูง ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรม พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่เต็มใจให้ความร่วมมือ และเข้าร่วมกิจกรรม กับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า เช่น โครงการปลูกป่า โครงการสร้างฝาย โครงการธนาคารต้นไม้ เป็นอย่างดี กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเป็นอย่างดี

สอดคล้องกับข้อมูลจากการศึกษาของศูนย์ศึกษากะเหรี่ยงและพัฒนาที่พบว่า ชาวกระเหรี่ยงมีวิถีชีวิตผูกติดกับป่า ดำรงชีวิตด้วยวิถีเกษตรแบบดั้งเดิม นิยมปลูกพืชผสมผสานในพื้นที่ และปล่อยให้ที่ดินได้พักฟื้นตัว ซึ่งเป็นแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งดิน น้ำ และป่าไม้ กล่าวได้ว่าชาวกระเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ป่าเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

ในประเด็นนี้ การศึกษาของ อติศักดิ์ แดงสกุล (2548: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษารื่อง การ

มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษา พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย พบว่า การได้รับการฝึกอบรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการศึกษาของบัณฑิต น้อยรินทร์ (2549: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: กรณีศึกษา พื้นที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม ความคิดเห็นต่อโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ และการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากงานวิจัยทั้งสอง คือ พฤติกรรมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และ การเข้าร่วมกลุ่มทางสังคม ความคิดเห็นต่อโครงการปลูกป่าฯ การสนับสนุนทางสังคม การได้รับการฝึกอบรม เป็นขั้นตอนในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ซึ่งเทียบได้กับการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ในงานวิจัยชิ้นนี้ จึงนับได้ว่าผลงานวิจัยทั้งสอง และผลงานวิจัยชิ้นนี้มีความสอดคล้องกันไปในทิศทางเดียวกัน

เมื่อศึกษาถึงระดับจิตสำนึกอนุรักษ์และพื้นที่ป่าต้นน้ำ ที่มีต่อระดับพฤติกรรมฯ สรุปได้ว่า ผู้ที่มีระดับจิตสำนึกฯ ปานกลาง ถึง สูง มีระดับพฤติกรรมฯ สูง ส่วนผู้ที่มีจิตสำนึกฯ ต่ำ จะมีระดับพฤติกรรมฯ ปานกลาง

สอดคล้องกับการศึกษาของ สายันท์ ปัญญาทรง (2545: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำของอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำน้อยในจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งพบว่า ทักษะคติในการอนุรักษ์แม่น้ำ ก่อให้เกิดความแตกต่างในเรื่องพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำน้อย และทัศนคติเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำ มีความสัมพันธ์แบบตามกัน (Positive Relationship) อย่างชัดเจนกับพฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำที่ถูกต้อง ทั้งนี้ เนื่องจากทัศนคติเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดจิตสำนึก ผลการวิจัยของ สายันท์ ปัญญาทรง จึงสนับสนุนผลงานวิจัยชิ้นนี้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่มีจิตสำนึกฯ ต่ำ จะมีระดับพฤติกรรมฯ ปานกลาง ในกรณีนี้ เมื่อนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมมาวิเคราะห์ประกอบ อธิบายได้ว่า การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเป็นเรื่องของส่วนรวม สังคม สาธารณะ พฤติกรรมการอนุรักษ์ฯ ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งมีปัจจัยทางสังคมเป็นตัวผลักดันให้เกิดขึ้น และจากการสังเกตผู้วิจัยพบว่า ชาวบ้านในหมู่บ้านนี้มีความสามัคคีและมีความรับผิดชอบต่อสังคมสูง อันเกิดจากลักษณะเฉพาะกลุ่มหรือวิถีชีวิตประจำท้องถิ่น ประกอบกับการได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการฯ ดังนั้น แม้ว่าชาวบ้านจะมีทัศนคติหรือจิตสำนึกฯ ไม่สูง แต่ด้วยปัจจัยทางสังคมดังกล่าว หล่อหลอมให้ชาวบ้านมีพฤติกรรมฯ ไปในทิศทางที่ดี

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ผลการศึกษา สามารถสรุปได้ว่า การเข้าร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

นอกจากนี้ งานวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงข้อค้นพบที่น่าสนใจ คือ กลุ่มผู้มีจำนวนที่ดินทำกินสูงสุดหรือมีมากกว่า 10 ไร่ขึ้นไป ไม่ได้เป็นกลุ่มที่มีรายได้สูงสุด แต่กลุ่มที่มีรายได้สูงสุด กลับเป็นกลุ่มผู้มีที่ดินทำกินระหว่าง 6-10 ไร่ ซึ่งจากข้อมูลในการสำรวจแสดงให้เห็นว่า กลุ่มดังกล่าวมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับดีมาก และจากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าโครงการที่คนกลุ่มนี้เข้าร่วมมากที่สุดคือ โครงการอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นโครงการเกษตรผสมผสานบนพื้นที่ขนาดเล็ก ที่ช่วยเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ส่งผลให้ชาวบ้านกลุ่มนี้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และได้เรียนรู้และเข้าใจว่าพวกเขาไม่จำเป็นต้องมีที่ดินทำกินเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่มีความต้องการที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น การบุกรุกทำลายป่าจึงลดลงตามไปด้วย เมื่อสภาพป่าไม่ถูกทำลายเพิ่มขึ้น ประกอบกับโครงการฯ ได้ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไปพร้อมๆ กัน ป่าจึงกลับฟื้นตัวอุดมสมบูรณ์ขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลให้น้ำทำอุดมสมบูรณ์ขึ้น ภัยธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำป่าไหลหลาก ภัยแล้ง ดินโคลนถล่ม ลดลง เมื่อผลผลิตอุดมสมบูรณ์ รายได้เพิ่มขึ้น ความเป็นอยู่ดีขึ้น ความเสียหายของถิ่นที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินลดลง ชาวบ้านจึงเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากขึ้น

สอดคล้องกับแนวคิดในรายงาน Our Common Future ของคณะกรรมการโลกว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา (WCED: World Commission on Environment and Development) ที่ว่า ความยากจนของผู้คนเป็นสาเหตุสำคัญของการทำลายสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ประเทศยากจนต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติอย่างมาก จึงทำให้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ในขณะที่เดียวกันความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ทำให้เกิดความยากจนยิ่งขึ้น และทางคณะกรรมการฯ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเรียกร้องให้ประชาชนในโลกคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือยจนเกินขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติ และเรียกร้องให้ทั่วโลกเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตที่ฟุ่มเฟือย ไปสู่การพัฒนาที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีเป้าหมาย 2 ประการคือ การสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยมีความเป็นอยู่ที่ดี และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ และสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติได้ สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของโครงการพระราชดำรินี้

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าได้จริง โดยวิเคราะห์ข้อมูลประกอบจากแผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม และเอกสารของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชพบว่าสภาพป่าในพื้นที่เป้าหมายเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2543 – 2547 พื้นที่ป่าทั้งหมดของอุทยานแห่งชาติแก่งกระจานลดลงร้อยละ

ละ 0.0200 แต่ในช่วงปี 2547 – 2549 พื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.480 โดยบริเวณอุทยานแห่งชาติ น้ำตกป่าละอู มีพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น

จากการนำข้อมูลมาประกอบกับการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่อุทยานฯ ซึ่งอธิบายถึงสาเหตุและความน่าจะเป็นของการเพิ่มขึ้นของพื้นที่ป่า พบว่า เกิดจากการที่ชาวบ้านบุกรุกทำลายป่าน้อยลง และให้การสนับสนุนโครงการฟื้นฟูป่าเป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นผลมาจากการดำเนินโครงการพระราชดำรินในพื้นที่ อันเป็นโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงที่ก่อให้เกิดการกินดีอยู่ดี ในขณะเดียวกัน โครงการฯ ก็ช่วยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น

นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสังเกต ทำให้ผู้วิจัยพบว่าป่าไม้บริเวณรอบๆ หมู่บ้านมีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ สามารถพบเห็นร่องรอยของสัตว์ป่าขนาดใหญ่ โดยเฉพาะช้างป่า ซึ่งเป็นอีกหนึ่งดัชนีชี้วัดถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่าแถบนี้

เมื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลประกอบกัน เห็นได้ว่า สภาพพื้นที่ป่าเป้าหมายในการศึกษาเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งจำนวนพื้นที่และความอุดมสมบูรณ์ กล่าวคือ ป่าที่เคยถูกทำลายหลายจุดกลับฟื้นตัวสู่สภาพเดิม ในขณะที่พื้นที่ป่าที่ได้รับการฟื้นฟูใหม่มีจำนวนและปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการมีส่วนร่วมในโครงการฯ ของประชาชนในพื้นที่

บทสรุปของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สามารถก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ด้วยการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและทัศนคติของชาวบ้านในพื้นที่ให้เข้าสู่วิถีแห่งความพอเพียง เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยที่ดินจำนวนมากเป็นตัวกำหนดปริมาณผลผลิต หากแต่สามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน อันเป็นการสร้างความมั่นคงภายในครัวเรือนและชุมชน ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า เป็นแนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อนักวิจัยอื่นๆ และผู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยเฉพาะในการกำหนดนโยบายอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการใช้โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์

ผู้วิจัยจึงใคร่ขอหยิบยก ข้อบกพร่องในการดำเนินโครงการที่ได้ค้นพบ ตลอดจนนโยบายที่ยังขาดประสิทธิภาพบางประการมาเป็นข้อเสนอแนะ โดยเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไขในการกำหนดและดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพ

และสัมฤทธิ์ผลของนโยบายและยุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต ประกอบกับข้อเสนอแนะในการทำการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.5.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ ข้อเสนอแนะจากความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโครงการ ซึ่งได้จากการสำรวจและสัมภาษณ์ และข้อเสนอแนะจากข้อบกพร่องที่ผู้วิจัยประสบ ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อประโยชน์สูงสุดในการดำเนินโครงการ โดยจำแนกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

5.5.1.1 การกำหนดโครงการโดยใช้ประชาชนในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง

โครงการส่วนใหญ่มักกำหนดหรือจัดทำบนพื้นฐานข้อมูลที่ประเมินโดยเจ้าของโครงการหรือส่วนกลาง ไม่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการกำหนดมากพอ ทำให้เกิดข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ตลอดจนไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ดังนั้นหน่วยงานที่จัดทำโครงการจึงควรยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง โดยหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าของโครงการทำหน้าที่เป็นเพียงพี่เลี้ยงให้การสนับสนุน และให้คำปรึกษา มากกว่าจะเป็นผู้ที่น่าโครงการแบบสำเร็จรูปหยิบยื่นให้

5.5.1.2 การติดตามตรวจสอบและประเมินผลโครงการ

โครงการส่วนใหญ่ที่ดำเนินการอยู่ในพื้นที่ ไม่มีการวางแผนเตรียมพร้อมสำหรับการติดตามตรวจสอบ ตลอดจนการประเมินผลการดำเนินงานและความคืบหน้าของโครงการ ทำให้โครงการขาดความต่อเนื่อง และไม่มีข้อมูลที่จะนำมากำหนดแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการจึงควรวางแผนให้มีการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

5.5.1.3 การเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด

โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในพื้นที่ ยังไม่มีการพัฒนาหรือเตรียมความพร้อมด้านการตลาดรองรับผลผลิตอย่างเป็นระบบ ชาวบ้านยังต้องหาตลาดด้วยตนเอง ทำให้ตลาดที่มีอยู่ไม่กว้าง ไม่สามารถรองรับผลผลิตได้อย่างเพียงพอ เป็นผลให้บางโครงการล้มเหลวในที่สุด ดังนั้นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ องค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ และจังหวัด จึงควรจัดหาตลาดรองรับผลผลิตให้กับชาวบ้านเป็นการเฉพาะหน้า ส่วนแผนระยะยาว ควรมีการกำหนดแผนการตลาดควบคู่ไปกับการวางแผนโครงการทุก ๆ โครงการ และรัฐควรจัดให้มีการถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ และเพิ่มพูนประสบการณ์ด้านการตลาดให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการตลาด อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

5.5.1.4 การพัฒนาสหกรณ์และตลาดชุมชน

เมื่อพิจารณาถึงจุดแข็งและโอกาสของหมู่บ้านป่าละอูและหมู่บ้านอื่นๆ ในโครงการสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่แล้ว พบว่า สามารถพัฒนาระบบตลาดชุมชนและสหกรณ์ชุมชนได้มากกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้น ภาครัฐร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบล ควรกำหนดแนวนโยบายในการพัฒนาสหกรณ์และตลาดชุมชนให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน โดยอาจขยายความร่วมมือไปยังตำบลข้างเคียง เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายในการผลิต และเพิ่มจำนวนผู้บริโภคให้กว้างขึ้น ทั้งนี้ เพื่อเป็นแบบปฏิบัติแก่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศในการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจภายในชุมชนอันจะนำมาซึ่งความกินดีอยู่ดี และการพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

5.5.1.5 การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

หลักในการจัดการสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติประการหนึ่ง คือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้ที่ดิน ซึ่งหมู่บ้านป่าละอูยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินได้มากกว่านี้ โดยเฉพาะบริเวณรอบๆ ที่อยู่อาศัย ในขณะที่เดียวกัน พื้นที่เกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังเป็นเกษตรเชิงเดี่ยว ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่มีความเสี่ยงสูงและไม่ยั่งยืน ดังนั้น รัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร และสำนักงานเกษตรจังหวัด ควรทำการศึกษาและจัดทำโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินเพื่อเพิ่มผลผลิตด้วยการทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดระบบด้านการผลิต และการตลาดให้สอดคล้องกัน อันจะนำไปสู่การลดปัญหาการขยายพื้นที่เกษตรกรรมตามการขยายตัวของประชากรอีกทางหนึ่งด้วย

5.5.1.6 การพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างเจ้าหน้าที่อุทยานฯ และเจ้าหน้าที่ป่าไม้ กับประชาชนในพื้นที่

การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเป็นสำคัญ แต่ด้วยลักษณะงานทำให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้และอุทยานแห่งชาติฯ ไม่มีโอกาสใกล้ชิดและปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านเท่าที่ควร ดังนั้น กรมอุทยานฯ และกรมป่าไม้จึงควรมีนโยบายสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างเจ้าหน้าที่กับประชาชน ด้วยการทำโครงการหรือกิจกรรมร่วมกันให้มากขึ้น นอกเหนือจากการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ อาทิ การพัฒนาชุมชน สร้างเสริมอาชีพ และการศึกษา เป็นต้น เพื่อให้ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ อันจะส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือที่ดีต่อไป

5.5.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

5.5.2.1 ศึกษาแนวทางและกระบวนการเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดิน

ปัจจุบัน ยังมีที่ดินเป็นจำนวนมากที่ถูกใช้อย่างไร้ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรกรรม หรือแม้กระทั่งในเขตหมู่บ้าน ยังมีการปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า ปลูกพืชไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพทางการตลาด ปลูกพืชซ้ำซาก ตลอดจนการทำเกษตรเชิงเดี่ยว ทำให้

ขาดประสิทธิภาพในการผลิต ก่อให้เกิดการสูญเสียโอกาสทางเศรษฐกิจ ดังนั้น เพื่อให้สังคมและประเทศชาติได้ประโยชน์จากศักยภาพที่ดิน และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้ที่ดินสูงสุด จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงแนวทางและกระบวนการวิธีที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ที่ดินในแต่ละพื้นที่ อันจะก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

5.5.2.2 ศึกษากระบวนการและความเป็นไปได้ในการสร้างระบบตลาดชุมชนและสหกรณ์ชุมชน

ระบบตลาดชุมชนและสหกรณ์ชุมชนเป็นระบบที่เหมาะสม และเอื้อประโยชน์แก่ชุมชนได้เป็นอย่างดี แต่เนื่องจากการสร้างระบบยังเป็นไปโดยยึดแบบแผนของส่วนกลางเป็นหลัก จึงยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ควรมีการศึกษากระบวนการ และความเป็นไปได้ในการสร้างระบบตลาดชุมชนและสหกรณ์ชุมชน บนพื้นฐานบริบทและศักยภาพที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อรองรับการผลิต และเพิ่มศักยภาพทางการตลาด อันเป็นการเพิ่มรายได้และการหมุนเวียนของเงินตราภายในท้องถิ่นนั้นๆ รวมถึงลดการนำเข้าสินค้าและการไหลออกของเงินตราสู่ภายนอกชุมชน อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชนบท และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจระดับชุมชนทั่วประเทศ สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมป่าไม้. 2551. เนื้อที่ป่าของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2504 – 2549. ค้นวันที่ 21 เมษายน 2522 จาก <http://www.forest.go.th/stat/stat50/TAB1.htm>.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2551. อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน. ค้นวันที่ 2 มีนาคม 2522 จาก <http://www.dnp.go.th/parkreserve/asp/style1/default.asp?npid=113&lg=1>.
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. 2552. รายงานการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในกลุ่มป่าแก่งกระจาน. ส่วนสำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. (อัดสำเนา).
- กรรณิกา ชมดี. 2524. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ: ศึกษาเฉพาะโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2527. ทฤษฎีและแนวการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- โครงการเกษตรศาสตร์เฉลิมพระเกียรติมหาราชกุมิพล พระชนมพรรษา 6 รอบ. 2526. โครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://web.ku.ac.th/king72/2526/houisat.htm>.
- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. 2552. วิธีการแก้ไขปัญหาป่าไม้ด้วยการปลูกป่าคืออะไร. ค้นวันที่ 29 กรกฎาคม 2552 จาก <http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK3/chapter5/t3-5-12.htm>.
- ชัชชัย ศิลปะสุนทร. 2540. ความสัมพันธ์ระหว่างการชมรายการโทรทัศน์ทางสิ่งแวดล้อมกับจิตสำนึกทางด้านสิ่งของของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชัยพร วิชชาวุธ. 2523. การวิจัยเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ชูดา จิตพิทักษ์. 2525. พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.

- ดำรง พิเดช. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: เขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่จัน ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดุจเดือน พันธุนาวิณ. 2549. หลักและวิธีการประมวลเอกสารเพื่อความเป็นเลิศในการวิจัยทางจิตพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บัณฑิต น้อยรินทร์. 2549. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณี พื้นที่โครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลริมโขง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญสม ธรรมชาติวิพนธ์. 2539. จิตสำนึกและการมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2526. ทศนคติ: การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมอนามัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ประสิทธิ์ อ่อนดี. 2546. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปรียาพร วงศ์บุตรโรจน์. 2521. พฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สารมวลชน.
- พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเตชะ. 2540. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์พื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พัฒน์ สุจำนงค์. 2522. สุขศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. 2543. สำนักไทยที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชน. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการพัฒนาชนบทไทย. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 6 - 7.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2552. วงจร PDCA คือ อะไร. ค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2552 จาก http://eduserv.ku.ac.th/km/index.php?option=com_content&task=view&id=137&Itemid=68.

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2549. ความเสื่อมถอยของป่าในประเทศไทย. โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหนังสือและโฮมเพจ. ชุดพัฒนาสังคมตามแนวพระราชดำริ. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2552 จาก <http://www.swu.ac.th/royal/book2/b2c4t2.html>.
- มีงสรรพ์ ขาวสอาด. 2544. การจัดการระบบนิเวศต้นน้ำทางภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิชัยพัฒนา. 2549. เศรษฐกิจพอเพียง. ค้นวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.chaipat.or.th/chaipat/content/porpeing.html#porpeing>.
- เมธี ปิลันธนานนท์. 2546. วิธีการปลูกฝังและการเสริมสร้างค่านิยม. **คुरुปริทัศน์** 6 (พฤษภาคม): 42 - 48.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลไทยอนุเคราะห์ไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- เรืองชัย อธิธิพล. 2540. ความตระหนักของคณะกรรมการสุขภาพเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีสุขภาพในเขตจังหวัดลพบุรี. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิเชียร แพทยาคม, หลวง. 2505. จิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์ศึกษากะเหรี่ยงและพัฒนา. 2552. กะเหรี่ยงที่หมู่บ้านป่าละอู อำเภอหัวหิน. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.karencenter.com/>.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). 2549ก. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครื่องมือเพื่อการพัฒนานโยบายสาธารณะ. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.thaienvimonitor.net/Concept/priority2.htm/>.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). 2549ข. โครงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก http://www.tdri.or.th/abstract/bn9_con.htm.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). 2550. รายงานที่ตีพิมพ์ใน ฉบับที่ 19 กฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก <http://www.tdri.or.th/library/quarterly/white-pp/wb19.htm>.

- สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2547. การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมการ
จัดการป่าต้นน้ำและลุ่มน้ำของประชาชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ค้นวันที่ 16
กรกฎาคม 2552 จาก [http://www2.nesac.go.th/office/KPI/kpi_01_research/
06.pdf](http://www2.nesac.go.th/office/KPI/kpi_01_research/06.pdf).
- สมจิตต์ สุพรรณทัศน์. 2526. ความหมายของพฤติกรรม. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสุข
ศึกษา หน่วยที่ 1-7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช. หน้า 11.
- สายันท์ ปัญญาทรง. 2545. พฤติกรรมการอนุรักษ์แม่น้ำของอาสาสมัครพิทักษ์แม่น้ำน้อย
ในจังหวัดสิงห์บุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. 2551. พระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2551. ค้น
วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก [http://thainews.prd.go.th/previewnews.php?tb=
NEWS&m_newsid=255108060007](http://thainews.prd.go.th/previewnews.php?tb=NEWS&m_newsid=255108060007).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2542. พระราชดำรัสเนื่องใน
วันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. ทฤษฎีและแนวคิด
เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. แผนพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข
ระดับจังหวัด. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานโครงการส่วนพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. 2551.
โครงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโรงเรียนตำรวจตระเวน
ชายแดนนเรศวรป่าละอู. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก [http://
chaipat.au.edu/career/prachuap/raou.html](http://chaipat.au.edu/career/prachuap/raou.html).
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2551. สถานการณ์
ทรัพยากรธรรมชาติ. ค้นวันที่ 20 กันยายน 2552 จาก [http://www2.onep.go.th/
soe_online/default2.asp?active_page_id=122](http://www2.onep.go.th/soe_online/default2.asp?active_page_id=122).

- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่. 2550. การสูญเสียทรัพยากรป่าไม้. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2552 จาก http://www.prdnorth.in.th/The_King/king_forest_01.php.
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่. 2551. สถานการณ์ป่าไม้ของประเทศไทย. ค้นวันที่ 30 กันยายน 2552 จาก http://www.prdnorth.in.th/The_King/king_forest_01.php.
- สุเทพ หาญใจ. 2549. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำแม่สรวย ตำบลลาวา อำเภอมแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนัฐฐา สุขเวช. 2542. จิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อมของพนักงานบริษัทเอกชน (ISO14000) ศึกษาเฉพาะกรณี บริษัท ไทยโอเลฟินส์ จำกัด. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. 2533. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม. ค้นวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2552 จาก http://www.novabizz.com/Nova_Ace/Attitude.htm.
- เสนห์ จามริก. 2546. ฐานทรัพยากรป่าเขตร้อนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โครงการยุทธศาสตร์นโยบายฐานทรัพยากร (คนท.) สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยสัตว์ใหญ่. 2551. รายละเอียดกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวนครัวเรือนและประชากร หมู่ที่ 3 บ้านป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภห้วยหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. (อัดสำเนา).
- อดิศักดิ์ แดงสกุล. 2548. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษากรณี พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าห้วยต้นยางและป่าห้วยแม่แก้ว อำเภพาน จังหวัดเชียงราย. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อภิชาติ ณ พิกุล. 2546. พฤติกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคเชียงราย. ภาคนิพนธ์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- อรทัย ชื่นมณุษย์. 2519. จิตวิทยาชั้นสูง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- อรวรรณ จิตตวานิช. 2543. **ปัจจัยเชิงประชากรและปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การกับจิตสำนึกในการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรณีศึกษาสถาบันพระบรมราชชนก สังกัดปลัด กระทรวงสาธารณสุข. ภาคนิพนธ์ โครงการบัณฑิตศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- อุษา เขียวรอด. 2537. **การศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในพื้นที่โครงการการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (สปท.) จังหวัด เชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.**
- Charles, E. O.; George, J. S. and Perey, H. T. 1975. **The Measurement of Meaning.** Urbana: University of Illinois Press.
- Chaturvedi, H. R. and Subrata, K. M. 1982. **Citizen Participation in Rural Development.** Newdelhi: Oxford & IBH.
- Coser, L. A. and Coser, R. 1990. **Time Perspective and Social Structure.** London: Macmillan.
- Deming, W. E. 1986. **Out of the Crisis.** Massachusettes: MIT Center for Advanced Engineering Study.
- Galtung, J. 1980. **Self - Reliance; A Strategies for Development.** London: BoGle L' Overture.
- Good, C. V. 1973. **Dictionary of Education.** New York: McGrow - Hill.
- Hornby, A. S. 2001. **Oxford Advanced Learner's Dictionary.** 7th ed. Oxford: Oxford University Press.
- Nancy, R. 2004. **Tague's the Quality Toolbox.** 2nd ed. North Carolina: ASQ Quality Press.
- Nelson, T. 1967. **Consciousness Nelson Complete Encycopedia Vol.6.** New York: McGrow - Hill.
- RevClick. 2009. Plan – Do – Check – Act. Retrieved August 16, 2009 from <http://revclickllc.com/PDCA.html>.*
- Shewhart, W. A. 1939. **Statistical Method from the Viewpoint of Quality Control.** New York: Dover.

The United Nations Conference on Environment and Development (UNCED). 1992.

The Rio Declaration on Environment and Development. Retrieved August 23, 2009 from <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=78&ArticleID=1163>.

The United Nations Development Programme, Thailand. 2009. **Environment and Sustainable Development.** Retrieved July 16, 2009 from <http://www.undp.or.th/thai/focusareas/environment.html>.

United Nations Environment Programme. 2001. **Agenda 21 Chapter 3: Combating Poverty.** Retrieved August 23, 2009 from <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.Print.asp?DocumentID=52&ArticleID=51>.

WHO/UNICEF. 1978. Population Participation. In **International Conference on Primary Health Care.** New York: N.P. Press. P. 11.

ภาคผนวก ก

ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α

ของครอนบาค

(Cronbach's Coefficient Alpha)

ตารางที่ ก.1 ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

คนที่	ข้อคำถาม								คะแนนรวม	Sx ²
	1	2	3	4	5	6	7	8		
1	1	2	3	3	4	2	1	1	17	5.71
2	1	1	3	3	4	2	3	2	19	2.67
3	3	2	3	4	4	3	4	3	26	1.03
4	3	3	3	4	3	1	1	1	19	2.67
5	1	2	3	3	4	1	2	2	18	4.04
6	3	2	4	4	4	3	4	3	27	1.93
7	2	3	3	4	4	3	2	3	24	0.07
8	1	3	4	3	3	1	1	1	17	5.71
9	1	2	3	3	4	2	2	3	20	1.57
10	2	3	3	4	3	2	3	2	22	0.25
11	2	2	3	3	4	3	3	3	23	0.01
12	2	2	4	4	4	4	3	2	25	0.40
13	3	3	4	4	4	4	3	3	28	3.13
14	4	2	3	4	4	4	3	3	27	1.93
15	3	2	4	4	4	4	3	3	27	1.93
16	3	3	4	2	4	4	2	3	25	0.40
17	2	3	4	4	4	4	3	2	26	1.03
18	2	3	4	4	4	2	3	2	24	0.07
19	1	1	2	1	2	1	1	1	10	25.35
20	3	3	3	3	3	3	2	2	22	0.25
21	2	4	4	4	4	4	3	3	28	3.13
22	1	3	4	3	3	2	2	2	20	1.57
23	4	4	3	4	4	3	4	4	30	6.37
24	3	3	4	4	4	4	3	4	29	4.61
25	4	4	4	4	4	4	3	3	30	6.37
รวม	57	65	86	87	93	70	64	61	583	82.21
เฉลี่ย	2.28	2.60	3.44	3.48	3.72	2.80	2.56	2.44	23.32	
Si ²	3.58	2.29	1.17	2.03	1.01	4.29	2.88	2.59	19.83	

n	=	8
ΣSi^2	=	19.83
ΣSx^2	=	82.21

α	=	0.867
----------	---	-------

ตารางที่ ก.2 ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ส่วนที่ 3 ตอนที่ 1 คำถามวัดระดับจิตสำนึกอนุรักษณ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

คนที่	ข้อคำถาม										คะแนนรวม	Sx ²
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	3	3	1	3	3	1	3	3	3	3	20	0.23
2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	22	1.54
3	1	3	1	1	1	1	3	1	3	3	12	6.45
4	3	3	1	3	3	3	3	3	1	3	22	1.54
5	3	3	3	3	1	1	3	1	3	3	18	0.07
6	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	22	1.54
7	1	3	3	1	2	1	1	1	3	3	13	4.67
8	1	1	1	1	1	1	1	1	2	3	8	16.42
9	1	1	3	3	1	1	3	1	3	3	14	3.18
10	3	3	1	3	3	2	3	2	3	3	20	0.23
11	3	3	3	3	3	1	1	3	3	3	20	0.23
12	3	3	1	3	3	3	3	3	3	3	22	1.54
13	3	3	1	3	1	3	3	3	3	3	20	0.23
14	3	3	3	3	3	3	1	3	1	3	22	1.54
15	3	2	3	3	3	3	3	3	1	3	23	2.62
16	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3	21	0.74
17	3	3	1	3	3	1	1	1	3	3	16	1.06
18	3	3	1	3	1	3	2	3	3	3	19	0.01
19	3	1	1	1	2	1	1	1	3	2	11	8.51
20	3	1	3	1	1	1	1	1	1	3	12	6.45
21	3	2	1	3	3	3	3	3	3	3	21	0.74
22	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	22	1.54
23	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	23	2.63
24	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	22	1.54
25	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	23	2.62
รวม	67	64	52	65	57	51	57	55	66	74	468	67.86
เฉลี่ย	2.68	2.56	2.08	2.60	2.28	2.04	2.28	2.20	2.64	2.96	18.72	
Si ²	1.49	1.57	2.65	1.78	2.12	2.55	2.34	2.44	1.53	0.11	18.58	

N	=	10
ΣSi^2	=	18.58
ΣSx^2	=	67.86

α	=	0.835
----------	---	-------

ตารางที่ ก.3 ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่น สัมประสิทธิ์ความเที่ยง α ของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) สำหรับแบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์ส่วนที่ 3 ตอนที่ 2 คำถามวัดระดับพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

คนที่	ข้อคำถาม										คะแนนรวม	Sx ²
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
1	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	22	0.85
2	3	3	3	3	2	2	3	3	3	3	22	0.85
3	3	3	2	1	1	1	3	1	3	3	15	2.97
4	3	3	2	3	3	3	3	3	1	3	23	1.69
5	3	3	3	3	1	1	3	1	3	3	18	0.35
6	3	3	3	3	3	3	1	3	3	3	22	0.85
7	3	3	3	2	2	1	1	1	3	3	16	1.81
8	3	1	2	1	1	1	1	1	2	3	11	10.47
9	2	1	3	3	1	1	3	1	3	3	15	2.97
10	3	3	2	3	3	2	3	2	3	3	21	0.30
11	3	3	3	3	3	1	1	3	3	3	20	0.03
12	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	23	1.69
13	3	3	2	3	1	3	3	3	3	3	21	0.30
14	3	3	3	3	3	3	1	3	2	3	22	0.85
15	3	2	3	3	3	3	3	3	2	3	23	1.69
16	3	3	3	3	3	1	2	3	3	3	21	0.30
17	3	3	3	3	3	1	1	1	3	3	18	0.35
18	3	3	2	3	1	3	2	3	3	3	20	0.03
19	2	1	2	1	2	1	1	1	3	2	11	10.47
20	3	1	3	1	1	1	1	1	2	3	12	8.16
21	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	23	1.69
22	3	3	3	3	3	3	3	1	3	3	22	0.85
23	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	23	1.69
24	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	22	0.85
25	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	23	1.69
รวม	73	64	65	66	57	52	57	55	69	74	489	53.74
เฉลี่ย	2.92	2.56	2.60	2.64	2.28	2.08	2.28	2.20	2.76	2.96	19.56	
Si ²	0.20	1.57	0.67	1.53	2.12	2.43	2.34	2.44	0.73	0.11	14.13	

n	=	10
ΣSi^2	=	14.13
ΣSx^2	=	53.74

α	=	0.842
----------	---	-------

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์

ชื่อผู้ตอบ.....บ้านเลขที่.....ผู้สัมภาษณ์.....ชุดที่.....

แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์

จิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วม
ในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขา
เผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

คำชี้แจง

แบบสอบถามกึ่งสัมภาษณ์นี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยหัวข้อ
จิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำของชาวไทยภูเขาเผ่ากะเหรี่ยง ที่ร่วม
โครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กรณีศึกษาหมู่บ้าน
ป่าละอู ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อันเป็นส่วนหนึ่งของการทำ
วิทยานิพนธ์ ตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม) คณะพัฒนาสังคม
และสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน อันเป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ให้ท่านทำเครื่องหมาย ลงในช่องว่าง () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับ
ความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่านมากที่สุด

ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่าน ได้โปรดตอบคำถามทุกข้อด้วยความจริง เพื่อ
ประโยชน์ในการศึกษาวิจัย และขอรับรองว่า ข้อมูลที่ท่านตอบจะถูกเก็บไว้เป็นความลับ โดย
การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้จะไม่มีผลกระทบทางลบต่อตัวท่าน

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายสาโรจน์ พาณิชชานนท์

นักศึกษามหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ท่านเลือก และเติมข้อความลงในช่องว่าง

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. ศาสนา

☐ พุทธ	☐ คริสต์
☐ นับถือผี	☐ อื่นๆ ระบุ.....
4. สถานภาพ

☐ โสด	☐ สมรส
☐ หย่าร้าง / แยกกันอยู่	☐ หม้าย (คู่สมรสเสียชีวิต)
5. ระดับการศึกษาสูงสุด

☐ ไม่ได้เรียนหนังสือ	☐ ต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 4
☐ ประถมศึกษาปีที่ 4	☐ ประถมศึกษาปีที่ 6
☐ อื่นๆ ระบุ.....	
6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมผู้ตอบ).....คน
7. ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพหลักคือ

☐ เกษตรกรรม	☐ ค้าขาย
☐ รับจ้าง	☐ ว่างงาน
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....	
8. ท่านประกอบอาชีพเสริมอะไรบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - 1)
 - 2)
 - 3).....
9. รายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือนบาท
10. รายได้ครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน.....บาท
11. ท่านมีที่ดินทำกินหรือไม่ (เฉพาะอาชีพหลัก/เสริมเป็นเกษตรกรรม)

☐ มี จำนวน.....ไร่	☐ ไม่มี (ข้ามไปข้อ 13)
---	---
12. สิทธิบนที่ดินทำกินของท่าน

☐ สิทธิถูกต้องตามกฎหมาย / เป็นเจ้าของ
☐ ทำกินบนที่ดินผู้อื่น / เป็นผู้เช่า
☐ สิทธิไม่ถูกต้อง / บุกรุกเขตอนุรักษ์

13. ท่านเข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงฯ จำนวน.....โครงการ
อะไรบ้าง

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

14. ท่านเข้าร่วมโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงฯ รวมเป็นเวลา
.....ปี.....เดือน

15. ท่านได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมจากโครงการฯ ด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- () เงินทุน
- () วัสดุอุปกรณ์
- () ความรู้ / เทคโนโลยี
- () การตลาด
- () การบริหารจัดการ
- () อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] เพียงคำตอบเดียว

หมายเหตุ : 0 = ไม่ปฏิบัติเลย 1 = ปฏิบัติน้อย 2 = ปฏิบัติปานกลาง
3 = ปฏิบัติมาก 4 = ปฏิบัติมากที่สุด

ข้อ	คำถาม	ระดับการปฏิบัติ				
		0	1	2	3	4
1	การร่วมกำหนดโครงการฯ					
2	การร่วมประชุม และวางแผนการดำเนินงานของโครงการฯ					
3	การปฏิบัติตามแผนงานของโครงการฯ					
4	การรับรู้ รับทราบปัญหาต่างๆของเพื่อนสมาชิก และปัญหาของโครงการฯ					
5	การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับสมาชิกอื่นๆ					
6	การสนับสนุนปัจจัยต่างๆให้กับโครงการฯ (เงิน วัสดุ ที่ดิน แรงงาน ฯลฯ)					
7	การติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการฯ					
8	การเสนอแนะแนวทาง ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของโครงการฯ					

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง [] เพียงคำตอบเดียว

หมายเหตุ : 0 = ไม่ใช่ 1 = ไม่แน่ใจ 2 = ใช่

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับจิตสำนึก

ข้อ	คำถาม	ระดับ		
		0	1	2
1	การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าส่งผลดีต่ออาชีพและรายได้ของคนในชุมชน			
2	การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายเดียว			
3	ชาวบ้านในพื้นที่มีสิทธิในป่าไม้ มากกว่าคนนอกพื้นที่			
4	การตัดไม้ ล่าสัตว์ป่า เป็นอาชีพที่ต้ออย่างหนึ่ง			
5	การตัดไม้ทำลายป่า ไม่ส่งผลกระทบต่อคนนอกพื้นที่			
6	ท่านอยากให้ทางการแบ่งพื้นที่ป่าให้ชาวบ้านทำกิน			
7	ป่าเสื่อมโทรมควรฟื้นฟูมากกว่าจัดสรรให้ชาวบ้านทำกิน			
8	ท่านเห็นด้วยและพอใจกับการเข้ามาลงทุน กว้านซื้อที่ดินของนายทุน			
9	ท่านยินดีให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า			
10	ท่านเต็มใจสนับสนุนและเข้าร่วมกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่า			

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับพฤติกรรม

ข้อ	คำถาม	ระดับ		
		0	1	2
1	ท่านไม่ตัดไม้ทำลายป่าหรือล่าสัตว์เพื่อการค้า			
2	ท่านหาความรู้เกี่ยวกับป่าและถ่ายทอดไปยังลูกหลานหรือบุคคลอื่นๆ			
3	ท่านใช้ทรัพยากรจากป่าอย่างรู้คุณค่า และเท่าที่จำเป็น			
4	ท่านไม่บุกรุกป่าเพื่อทำการเกษตร			
5	ท่านช่วยปลูกฝังจิตสำนึก อบรมชี้ให้ผู้อื่นร่วมอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ			
6	ท่านปลูกต้นไม้ หรือร่วมกิจกรรมปลูกป่าอยู่เสมอ			
7	ท่านคอยเฝ้าระวังมิให้ผู้ใดทำลายป่าต้นน้ำ			
8	ท่านตักเตือน ห้ามปรามผู้กระทำความผิดบุกรุกทำลายป่า			
9	ท่านให้ข้อมูล แจ้งเบาะแสการบุกรุกทำลายป่าแก่เจ้าหน้าที่			
10	ท่านแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าแก่ทางการ			

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

+++ ขอขอบคุณ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม +++

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่โครงการ

แบบสัมภาษณ์

ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และเจ้าหน้าที่โครงการ

จิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ อันเกิดจากการมีส่วนร่วม
ในโครงการตามกรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ชาวไทยภูเขา
เผ่ากะเหรี่ยง หมู่บ้านป่าละอู ในโครงการหมู่บ้านสหกรณ์ห้วยสัตว์ใหญ่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ท่านคิดว่าโครงการฯ มีส่วนช่วยให้ประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ ลดการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ
หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

2. โครงการฯ มีส่วนสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำแก่ชาวบ้านในพื้นที่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. โครงการฯ มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. โครงการใดบ้างที่ท่านเห็นว่าก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำมากที่สุด (เรียงลำดับจากมากไปน้อย)

ลำดับที่ 1

ผลการดำเนินงาน.....

.....

.....

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ.....

.....

.....

.....

ลำดับที่ 2

ผลการดำเนินงาน.....

.....

.....

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ.....

.....

.....

.....

ลำดับที่ 3

ผลการดำเนินงาน.....

.....

.....

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกและพฤติกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าต้นน้ำ.....

.....

.....

.....

5. โครงการฯ เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

6. อุปสรรคสำคัญในการดำเนินโครงการฯ โดยรวม มีอะไรบ้าง และส่งผลกระทบต่ออย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

7. ท่านคิดว่าโครงการฯ ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

8. ท่านคิดว่าสภาพป่าต้นน้ำในพื้นที่เป้าหมายของโครงการฯ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อโครงการ

.....
.....
.....
.....
.....

+++ ขอขอบคุณ สำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ +++

ภาคผนวก ง

ประเด็นสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม
สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ประเด็นสังเกตพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

1. ด้านประชาชนในพื้นที่

- 1.1 สภาพความเป็นอยู่
- 1.2 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน
- 1.3 ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
- 1.4 สัมพันธภาพระหว่างกันภายในชุมชน
- 1.5 ทักษะคิดและการให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่รัฐ

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

- 2.1 สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ
- 2.2 ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่
- 2.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - ชื่อสกุล

นายสาโรจน์ พานิชชานนท์

ประวัติการศึกษา

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (จิตวิทยาสังคม)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2534

ประกาศนียบัตร ผู้จัดการสิ่งแวดล้อม

วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย

ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปีที่สำเร็จการศึกษา พ.ศ. 2550

ประสบการณ์การทำงาน

พ.ศ. 2535 – 2540 ผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์

บริษัท คู่แข่งธุรกิจ จำกัด (มหาชน)

พ.ศ. 2542 – 2550 ผู้ช่วยผู้จัดการ

บริษัท ไฮ-เทค ไบโออินดัสตรี จำกัด

ประเทศมาเลเซีย

พ.ศ. 2550 นักวิชาการ

สถานักวิชาการ สมัชชามวลชน กองอำนวยการ

รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

พ.ศ. 2552 อนุกรรมการจัดทำรายงาน

คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาปัญหา

ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

สภาผู้แทนราษฎร

ตำแหน่งปัจจุบัน

รองประธานฝ่ายวิชาการ

สถานักวิชาการ สมัชชามวลชน กองอำนวยการ

รักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร

อุปนายกสมาคมการจัดการสิ่งแวดล้อม นิต้า